

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

8

СНЕЖНЯ 2016 г.

ЧАЦВЕР

№ 237 (28347)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

РОДНЫЯ ЎЗОРЫ НА ГАЛОЎНАЙ ЁЛЦЫ

Фота Анатоля КІСЕШУКА.

Сёлета галоўным аtryбутам калядна-навагодняга ўпрыгожвання зялёнай прыгажуні на Кастрычніцкай плошчы сталіцы сталі народныя ўзоры: адмысловае «вышыванка» і калядная зорка. Дарэчы, менавіта гэты сімвал свята,

які трымаюць у руках, рыхтуючыся прымацаваць да ёлкі, мантажнікі «Мінскрэкламы» Дзмітрый ХАЛЕВА і Дзмітрый БАСАЛАЙ — сімвал і нашай газеты таксама, бо «звезда», як вядома, — гэта і ёсць калядная зорка.

Як падмануць старасць?

СТАР. 6

Наш Арфей,
наш
Багдановіч

СТАР. 8-9

Перавал
Дзятлава:
версіі трагедыі

СТАР. 11

ЛІЧБА ДНЯ

\$4 млрд 838 млн

у эквіваленце склалі, паводле папярэдніх даных на 1 снежня, золатавалютныя рэзервы Беларусі ў лістападзе ў адпаведнасці з метадалогіяй Міжнароднага валютнага фонду. Яны выраслі на \$21,2 млн. Павелічэнню золатавалютных рэзерваў садзейнічала наступленне сродкаў ад продажу Нацыянальным банкам аблігацый, наміраваных у замежнай валюце, ад спяганання экспертных пошлін на нафту і нафтапрадукты, а таксама купля Нацбанкам замежнай валюты на таргах ААТ «Беларуская валютна-фондавая біржа».

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 3°	
Віцебск	+ 2°	
Гомель	+ 2°	
Гродна	+ 4°	
Магілёў	+ 2°	
Мінск	+ 3°	

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 8.12.2016 г.

Долар ЗША		1,9789 ▲
Еўра		2,1220 ▲
Рас. руб.		0,0309 ▲
Укр. грыўня		0,0760 ▲

«Звезда» даследуе праблему

ВЫЖЫЦЬ ПАСЛЯ МАДЭРНІЗАЦЫІ

Новае абсталяванне закуплена, але як вярнуць крэдыт?

Сёння многія харчовыя прадпрыемствы краіны перажываюць нялёгкае часы. Да стану санацыі і банкруцтва іх, як гэта ні парадасальна, прывялі... мадэрнізацыя і пераўзбраенне вытворчасці. Справа ў тым, што абнаўленне кансервавых прадпрыемстваў наспела даўно. Практычна ўсе яны ўведзены ў дзеянне яшчэ ў савецкія часы. І тут практычна за доўгія гады нічога не мянялася: зношанае маральна і фізічна абсталяванне, памяшканні патрабуюць рамонт. Хацелі як лепш, а атрымалася — як заўжды. Мадэрнізацыя вялася за кошт крэдытаў, а калі настаў час іх вяртаць, то аказалася, што абаротных сродкаў не хапае, паколькі за пастаўленую прадукцыю спажывыцы часта разлічваюцца не грашыма, а сыравінай і матэрыяламі для вытворчасці нарыхтовак.

Фота БЕЛТА.

Чырвонаслабодскі кансервавы камбінат Салігорскага райспажываўсаюза спраўляецца з плацямі, дзякуючы ўласнай гандлёвай сетцы.

— У нашай сістэме добра наладжаны гандаль, — расказвае старшыня праўлення Салігорскага райспажываўсаюза Мікалай ЧАРНЯЎСКІ. — У выпадку праблем з тэрміновымі плацямі за сыравіну і матэрыялы мы можам прыцягнуць сродкі, якія штодзень паступаюць з магазінаў. На маю думку, калі б харчовыя камбінаты мелі сваю разгалінаваную гандлёвую сетку, то маглі б скарыстацца гэтымі грашыма. Трэба працаваць па формуле: гандаль падтрымлівае прамысловасць, прамысловасць — гандаль. Ды і кіраўніцтва, спецыялісты камбіната клапацяцца, каб прадукцыя была канкурэнтаздольнай, якаснай, шукаюць новыя рынкі збыту.

СТАР. 4

Падпіска-2017

СУСТРЭНЕМСЯ Ў БЯЛЫНІЧАХ

Звяздоўцы працягваюць ладзіць сустрэчы з чытачамі ў розных кутках нашай роднай Беларусі. Падчас такіх паездак мы ўжо пабылі ва ўсіх абласцях, правялі сустрэчы ў сталіцы. І паўсюль бачыліся з людзьмі, для якіх «Звезда» сапраўды стала роднай газетай на роднай мове. Зразумела, такія сустрэчы надзвычай каштоўныя, неабходныя і нашым чытачам, і тым, хто штодня стварае беларускую газету.

Заўтра мы накіроўваемся на Магілёўшчыну — у непаўторны БЯЛЫНІЦКІ РАЁН. Дзень падпісчыка газеты «Звезда» пройдзе 9 снежня з 10.30 да 14 гадзін у раённым вузле паштовай сувязі. Кожны, хто падпішацца, па добрай традыцыі атрымае звяздоўскі падарунак. Прыходзьце — варта пабачыцца!

ISSN 1990 - 763X

**ПІШАМ ПРА ТОЕ, ШТО САПРАЎДЫ ВАЖНА,
5 разоў на тыдзень!**

Ідзе падпіска на «Звяду» на I квартал і I паўгоддзе 2017 года!

ЗАСТАВАЙЦЕСЯ З НАМІ — БУДЗЕ ЦІКАВА!

■ 3 нагоды

АБ'ЯДНАННЕ, ЯКОЕ ПАТРЭБНА

Сёння Садружнасці Незалежных Дзяржаў спаўняецца 25 гадоў

○ ВІНШАВАННЕ

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка накіраваў віншавальныя пасланны лідарам краін СНД з нагоды 25-годдзя з дня ўтварэння Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што падпісанне 8 снежня 1991 года Пагаднення аб стварэнні СНД стала адпраўным пунктам інтэграцыйных працэсаў па постсавецкай прасторы.

«За чвэрць стагоддзя, абапіраючыся на прынцыпы павагі нацыянальных прыярытэтаў і свабоды волевыяўлення дзяржаў-удзельніц, Садружнасць сфарміравалася як сучасная рэгіянальная супольнасць, якая ўлічвае інтарэсы ўсіх бакоў», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка. Прэзідэнт акцэнтаваў увагу на тым, што 16 верасня 2016 года прынята канцэптуальнае рашэнне аб адаптацыі СНД да сучасных рэалій, якое вызначыла далейшы шляхі яго развіцця. Кіраўнік дзяржавы перакананы, што гэта падзея ўмацуе аўтарытэт Садружнасці, зробіць яе яшчэ больш запатрабаваным і актуальным аб'яднаннем.

Эксперты — пра перспектывы Садружнасці

За невялікі — па мерках гісторыі — адрэзак часу гэта арганізацыя перажыла даволі многае. Але галоўнае, што захавалася яе актуальнасць, няхай на постсавецкай прасторы цяпер сфарміравалася шмат іншых інтэграцыйных аб'яднанняў. Што чакае СНД? Якія рэформы неабходны?

Сяргей ГАЙДУКЕВІЧ, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы:

— Садружнасць Незалежных Дзяржаў неабходна захоўваць і працягваць работу ў межах гэтай арганізацыі для таго, каб мінулыя яе здабыткі не губляліся. Для Беларусі важна, каб СНД развівалася не толькі падчас сустрэч кіраўнікоў дзяржаў, але і ў рамках выканання тых рашэнняў, якія ўжо былі прынятыя. Я стаўлюся да Садружнасці Незалежных Дзяржаў, як і абсалютнае большасць палітыкаў, чыноўнікаў, грамадзян, безумоўна, станоўча. Па-іншаму быць не можа. Вельмі шмат добрага СНД прынесла ў пачатку свайго стварэння, адыграла значную ролю, калі краіны постсавецкай прасторы толькі атрымалі суверэнэтэт, пакуль да канца не ўстанавілі паміж сабой не толькі палітычныя сувязі, але і эканамічныя. Зараз існуе вялікая колькасць іншых міжнародных аб'яднанняў — Арганізацыя Дагавора аб калектывнай бяспецы, Еўразійскі эканамічны саюз, Саюзная дзяржава Беларусі і Расіі. Але пляцоўка СНД унікальная. Таму яе трэба берагчы, захоўваць і развіваць надалей.

Валерый ВАРАНЕЦКІ, старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу па міжнародных справах:

— Каб казаць пра перспектывы, трэба вярнуцца да вытокаў. Арганізацыя была створана ў перыяд, калі трэба было вызначыць правільны мірнага раздзялення... Рашэнне аказалася правільным, і была створана рэгіянальная міжнародная арганізацыя. Яна прызвана рэгуляваць супрацоўніцтва паміж дзяржавамі, што раней уваходзілі ў СССР. Гэтыя мэты не тое каб у значнай ступені выкананыя... Задачы, якія стаялі перад СНД, з улікам таго, што на прасторы былога Савецкага Саюза ідзе рознаўзроўневая і разнахутасная інтэграцыя ў рамках розных аб'яднанняў, рашаюцца ў той ці іншай ступені. Але ёсць цэлы шэраг арганізацый, якія не ўваходзяць у інтэграцыйныя аб'яднанні. Пляцоўка СНД важна захавача па гэтай прычыне.

Думаю, што СНД як рэгіянальная міжнародная арганізацыя працягне сваё існаванне. Трэба разумець, што з гадамі, калі з'явіліся новыя інтэграцыйныя аб'яднанні, роля СНД зніжаецца. Але з'яўляюцца новыя задачы: у плане бяспекі, міграцыйнай палітыкі, міру ў цэлым. Магчыма, роля СНД будзе ўзрастаць. Складана сказаць дакладна, тут пакажа час. Магу з упэўненасцю для сябе заявіць, што сёння СНД — арганізацыя, якая патрэбна тым краінам, якія ў яе ўваходзяць. І будзе заставацца такой жа патрэбнай яшчэ пэўны час.

Кубанычбек АМУРАЛІЕЎ, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кыргызскай Рэспублікі ў Беларусі:

— Сёлета Кыргызстан старшынствуе ў СНД. Мы сыходзілі з прынцыпу пераемнасці ў мэтах далейшага развіцця арганізацыі і нарошчвання шматбаковага супрацоўніцтва дзяржаў-удзельніц. Гэтымі ж прынцыпамі наша краіна кіравалася пры разглядзе аднаго з галоўных пытанняў — аптымізацыі дзейнасці СНД. Апошняе мае на ўвазе рэфармаванне адказных органаў СНД, скарачэнне лішніх працоўных структур, сакратарыятаў... Мы сыходзілі з таго, што патрэбна эфектыўная рэгіянальная арганізацыя, якая адказвае запатрабаванням сённяшняга дня. Па аптымізацыі мы адразу выразна абазначылі: трэба прытрымлівацца збалансаванага і прагматычнага падыходу да пытанняў рэфармавання СНД. Мы сыходзілі з прынцыпу «не нашкодзь». Прэзідэнт Кыргызстана Алмазбек Атамбаеў сказаў: першыя — і самыя складаныя — крокі па павышэнні эфектыўнасці дзейнасці Садружнасці ўжо зроблены.

Наконт самога аб'яднання, яго перспектывы, было шмат дыскусій, але самае галоўнае — з чым усе пагадзіліся, — што гэта аб'яднанне патрэбна. Садружнасці Незалежных Дзяржаў — 25 гадоў. У гістарычным вымярэнні гэта вельмі маленькі тэрмін. Але ўсё-такі арганізацыя існуе. Істотнае дасягненне — нашы людзі могуць свабодна перамяшчацца. Гэта я лічу адным з галоўных дасягненняў. Што немалаважна, сёлета ў нас завяршылася фарміраванне зоны свабоднага гандлю СНД. Калі яна сапраўды запрацуе, гэта таксама стане вялікім дасягненнем.

Вераніка ПУСТАВІТ. pustavit@vziazda.by
Надзея ЮШКЕВІЧ. yushkevich@vziazda.by

■ Парламенцкі дзённік

ПРАЦА НАД ЗАКОНАМ — ТВОРЧАСЦЬ

Штогод у нашай краіне прымаецца каля 120 законаў, але якая праца за гэтым стаіць? Што ўвогуле падпадае пад паняцце заканаборчасць? Наколькі складана распрацаваць праект закона? Гэтыя пытанні сталі асноўнымі падчас семінара «Заканатворчы працэс у Рэспубліцы Беларусь».

Актыўная пазіцыя

Уладзімір АНДРЭЙЧАНКА, старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, падкрэсліў, што ключавая задача парламента — заканадаўчае забеспячэнне намечаных пераўтварэнняў.

— Выбаршчыкі чакаюць ад нас законаў, што ствараюць надзейныя ўмовы для эканамічнага развіцця, грамадскага дабрабыту і сацыяльнай стабільнасці, — адзначыў спікер ніжняй палаты. — Законы павінны стымуляваць ініцыятыву грамадзян, знімаць лішнія бар'еры ў рэалізацыі іх правоў і законных інтарэсаў.

Старшыня Палаты прадстаўнікоў падкрэсліў, што заканаборчасць — вельмі складаная і карпатлівая праца.

— Больш актыўнай павінна быць пазіцыя дэпутацкага корпуса, — заявіў ён. — Трэба ўдзельнічаць у падрыхтоўцы закона з моманту яго планавання, адкрыта ўзаемадзейнічаць з распрацоўшчыкамі. Неабходна больш шырока выкарыстоўваць права заканадаўчай ініцыятывы. Прысутнасць штогадовых планаў падрыхтоўкі законапраектаў не перашкаджае дэпутатам распрацоўваць свае законапраекты.

Без інфляцыі прававой базы

Падобны семінар традыцыйна праводзіцца ў пачатку працы кожнага новага парламенцкага склікання. Валерый МІЦКЕВІЧ, выконваючы абавязкі кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, упэўнены: гэта добрая традыцыя.

— Агульная колькасць дзеючых на сёння законаў, уключаючы кодэксы, складае 1871 дакумент, з якіх 1216 законаў з'яўляюцца праварэгулюючымі, — раскажаў ён. — Гэтая лічба з'яўляецца цалкам прымальнай для нашай дзяржавы. У выніку мы маем кампактную, збалансаваную, выразна выбудаваную па іерархіі сістэму заканадаўства. У нас атрымалася не дапусціць «раздування» дзеючай прававой базы — так званай інфляцыі заканадаўства — і пазбегнуць памылак некаторых краін, дзе ў вялікай колькасці актаў блытаюцца не толькі грамадзяне, але і самі чыноўнікі.

Валерый Міцкевіч упэўнены: заканаборчасць — адзін з найважнейшых кірункаў у дзейнасці дзяржавы і яе структуры.

— Сёння практычна кожнае рашэнне ў рэспубліцы афармляецца прававым актам, — зазначыў выконваючы абавязкі кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта. — Ад таго, як будзе складзены гэты акт, залежыць тое, як ён будзе працаваць.

Складана, але рэальна...

Ала НАВУМЧЫК, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па пытанні экалогіі, прыродакарыстання і чарнобыльскай катастрофы, у размове з журналістамі прызналася: працаваць над

самастойнай заканаборчай ініцыятывай — не проста.

— Закон прадастаўляе сабой вынік работы па розных аспектах. Ён можа паўплываць на розныя сацыяльныя і прафесійныя групы насельніцтва, на розныя сферы эканомікі і сацыяльнага жыцця, на розныя рэгіёны з іх асаблівасцямі... — сказала яна.

Старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па заканадаўстве Наталля ГУЙВІК лічыць, што такі семінар вельмі важны — асабліва для тых яе калегаў, што ўпершыню абраныя дэпутатамі.

— Праца над законапраектамі — гэта дастаткова складаны працэс. Калі дэпутаты не будуць ведаць асноўныя этапы заканаборчай дзейнасці, яны ніколі не змогуць рэалізаваць сваю заканадаўчую ініцыятыву ў форме закона, — упэўнена старшыня Пастаяннай камісіі.

Тамара КРАСОЎСКАЯ, старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу па працы і сацыяльнай абароне, прызналася прадстаўнікам СМІ, што ў яе камісіі многія дэпутаты маюць уласныя ініцыятывы — і гатовы над імі працаваць.

— Мне прыемна, што ў маёй камісіі працуюць вельмі прафесійныя людзі, дэпутаты, якія ўжо прыйшлі з заканадаўчымі ініцыятывамі, — раскажала яна. — Мы ўжо рыхтуем пакет дакументаў, якія будуць накіраваны на заканадаўчую ініцыятыву ў сферы працоўных адносін. Гэта пытанні, якія тычацца абароны працоўнага калектыву і абароны работнікаў прадпрыемстваў, якія знаходзяцца ў стадыі банкруцтва. Мы разумеам, што не адрацаваны абаронны механізм ад падобных рызык.

Надзея ЮШКЕВІЧ.
yushkevich@vziazda.by

■ Тры пытанні да ўлады

ПРАДПРЫЕМСТВЫ З НЯПОЎНАЙ ЗАНЯТАСЦЮ НА КАНТРОЛІ

Кіраўніцтва Лунінецкага раёна — пра новыя рабочыя месцы і ўмовы для моладзі

Як забяспечыць жыхароў раёна работай? І чым затрымаць у правінцыі маладых спецыялістаў? Вопытам дзеліцца намеснік старшыні Лунінецкага райвыканкама Анатоль ЗАХАРКЕВІЧ.

— У пачатку года каэфіцыент напружанасці на раённым рынку працы складаў 3,4. Цяпер канкурэнцыя за вакансіі знізілася ў два разы. За кошт чаго ўдалося гэтага дабіцца?

— Каб зняць сацыяльную напружанасць на рынку працы, спецыялісты аддзела занятасці наладжваюць узаемазвязь з кадравымі службамі арганізацый раёна, трымаюць на пастаянным кантролі прадпрыемствы, якія перайшлі ў рэжым няпоўнай занятасці. Беспрацоўным паведамляюць па тэлефоне, а таксама пісьмова пра вакансіі, якія паступілі.

У студзені — кастрычніку пры садзейнічання дзяржаўнай службы занятасці на пастаянную работу ўладкавалі 1117 чалавек, яшчэ 72 накіравалі на вучобу. Дзве сям'і беспрацоўных перасялілі на новае месца жыхарства і работы. Сямі грамадзянам дапамаглі ў арганізацыі аграэкатурызму, прадпрыемстваў, рамесніцкай дзейнасці і прадставілі ім для гэтых мэт субсідыі.

Гэтыя захады дазволілі знізіць каэфіцыент напружанасці на рынку да 1,5. Цяперашні ўзровень зарэгістраванага беспрацоўя не выходзіць за межы прагнознага значэння і складае 1 працэнт.

Але трэба адзначыць, што большая частка беспрацоўных, якія стаюць на ўліку, маюць нізкую кваліфікацыю. Наймальнікамі ж прадстаўлены

ў асноўным вакансіі, якія патрабуюць спецыяльнай адукацыі (ветурачы, заатэхнікі, інжынеры, медыцынскія сестры, электрамонтёры), што ўскладняе ўладкаванне такіх незанятых грамадзян.

— Як выконваецца даручэнне Прэзідэнта па ўвядзенні новых рабочых месцаў?

— Са студзеня па верасень у Лунінецкім раёне створаны 37 новых працоўных месцаў на прадпрыемствах рознай формы ўласнасці. Да канца года чакаецца, што гэтых месцаў будзе не менш за 80.

Так, прыватнае прадпрыемства «Вемексбуд» плануе стварыць інвестыцыйны праект па развіцці і падтрымцы малога бізнесу ў раёне. Будзе арганізавана работа офіснага цэнтра і ізаляваных складскіх памяшканняў з аказаннем бухгалтарскіх, юрыдычных і транспартных паслуг па аўтсорсінгу. Такім чынам, прадпрыемствы атрымаюць комплекс паслуг, якія дапамогуць ім вырашыць арганізацыйныя моманты і сэканоміць шмат часу і грошаў.

Філіял «Вопытны рыбгас «Ляхва» прадпрыемства «Пінсквадбуд» уводзіць у эксплуатацыю цэх перапрацоўкі рыбы ў горадзе Мікашэвічы, які дазволіць у бягучым годзе забяспечыць працай 17 грамадзян раёна. Там жа прыватная фірма «Марс Аўто» заключыла дагавор арэнды вытворчых плошчаў на базе леспрамгаса. Дадзеная арганізацыя плануе перапрацоўваць друз. Новыя рабочыя месцы (іх заплававана каля 15) пачнуць уводзіцца ў канцы гэтага года.

Да канца 2017-га чакаецца адкрыццё дзвюх крам «Санта» ў Луніцы і Мікашэвічах, якія таксама забяспечаць работай каля 60 жыхароў раёна.

— Не сакрэт, што многія выпускнікі каледжаў і ВНУ імкнуцца застацца ў сталіцы ці абласных гарадах.

Чым прывабліваеце моладзь на працу ў рэгіёне?

— Штогод на работу ў раён прыязджае каля 200 маладых спецыялістаў. Мы надаём асаблівую ўвагу маладзёжнай палітыцы, адукацыі навастанчаных кадраў, прасоўванню іх па кар'ернай лесеўцы. У раёне праводзяцца розныя культурна-масавыя мерапрыемствы, дзе маладыя людзі могуць паўдзельнічаць: калядная гульня КВЗ на кубак старшыні райвыканкама, конкурс «Міс Вясна», турыстычныя злёты... Створаны ўмовы і для заняткаў спортам. У нас працуе 98 калектываў фізічнай культуры, штогод праводзіцца больш за сто спартыўна-масавых мерапрыемстваў.

У многім ад таго, якія ўмовы будуць створаны ў раёне, залежыць, ці застануцца маладыя спецыялісты пасля абавязковага тэрміну адпрацоўкі. Таму яны павінны адчуваць сябе камфортна ў калектывах, ведаць сваю запатрабаванасць, мець усе ўмовы для самарэалізацыі. Каб прыцягнуць юнакоў і дзяўчат да ўдзелу ў маладзёжнай палітыцы, у арганізацыях і ўстановах раёна створана 22 Саветы моладзі, з іх 9 — у сельскагаспадарчых вытворчых кааператывах. На многіх прадпрыемствах іншагароднім супрацоўнікам прадстаўляюць службовыя жыллі ці месца ў інтэрнаце. А тым, хто вядзе індывідуальнае будаўніцтва, выдаткоўваюць машыны, механізмы па сабекошце ці па льготных тарафках.

Ужо штогадовай традыцыяй стала сустрэча старшыні райвыканкама з маладымі спецыялістамі і экскурсія па выдучых установах раёна. Гэта дазваляе прыехаўшым выпускнікам больш даведацца пра рэгіён, убачыць усе асноўныя галіны і, самае галоўнае, пазнаёміцца адно з адным.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.
lubneuskaya@vziazda.by

Навагодняя дабрачынная акцыя «Нашы дзеці» пройдзе ў Беларусі з 9 снежня па 8 студзеня.

Яе ўдзельнікі - кіраўнікі органаў дзяржкіравання, мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў і арганізацый, працоўных калектываў - наведваюць:

дзіцячыя інтэрнатныя ўстановы, дамы сямейнага тыпу, цэнтры развіваючага навучання і рэабілітацыі,

бальніцы, сем'і, якія выхоўваюць дзіцяці-інвалідаў, аякунскія і прыёмныя сем'і.

Удзельнікі акцыі павіншуюць дзіцяці з Новым годам і Раждствам, уручаць падарункі, дапамогуць вырашыць існуючыя праблемы.

Цэнтральнай падзеяй акцыі стане навагодняе свята ў Палацы Рэспублікі (запланавана на 23 снежня). На свята будуць запрошаны больш за 2 тыс. дзіцяці з усіх рэгіёнаў краіны, навучэнцы Рыжскай беларускай школы і Беларускай сярэдняй школы імя Францыска Скарыны ў Вільнюсе:

дзеці-сіроты і дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў; выхаванцы дзіцячых інтэрнатных устаноў; дзеці са шматдзетных і малазабяспечаных сем'яў, сем'яў бежанцаў;

дзеці-інваліды; навучэнцы - пераможцы алімпіяд, творчых конкурсаў і спартыўных спаборніцтваў; навучэнцы, якія маюць поспехі ў грамадскай рабоце, і іншыя.

Добрачынныя навагоднія свята для дзіцяці пройдуць у дні школьных канікулаў ва ўсіх гарадах і раёнах Беларусі.

Крыніца: пастанова Савета Міністраў Беларусі №770 ад 27 верасня 2016 года.

© Інфраграфіка БЕЛАТА

ИНФОРМАЦИЯ О ФОРМИРОВАНИИ РЕЕСТРА АКЦИОНЕРОВ:
Закрывое акционерное общество «Амкодор-Спецсервис», 223003, г. Минск, ул. Брикета, 39, на основании решения Совета директоров общества от 06 декабря 2016 года для проведения внеочередного общего собрания акционеров определило дату формирования реестра акционеров – 6 декабря 2016 года. УНП 100187680

■ Добрая справа

Штогадовая акцыя «Нашы дзеці» сёлета будзе праходзіць з 9 снежня па 8 студзеня. Акрамя таго, святочныя мерапрыемствы адбудуцца 13 і 14 студзеня. Пра гэта расказала начальнік упраўлення сацыяльна-выхаваўчай і ідэалагічнай работы Міністэрства адукацыі Марыя САРОТНІК.

Кіраўнікі міністэрстваў, рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, банкаў, кіраўнікі і члены грамадскіх аб'яднанняў і проста ўсе неабыхавыя наведваюць падчас правядзення акцыі сацыяльна значныя аб'екты і павіншуюць маленькіх выхаванцаў са святамі.

На галоўную ёлку краіны, якая адбудзецца 23 снежня ў Палацы Рэспублікі, трапяць 2370 хлопчыкаў і дзяўчынак з усіх рэгіёнаў краіны. Пройдуць раённыя і гарадскія свята для выхаванцаў аякунскіх, прыёмных і шматдзетных сем'яў. Арганізатарамі акцыі «Нашы дзеці»

НОВЫ ГОД — У НОВЫМ ДОМЕ

таксама запланавана наведванне дзіцячых бальніц, сацыяльных прытулкаў, цэнтраў карэкцыйнага развіццёвага навучання і рэабілітацыі. Усяго ў спіс такіх устаноў уваходзіць 130 аб'ектаў. Падтрымку атрымаюць больш за 12 тысяч дзіцяці. Клопат пра малалетніх грамадзян не абмяжоўваецца толькі часам акцыі: установы і прадпрыемствы бяруць шэфства над дзіцячымі дамамі і дапамагаюць ім на працягу года, развіваецца валанцёрская праца, яскравым прыкладам таму з'яўляецца дзейнасць студэнтаў і выкладчыкаў Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. Мяркуюцца, што ў мерапрыемствах, арганізаваных валанцёрамі, паўдзельнічае каля 1,5 тысячы дзіцяці.

Марыя Саротнік падкрэсліла, што колькасць выдаткаваных на абсталяванне і падарункі грошай год ад году расце, павялічваецца колькасць удзельнікаў навагодніх мерапрыемстваў.

А вось колькасць дзіцяці-сірот у краіне змяншаецца:

— Цяпер у Беларусі 21 200 дзіцяці, якія засталіся без бацькоў. Іх колькасць за два апошнія гады зменшылася на 1960 чалавек. У пачатку 2015 года ў нашай краіне было 40 інтэрнатных устаноў, у верасні 2016-га іх стала 35. У беларускіх сем'ях на гэты час жыве 6976 усыноўленых дзіцяці. На 16 працэнтаў больш стала дамоў сямейнага тыпу, прычым некаторыя падобныя ўстановы будуць адкрыты ў час правядзення свята калі не для выхаванца дзіцячага дома, сіроцкага прытулку, то хаця б для дзіцяці, што жыве па суседстве ў няпоўнай сям'і, сям'і, што перажывае нейкія праблемы. Любая форма клопату і ўвагі будзе ўспрынята імі з удзячнасцю.

Рагнеда ЮРГЕЛЬ.
yurgel@zviazda.by

Падорым дзіцяці свята!

«Звязда» таксама далучаецца да акцыі «Нашы дзеці». Пры дапамозе сталічнага ГУМа 22 снежня мы правядзем збор падарункаў для выхаванцаў аднаго з дзіцячых дамоў Мінска пад дэвізам: «Падары дзіцяці свята». Прыняць удзел у гэтай добрай справе зможа кожны, хто прыйдзе ў гэты дзень ва ўнівермаг. Для гэтага патрэбна купіць падарунак у секцыях дзіцячых або канцылярскіх тавараў і пакінуць яго ў адмысловай скрыні. Каля яе, дарэчы, цэлы дзень будуць дзядурыць журналісты «Звязды», так што ўсе, хто далучыцца да акцыі, змогуць стаць героямі нашага рэпартажу і атрымаць карысныя сувеніры ад нашай газеты. Канешне, супрацоўнікі «Звязды»

таксама далучацца да акцыі, пакінуць у чароўнай скрыні і свае падарункі. Далучайцеся! Зробім добрую справу разам!

■ На слыху

СЁЛЕТА БЕЗ ШТРАФАЎ

Людзі, якія не аплацілі збор на фінансаванне дзяржаўных выдаткаў, прадугледжаны Дэкрэтам №3, пакуль не будуць прыцягвацца да адміністрацыйнай адказнасці

Аб гэтым паведаміла ўчора падчас анлайн-канферэнцыі на сайце БЕЛТА намеснік начальніка ўпраўлення падаткаабкладання грамадзян, дэкларавання даходаў і маёмасці галоўнага ўпраўлення падаткаабкладання фізічных асоб МПЗ Марына ПОБАЛЬ.

Спецыяліст Міністэрства па падатках і зборах (МПЗ) удакладніла, што сістэму штрафаў адмянілі часова для грамадзян, у якіх тэрмін аплаты спецыяльнага збору на фінансаванне дзяржвыдаткаў наступіў 15 лістапада. Гэта звязана з тым, што да канца года ў Дэкрэт №3 «Аб папярэджанні сацыяльнага ўтрыманства» будуць унесены змены, дзе прапануецца таксама перанесці тэрмін выдачы паведамленняў і выплаты збору.

Гэты спіс зменшыцца

Прадстаўнік МПЗ паведаміла, што іх міністэрства накіравала каля 73 тысяч паведамленняў на аплату спецыяльнага збору тым, хто летась не ўдзельнічаў у фінансаванні дзяржаўных выдаткаў. Ад плацельшчыкаў збору ў бюджэт ужо паступіла больш за 3 млн рублёў, у тым ліку 1 млн рублёў — ад асоб, якія самастойна апавясцілі падатковыя органы пра свой няўдзел у фінансаванні дзяржаўных расходаў. Пры гэтым Марына Побаль паведаміла, што ўжо каля 15 тысяч чалавек даказалі сваё права на вызваленне ад аплаты такога збору. «Тыя грамадзяне, якія атрымалі паведамленне аб неабходнасці аплаты збору на фінансаванне дзяржвыдаткаў, маюць права падаць дакументы і (або) тлумачэнні, якія сведчаць аб адсутнасці ў іх абавязку на аплату збору. Гэтыя тлумачэнні можна прадставіць як асабіста ў падатковы орган, так і накіраваць па пошце альбо ў электронным выглядзе праз сэрвіс «электронны зварот» на сайце МПЗ», — адзначыла яна.

Спецыяліст удакладніла, што грамадзяне, якія хочуць даказаць сваё права на вызваленне ад аплаты збо-

ру, павінны звярнуцца ў падатковы орган па месцы сваёй рэгістрацыі. Пры гэтым яна падкрэсліла, што грамадзянін, які атрымаў паведамленне, не абавязкова павінен адразу ісці і аплачваць збор — у яго ёсць права даказаць, што ён не з'яўляецца плацельшчыкам збору на фінансаванне дзяржаўных выдаткаў.

Памылкі выправяць

Цяпер спецыялістамі падатковых інспекцый да канца года будуць удакладняцца звесткі аб тых людзях, якія былі ўключаны ў базу дадзеных плацельшчыкаў збору на фінансаванне дзяржвыдаткаў, каб выключыць тых, якія трапілі туды памылкова. Акрамя таго, будзе праведзена работа па удакладненні звестак для рэалізацыі анансаваных 6 снежня на нарадзе ў Прэзідэнта змяненняў у дэкрэт, патлумачыла спецыяліст.

Марына Побаль нагадала, што для рэалізацыі Дэкрэта №3 быў распрацаваны парадак узаемадзеяння дзяржаўных органаў і арганізацый, каб сфарміраваць базу дадзеных плацельшчыкаў збору на фінансаванне дзяржаўных выдаткаў. База стваралася на падставе звестак, якія ёсць у інфармацыйных рэсурсах дзяржарганізацый. Паколькі яна фармавалася ўпершыню, дзяржаўныя органы і арганізацыі ў некаторых выпадках трапілі ў базу няякасныя альбо няпоўныя звесткі.

У сувязі з гэтым паведамленні маглі накіраваць і тым людзям, якія не з'яўляюцца плацельшчыкамі збору. Цяпер міністэрства сумесна з падведомнымі інспекцыямі праводзіцца работа па удакладненні дадзеных і завяршэнні праверкі ў дадзеным да асоб, якія памылкова трапілі ў базу. Паводле слоў спецыяліста, вялікі працэнт такіх выпадкаў звязаны з тым, што людзі працуюць, вучацца або пражываюць за межамі Беларусі. «Ім самім варта пакапацца ў дадзеным звестак, якія пацвярджаюць, што яны фактычна знаходзіліся на тэрыторыі Беларусі менш за 183 дні ў календарным годзе. Бо падатковыя органы не маюць інфарма-

цыі аб фактычным часе знаходжання чалавека за мяжой», — падкрэсліла Марына Побаль.

Улічваючы адсутнасць пагранічнага кантролю паміж Беларуссю і Расіяй, у падатковы орган можна прынесці любыя дакументы, якія з'яўляюцца падставай для вызначэння месца фактычнага знаходжання грамадзяніна на працягу календарнага года. Гэта копіі дакументаў, якія пацвярджаюць месца жыхарства на тэрыторыі замежнай дзяржавы, найму (паднайму) жылга памяшкання; копіі дакументаў, якія пацвярджаюць атрыманне на тэрыторыі РФ даходаў па працоўных, грамадзянска-прававых дагаворах; копіі іншых дакументаў, якія пацвярджаюць месца фактычнага знаходжання на гэтай тэрыторыі і г.д. Калі такіх дакументаў няма, то грамадзянін можа даць падрабязнае тлумачэнне, якое сведчыць аб тым, што ён сапраўды знаходзіцца за мяжой. Гэта могуць быць тлумачэнні сваякоў, у якіх ён пражывае, каб падатковы орган мог у выпадку неабходнасці правесці такія звесткі.

Стымул спрацаваў

Спецыялісты адзначаюць, што невялікая колькасць накіраваных паведамленняў сведчыць аб тым, што часткова галоўная мэта дэкрэта ўжо дасягнута. Напрыклад, летась, пасля прыняцця дакумента, у 1,5 раза ўзрасла колькасць асоб, якія сталі на ўлік у якасці беспрацоўных. Таксама ўзрасла колькасць асоб, якія займаюцца дзейнасцю па заяўным прынцыпе, што не патрабуе рэгістрацыі ў якасці індывідуальных прадпрымальнікаў (ІП). Потым павялічылася колькасць занятых у сферы аграэкатурызму і рамеснікаў. Акрамя таго, у ІП на 22% вырасла колькасць наёмных асоб. «Можна канстатаваць, што пасля прыняцця дэкрэта грамадзяне пачалі больш актыўна вырашаць пытанні са сваім працаўладкаваннем», — падкрэсліла Марына Побаль.

Сяргей КУРКАЧ.
kurkach@zviazda.by

■ Назвы і імёны

КАРАТКЕВІЧ З БЫКАВЫМ НА ВУЛІЦАХ ГОМЕЛЯ

Вуліцы ў гонар славетых беларускіх пісьменнікаў хутка з'явіцца ў новым раёне Гомеля. Новы ён не па факце стварэння, а па факце адміністрацыйнага далучэння да абласнога цэнтра. Былы рабочы пасёлак Касцюкоўка, які раней тэрытарыяльна адносіўся да Гомельскага раёна, у маі быў уключаны ў гарадскія межы і стаў паўночнай часткай Гомеля. Адначасова высветлілася, што ў горадзе над Сожам ёсць многа вуліц — абсалютных цёзак касцюкоўскім. Каб не было блытаніны, Гомельскі гарадскі Савет дэпутатаў прыняў адпаведнае рашэнне пра перайменаванне.

Пасёлак Касцюкоўка сваім існаваннем абавязаны барону Станіславу фон Нолькену, у якога тут у сярэдзіне XIX стагоддзя быў маёнтак. Гавораць, што быццам па яго ініцыятыве побач была пракладзена чыгунка. Адзін з яго 14 дзіцяці — Карл — з 1908-га па 1910 год быў Магілёўскім губернатарам. Гомель у той час уваходзіў у Магілёўскую губерню. У гады кіравання Карла ў горадзе над Сожам з'явілася вуліца барона Нолькена. Сёння яна мае назву Ланге. Мала хто з гамельчан не ведае, што забіты ў сакавіку 1919 года Іван Ланге быў старшынёй Гомельскай уезнай надзвычайнай камісіі. Між тым у кастрычніку 1919 года Карл фон Нолькен быў расстраляны менавіта па рашэнні гэтай камісіі. Такая вельмі своеасаблівая гістарычная пераемнасць атрымалася.

Праўда, цяпер назваць адну з касцюкоўскіх вуліц у гонар барона Нолькена мясцовыя жыхары не згадзіліся. Работнікі шклозавода прапанавалі, каб вуліца Гомельская стала называцца ў гонар славетнага хіміка Міхаіла Ламаносава. Доўгі час прадпрыемства насіла яго імя. Дарэчы, яго бюст і цяпер знаходзіцца каля адміністрацыйнага корпуса.

Адна з вуліц будзе насіць імя Валерыя Абеля, заснавальніка і арганізатара мясцовага заслужанага калектыва цыркавога мастацтва, які сёлета адзначыў 55-годдзе. Увогуле ж, у адміністрацыі Чыгуначнага раёна пакапаціліся, каб варыянт новых назваў падабаліся людзям, якія жывуць у Касцюкоўцы. Мясцовыя жыхары перавагу аддалі такім назвам: «Заазёрная», «Кветкавая», «Арэжавая», «Яблыневая», «Янтарная». Не супраць яны жыць і на вуліцах імя Кірылы Тураўскага, Уладзіміра Караткевіча, Васіля Быкава. Усяго ў Касцюкоўцы будуць перайменаваны 20 вуліц.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. iost@zviazda.by

■ Філатэліст

...І СТО ГАДОЎ ПАМЯЦІ

Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь 9 снежня выпускае ў абарачэнне паштовую марку «125 гадоў з дня нараджэння Максіма Багдановіча» — класіка беларускай літаратуры, паэта, празаіка, публіцыста, літаратуразнаўца, перакладчыка, аўтара ўсім вядомых «Зоркі Венеры», «Слуцкіх ткачы», «Лявоніхі»... Тыраж паштовай маркі — 54 тысячы. Мастак — Мікалай Рыбы, дызайн Алены Мядзведзь. Спецыяльнае гашэнне маркі на канверце «Першы дзень» адбудзецца 9 снежня на сталічным паштамце.

Крок да роўных магчымасцяў

Гомель далучыўся да правядзення рэгіянальнай акцыі «Інклюзіўная Беларусь: не пакідаючы нікога ў баку ў дасягненні мэт устойлівага развіцця»

Сярод яе задач — стварэнне грамадства роўных магчымасцяў для ўсіх людзей, незалежна ад узросту, полу, стану здароўя, этнічнай прыналежнасці, рэлігіі і паходжання. Між тым, Канвенцыю аб правах людзей з інваліднасцю ААН прыняла дзесяць гадоў таму. Наша краіна сертыфікавала гэты дакумент сёлета. Мерапрыемствы ў Гомелі — адзін з крокаў па практычнай рэалізацыі Канвенцыі.

Цяпер на Гомельшчыне пражывае каля 90 тысяч інвалідаў, у тым ліку дзяцей. Для іх інтэграцыі ў грамадства ў горадзе над Сожам многа робіцца. Напрыклад, працуе сацыяльнае таксі, усталяваны пандусы каля большасці сацыяльна значных аб'ектаў, выдзелены асобныя месцы на стаянках, уладкаваны зручныя ўваходы ў грамадскі транспарт і святлафоры з гукавымі сігналамі. У бліжэйшы час адкрыецца першы ў Гомелі пешаходны пераход з ліфтам. Аднак гэту работу трэба актыўна працягваць.

У рамках акцыі ААН у Гомелі былі арганізаваны школа лідарства для жанчын, спаборніцтвы для людзей са слабым зрокам, спартакіяда для інвалідаў-калясачнікаў, творчыя майстэрні і «круглы стол» па стварэнні безбар'ернага асяроддзя для людзей з абмежаванымі магчымасцямі.

Удзельнікі «круглага стала» закранулі розныя пытанні, у тым ліку абмеркавалі планы па рэалі-

зацыі мерапрыемстваў Дзяржаўнай праграмы аб сацыяльнай абароне і садзейнічанні занятасці насельніцтва на 2016—2020 гады. Журналісты расказалі пра асвятленне дзейнасці органаў мясцовай улады і грамадскіх арганізацый, якія вырашаюць праблемы людзей з інваліднасцю.

Асобная размова пра бежанцаў. Гэты статус з пачатку года на Гомельшчыне папрасілі каля 150 чалавек. Застацца ў Беларусі маюць жаданне галоўным чынам сем'і з Сірыі, Емена, Ірака, Украіны. За час канфлікту на Данбасе вобласць прыняла 35 тысяч украінскіх грамадзян. Прадстаўнік Упраўлення Вярхоўнага Камісара па справах бежанцаў ААН у Беларусі Жан Іў Бушардзі падкрэслівае, што праблемным пытаннем з'яўляецца адаптацыя такіх грамадзян:

— Для дзяцей — гэта школьная адукацыя. Для дарослых — працаўладкаванне, доступ да мед-абслугоўвання, тэа пытанні, якія не вырашаюцца за адзін дзень, таму мы прыязджаем сюды рэгулярна, маніторым сітуацыю, абмяркоўваем з мясцовымі ўладамі, як можна вырашыць гэтыя пытанні.

Кампанія «Інклюзіўная Беларусь» ахопіць усе абласныя цэнтры. Далей яе прымуць Магілёў, Віцебск і Мінск.

Ірына АСТАШКЕВІЧ. iost@vziazda.by

Змены сваімі рукамі

Пяць праектаў віцяблян атрымаюць грантавую падтрымку

Дэкларацыя аб гатоўнасці не пакідаць нікога ў баку ў дасягненні Мэты ўстойлівага развіцця №10 — памяншэнне няроўнасці — падпісана ў Віцебску. Прадстаўнікі ААН, дыпламатычнага корпуса і мясцовых органаў улады далі афіцыйны старт рэгіянальнай кампаніі «Інклюзіўная Беларусь» у гэтым рэгіёне.

Сёння ўзнагародзяць пераможцаў першага конкурсу мясцовых ініцыятыў «Прафілактыка неінфекцыйных захворванняў, прасоўванне здаровага ладу жыцця і падтрымка мадэрнізацыі сістэмы аховы здароўя ў Рэспубліцы Беларусь» (БЕЛМЕД), які рэалізуецца ў супрацоўніцтве з Міністэрствам аховы здароўя Беларусі, спецыяльнымі ўстановамі ААН і Еўрапейскім саюзам. Пяць праектаў, якія адзначыла журы, накіраваны на паляпшэнне здароўя нашых грамадзян. Так, у выніку іх рэалізацыі ў Віцебскай вобласці з'явіцца новы гульнявы фізкультурна-аздараўленчы комплекс, пляцоўкі для воркаўта, некалькі сцэжак для скандынаўскай хады, спартыўна-забаўляльны комплекс — вярочны гарадок для дзяцей і дарослых.

Акрамя гэтага, 18 медыцынскіх работнікаў фельчарскіх пунктаў будуць забяспечаны электравеласіпедамі — аказанне першаснай медыцынскай дапамогі сельскаму насельніцтву стане больш аператыўным. Намеснік пастаяннага прадстаўніка ПРААН у Беларусі Кацярына ПАНІКЛАВА расказала пра асаблівасці Віцебскай вобласці:

— Тут працуе шмат праектаў па ахове прыроды, экалогіі, прасоўванні гендарнай роўнасці і іншых сацыяльных пытаннях. Многа мясцовых ініцыятыў — віцябляне славяцца інавацыйнасцю, энергічнасцю ў падыходах. У гэтым годзе стартаваў новы праект «Зялёныя гарады», які фінансуецца Глобальным экалагічным фондам. Вылучаецца \$5 млн. Праект разлічаны на некалькі гадоў і будзе факсіравацца на Полацку і Наваполацку, якія былі выбраны ў якасці пілотных аб'ектаў. Тут будзе створана ўстойлівая сістэма кіравання транспартам, выкарыстання зялёных тэхналогій, што адказвае новым патрабаванням і стандартам зялёных гарадоў.

Надзея АНІСОВІЧ. anisovich@vziazda.by

Футбол

«БЕЛЫЯ КРЫЛЫ» ЗАСТАЛІСЯ БЕЗ ГАЛОЎНАГА

Аляксандр Хацкевіч пакінуў пасаду рулявога нацыянальнай зборнай

Беларуская федэрацыя футбола датэрмінова скасавала з настаўнікам кантракт, які быў разлічаны да лістапада 2017 года. Кіраўнік федэрацыі Сяргей РУМАС адзначыў, што пагадненне было спынена ў сувязі з незадавальняючымі вынікамі, паказанымі нацыянальнай камандай на старце кваліфікацыі чэмпіянату свету-2018.

— Па якасці гульні і выніку каманда не зрабіла крокаў наперад, таму фінансавую частку кантракта трэнера было вырашана скараціць у бок змяншэння. Аляксандр Мікалаевіч прыняў гэта да ўвагі і ўзяў час на роздум. На дзень Хацкевіч паведаміў, што ўсё абдумав і ўмовы федэрацыі прыняць не можа. Таму кантракт і скасаваны, — расказаў журналістам Сяргей Румас.

Сам Аляксандр Хацкевіч ад каментарыяў адмаўляецца і просіць усе пытанні пераадрасаваць федэрацыі.

Нагадаем, што ўжо Аляксандр Мікалаевіч узначаліў нацыянальную каманду ў снежні 2014 года, на трэнерскім мастку ён змяніў Андрэя Зыгмантовіча, які (пасля адстаўкі Георгія Кандрацэва) працаваў з камандай у статусе выконваючага абавязкі. Пад кіраўніцтвам Аляксандра Хацкевіча зборная Беларусі правяла 10 афіцыйных матчаў. Работа настаўніка з камандай пачалася ў адборачным раўндзе чэмпіянату Еўропы-2016. Там разам з Хацкевічам наша зборная атрымала перамогі над македонцамі, люксембуржцамі і славакамі, пацярпеўшы паражэнні ад іспанцаў і ўкраінцаў.

Далей галоўнага трэнера чакала выступленне ў адборачным турніры да чэмпіянату свету 2018 года, дзе настаўнік і федэрацыя паставілі для сябе высокую мэту. «Мы рэальна глядзім на рэчы, але задача мінімум — быць не ніжэй за 3-е месца ў групе. А максімальная задача — змагацца за зону плей-оф», — адзначыў Аляксандр Хацкевіч на прэс-канферэнцыі, прымеркаванай да пачатку адборачнага цыкла.

Стартавала там наша зборная паспяхова, згуляўшы ўнічыю з французамі, а вось пасля справы не заладзіліся: вялікае паражэнне ад Нідэрландаў — 1:4, нічыя з Люксембургам — 1:1 і проигрыш Балгарыі — 0:1. Пасля чатырох матчаў беларускія футбалісты набралі два ачкі і займаюць пятае месца ў кваліфікацыйнай групе А.

Імя настаўніка, які прыме зборную, пакуль невядома, адборачны турнір да планетарнага першынства працягнуцца толькі ў сакавіку гульні супраць зборнай Швецыі. Нагадаем, што раней зборнай краіны кіравалі Георгій Кандрацэў, Бернд Штанге, Юрый Пунтус, Анатоль Байдачны, Эдуард Малафееў, Сяргей Бароўскі і Міхаіл Вяргоўка.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ. lobazhevich@vziazda.by

ВЫЖЫЦЬ ПАСЛЯ МАДЭРНІЗАЦЫІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Тара таксама мае значэнне. Раней на прадпрыемстве вырабы змяшчалі ў трохлітровыя слоікі з накрыўкай пад закатку, цяпер жа выкарыстоўваюць паўлітровыя з накрыўкамі тыпу «Твіст-оф». Для гэтага давалося адрэгуляваць старую лінію для закручвання: з Балгарыі былі прывезены неабходныя запчасткі. У планах — фасавальны прадукцыю ў фігурныя слоікі розных ёмістасцей і нават слоікі-шклянкі.

На сённяшні дзень завод выпускае 46 найменшых прадукцый. У сезон агад, садавіны і гародніны асартымент даходзіць да 60 відаў. На рынку з'яўляецца ўсё больш імпарту. Таму на камбінаце скараціралі свае планы і зрабілі стаўку на ліквідную прадукцыю, якая карыстаецца попытам і разыходзіцца без астатку. Штомесячны аб'ём вытворчасці складае 2—2,5 млрд рублёў. Павялічылася прадукцыйнасць працы. У той жа час аб'ёмы ва ўмоўных слоіках знізіліся. Гэта звязана з тым, што ўхіл робіцца не на масавы выпуск, а на рэнтабельнасць.

— Разам з тым пры меншым аб'ёме палепшылася якасць нарыхтовак, — сцвярджае намеснік старшыні праўлення Салігорскага райспажыўсаюза Марына ГЕРАСІМАВА. — Працуе толькі па рэцэптах былога Савецкага Саюза: ніякіх дабавак, узмацняльнікаў смаку, воцату. Выкарыстоўваем лімонную кіслату. Шмат сродкаў уклалі ў сваю лабараторыю. Яна акрэдытаваная, праводзіць ана-

лізы па ўсіх параметрах. Штогод распрацоўваем новыя віды прадукцыі. Але іх шлях да пакупнікоў доўгі і складаны. Спачатку трэба зрабіць пробную партыю — 200 слоікаў, яны павінны адстаяцца 3 тыдні. Затым цэнтр стандартызацыі і метралогія раскладвае іх па ўсіх паказчыках, пасля чаго прадукцыя павінна вытрымлівацца яшчэ тры месяцы. Толькі потым яе можна задэклараваць і атрымаць сертыфікат.

Ужо трэці год прадпрыемства падтрымлівае сувязь з Туркменістанам. У асноўным там карыстаюцца попытам нарыхтоўкі з дзікарастучых ягад (чарніц, дурніц) і грыбы салёныя і марынаваныя, а таксама салянікі і салаты з дабаўленнем грыбоў. Акрамя таго, вядуцца перамовы па арганізацыі гандлёвага дома з Новасібірскам. Менавіта расійскія спажыўцы выказалі пажаданне, каб беларускія засолкі пастаянна былі на іх сталі. Прадпрыемства ўдзельнічае ў кірмашах у Маскве, Санкт-Пецярбургу, Смаленску. У Беларусі прадукцыя камбіната ў асноўным прадстаўлена ў крамах спажыўкааперацыі. Але апошнім часам салігорскія кааператары пачалі больш актыўна прасоўваць свае прадукты ў сеткавыя магазіны. Гэта найпросты: павінен быць пакет дакументаў, грамадства абстаўлена камерцыйнае рашэнне. Абавязковае патрабаванне пры фарміраванні дамовы куплі-продажу — штрых-коды, пры гэтым камп'ютарную сістэму ўліку.

— Мы не здымаем з сябе віны, што не можам правільна гандляваць, прасоўваць сваю прадукцыю. У нас слабы маркетынг, не хапае вопытнага спецыяліста.

Фота Анастасія КЛЕШЧУКА.

Кансервавыя заводзі спажыўкааперацыі закупляюць сыравіну ў насельніцтва і тым самым забяспечваюць сялянам дадатковы прыбытак.

Каб такога знайсці, неабходна даць яму высокую зарплату. Акрамя таго, наша вытворчасць, як правіла, размяшчаецца ў малых населеных пунктах, дзе знайсці прафесіяналаў дастаткова складана. За 40 кіламетраў з Салігорска суды ніхто не паедзе, — кажа Мікалай Чарнуўскі.

А яшчэ неабходна рэклама. Не проста «Купляйце беларускае», а магутная, агрэсіўная, накіраваная, на маю думку, перш за ўсё на моладзь. Як пацвярджае гэтаму, словы маёй пляменніцы: «Я ўчора ўмяла за адзін раз слоік салянікі з грыбамі. Смаката! Затым паглядзела, чыя яна. Чырвонаслабадскі завод. Упершыню пачула, што такі ёсць у Беларусі».

Татцяна ЛАЗОВСКАЯ. lazovskaya@vziazda.by

У тэму

Намеснік старшыні праўлення Мінскага аблспажыўсаюза Святлана СІНКЕВІЧ:

— Наша сістэма прадстаўлена малымі цэхамі і вытворчасцямі. Тут працуе 90 цэхаў і ўчасткаў, у тым ліку два кансервавыя заводзі — Маладзечанскі харчовы камбінат і Чырвонаслабадскі кансервавы камбінат Салігорскага райспажыўсаюза. Асноўная ўвага ўдзяляецца нарыхтоўцы і перапрацоўцы сельскагаспадарчай сыравіны ў насельніцтва, фермераў. На сёння 50% ад выгушчанага рэалізуем ва ўласнай гандлёвай сетцы. Тэмпы аб'ёма вытворчасці за 10 месяцаў у фактычных цэнах павялічаны ў 7,5 раза ў параўнанні з мінулым годам.

А не шкодзь!

У Магілёве затрымалі двух расіянаў, якія падазраюцца ў серыі ашуканняў на тэрыторыі Магілёўскай вобласці.

— Упраўленнем крымінальнага вышуку ўпраўлення ўнутраных спраў устаноўлены некалькі фактаў злачыннай дзейнасці, у якіх абгрунтавана падазраюцца затрыманыя грамадзяне Расіі, — паведаміў першы намеснік начальніка УУС Магілёўскага аблвыканкама — начальнік крымінальнай міліцыі палкоўнік міліцыі Аляксандр ВАСІЛЬЕЎ. — Так, з 14 па 27 лістапада, знаходзячыся ў Магілёве, Чэрыкаве і Крычаве, мужчыны звярталіся да работнікаў банкаўскіх устаноў, касіраў аўтазаправаччых станцый гульнявых клубаў, казіно, разлікова-касавых цэнтраў з просьбай размяняць купюры рознага наміналу. Аднак, атрымаўшы грошы, адмаўляліся ад размену, забіралі свае купюры,

ВЯРТАЛІ НЕ ЎСЕ ГРОШЫ

а касірам вярталі не ўсю суму. Такім чынам зламыснікі прысвоілі 2 100 рублёў.

Падраздзяленнямі Следчага камітэта па гэтых фактах распачатыя крымінальныя справы па частцы 1 артыкула 209 КК Рэспублікі Беларусь (махлярства).

Па версіі супрацоўнікаў міліцыі, затрыманыя грамадзяне могуць быць датычныя да іншых аналагічных дзеянняў, здзейсненых як на тэрыторыі Магілёўскай вобласці, так і за яе межамі. Яны просяць адгукнуцца ўсіх тых, хто пацярпеў ад дзеянняў гэтых людзей, або нешта ведае пра аналагічныя факты. Тэлефоны ў г. Магілёве: 29-55-07, 29-55-18 (упраўленне крымінальнага вышуку УУС); 31-07-87, 102 (аператыўна-дзяжурная служба УУС).

Нэлі ЗІГУЛЯ. zigulya@vziazda.by

■ На месцах

САКРЭТЫ ПАСПЯХОВАГА ГОРАДА

Што робяць рэгіёны,
каб сусветны крызіс прайшоў бокам

Вышэйшае кіраўніцтва дзяржавы ставіць задачы, але выконвацца яны павінны ў большасці сваёй на месцах. Ад таго, наколькі ўдала гэта робіцца, залежыць эканамічнае развіццё краіны, нашы зарплаты, імідж у свеце. У сённяшніх няпростых умовах асабліва важна, каб мясцовыя ўлады дапамаглі людзям «утрымацца на плаву». Калі ў чалавека ёсць работа ў родным горадзе або вёсцы, ён не паедзе «па доўгі рубель». Калі ў яго ёсць магчымасць адкрыць уласную справу ў сваім населеным пункце, ён, зноў жа, не будзе пераязджаць для гэтага ў іншы горад або нават краіну. Калі чалавек бачыць, што яго горад, сяло з кожным годам прыгажэе, развіваецца, расце, то ён не стане зайздросціць сталічным жыхарам...

Пінск — адзін з найбуйнейшых неабласных гарадоў нашай краіны, яго яшчэ называюць «сталіцай Палесся». У пасляваенныя гады некаторы час горад нават быў абласным цэнтрам. Але пасля гэты статус ён страціў. Тым не менш і сёння Пінск не выглядае правінцыйным. **Анатоль САДОЎСКІ, начальнік упраўлення эканомікі Пінскага гарадскога выканаўчага камітэта**, расказаў «Звяздзе», як горад супрацьстаяць сучасным фінансавым выклікам і не перастае быць узорам паспяховага.

■ Бізнесменам можа
стаць кожны

Калі чалавек сам знойдзе сабе заняткаў — напрыклад, створыць уласны бізнес, — то і ў дзяржавы ў цэлым, і ў мясцовых улад клопату будзе менш. У Пінску працуе тэхнапарк «Палессе», заснавальнікамі якога з'яўляюцца Пінскі гарвыканкам, Пінскі райвыканкам і Палескі дзяржаўны ўніверсітэт. Такім чынам, мясцовая моладзь яшчэ падчас вучобы ва ўніверсітэце мае магчымасць адкрыць сваю справу.

— Два разы на год праводзіцца інвест-уік-энд, у мінулую суботу (3 снежня) ён, дарэчы, адбыўся шосты раз, — праінфармаваў суразмоўца. — На інвест-уік-эндзе разглядаюцца камерцыйныя праекты студэнтаў, туды запрашаюцца прад-

стаўнікі малага і сярэдняга бізнесу, рэспубліканскія органаў кіравання.

Пінск стаў лаўрэатам рэспубліканскага конкурсу «Лепшы горад (раён, вобласць) для бізнесу Беларусі — 2014 (з колькасцю насельніцтва больш за 50 тысяч чалавек)». Гораду спраўды ёсць чым ганарыцца.

Са сферай малага і сярэдняга прадпрыемства цесна звязана стварэнне новых працоўных месцаў. Па словах Анатоля Садоўскага, штогод у Пінску рэгіструецца больш за 50 юрыдычных асоб і больш за 500 індывідуальных прадпрыемстваў, у сферы малага і сярэдняга бізнесу ствараецца больш за 1500 працоўных месцаў.

— За кошт новых прадпрыемстваў і вытворчасцяў створаны новыя працоўныя месцы — за перыяд са студзеня па верасень іх колькасць складала 533 — пры заданні 345, — расказаў начальнік упраўлення эканомікі гарвыканкама. — Сітуацыя на рынку працы ў бягучым годзе характарызуецца зніжэннем рэгістрацыі грамадзян у якасці беспрацоўных. Узровень зарэгістраванага беспрацоўна на 1 кастрычніка 2016 года складае 1,2%. У той жа час у нас ёсць адно камунальнае прадпрыемства, што працуе ў рэжыме няпоўнай занятасці — гэта «Белсантэхмантаж-2».

■ Без прастую

У горадзе імкнучца да таго, каб выкарыстоўваць усе магчымасці для развіцця. Часам так атрымліваецца, што закрываецца або пераязджае нейкае прадпрыемства, установа, і яе ранейшыя памяшканні пустуюць. У Пінску з гэтым строга — усе будынкі, прамысловыя плошчы павінны выкарыстоўвацца. Нешта можна прапанаваць інвестарам, нешта — сацыяльным аб'ектам.

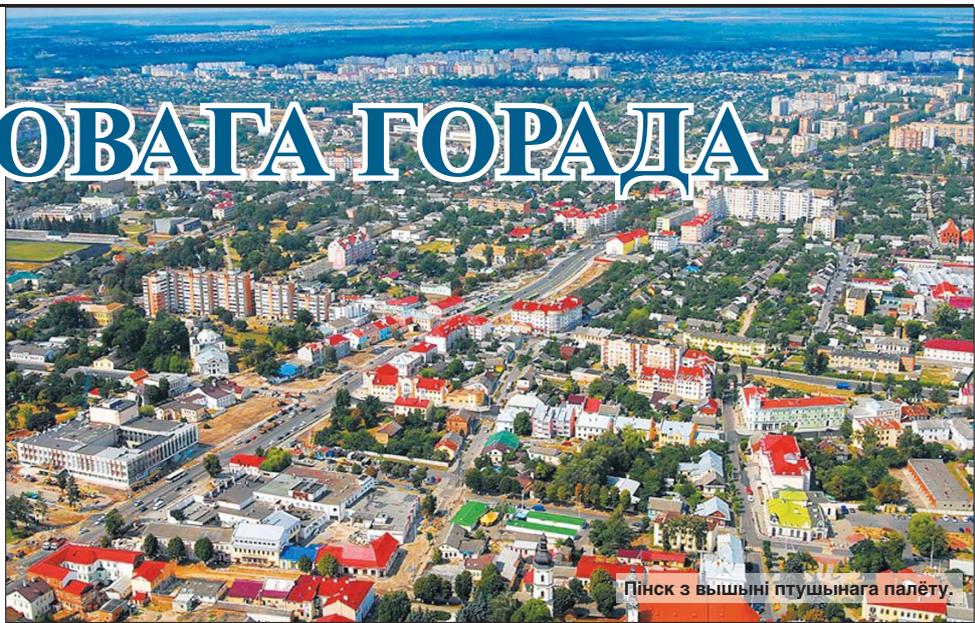
Так, пустуючыя плошчы былі ў прадпрыемства «PINEMA» (ААТ «Пінскія нятаканія матэрыялы»). Па рашэнні гарвыканкама яны былі прададзены з аўкцыёну.

— Адабранне аб'ектаў, якія не выкарыстоўваюцца, дало вынікі па розных кірунках, — адзначыў Анатоль Садоўскі. — Па-першае, знізіліся затраты самога акцыянера на таварыства і з'явіліся абаротныя сродкі. Па-другое, новым уласнікам невыкарыстоўваемых аб'ектаў стала сумеснае таварыства з абмежаванай адказнасцю «Палессе» з Кобрына. На тэрыторыі Пінска яно ставарыла філіял — у тым ліку і на базе плошчаў «PINEMA». У філіяле зараз працуе амаль 400 чалавек, у асноўным жанчыны.

Паказальна, што да 2011 года ў Пінску назіралася ўстойлівая тэндэнцыя па скарачэнні невыкарыстоўваемых аб'ектаў камунальнай уласнасці. Невыкарыстоўваемыя плошчы зменшыліся — з 20 тысяч квадратных метраў у 2007 годзе да 6 тысяч квадратных метраў у 2012 годзе. Гэта больш, чым у тры разы!

— На сёння каэфіцыент выкарыстання аб'ектаў уласнасці складае 98%, — звярнуў увагу суразмоўца.

Такім чынам, можна казаць, што ў Пінску ў цэлым вырашана праблема пустуючых памяшканняў. Пры гэтым многія будынкі атрымалі новае — карыснае — прызначэнне. Напрыклад, на базе прададзеных з аўкцыёну будынкаў

Пінск з вышыні птушынага палёту.

камбіната будаўнічай індустрыі прадпрыемствы малага бізнесу стварылі 110 працоўных месцаў і забяспечылі вырчку ад рэалізацыі тавараў, работ, паслуг, якая ў 3,5 раза перавышае вырчку камбіната... Санаторый «Жамчужны» агульнай плошчай 4 тысячы квадратных метраў, які быў прыняты ў камунальную ўласнасць горада з мэтай зніжэння затрат аднаго з буйных вытворчых прадпрыемстваў, будзе рэканструаваны пад стацыянарнае аддзяленне акалагічнага дыспансера. Магчыма, гэта будзе зроблена за кошт тэхнічнай дапамогі Кітайскай Народнай Рэспублікі.

■ Адкрытыя
для інвестараў

— З улікам даручэння Прэзідэнта пастаянная ўвага надаецца прыцягненню інвестыцый, — звяртае ўвагу суразмоўца. — За студзень — верасень 2016 года горад заключыў чатыры новыя інвестыцыйныя дагаворы: з сумесным беларуска-амерыканскім прадпрыемствам «Камсіл», з гандлёва-ўнітарным прадпрыемствам «Санта-Рытэйл», з «Рэно» (у хуткім часе ў Пінску адкрыецца аўтацэнтр поўнага цыкла, дзе можна будзе набыць і адрэмантаваць аўто гэтай маркі). Адзін з найбольш буйных інвестыцыйных праектаў сярод прадпрыемстваў малага бізнесу на тэрыторыі горада рэалізуе замежнае прадпрыемства «Стэнлес», якое займаецца вытворчасцю мэблі. Інвестыцыйны дагавор з прадстаўніка-

мі кампаніі «СтэнліФонд» быў заключаны ў канцы жніўня, аб'ём інвестыцый — больш за 2 мільёны еўра.

Для інвестараў у Пінску прадугледжаны льготы — па зямлі і нерухомаму. Яшчэ ў 2014 годзе Пінскі гарадскі Савет дэпутатаў прыняў рашэнне «Аб павелічэнні (памяншэнні) ставак зямельнага падатку і падатку на нерухомаму». Яно ўстанавівае, што павелічэнне ставак зямельнага падатку не распаўсюджваецца на арганізацыі, створаныя замежнымі інвестарамі (або створаныя з удзелам апошніх) і зарэгістраваныя на тэрыторыі Пінска. Акрамя гэтага, у два разы паменшаны стаўкі падатку на нерухомаму для юрыдычных асоб, якія зарэгістраваны ў 2014—2016 гадах і займаюцца прамысловай вытворчасцю.

— Рашэннем Пінскага гарвыканкама зацверджаны пералік адкрытых акцыянерных таварыстваў, па якіх адсутнічае неабходнасць захавання ва ўстаўным фондзе долі ўласнасці горада Пінска, — расказаў Анатоль Садоўскі. — У пералік уключаны такія прадпрыемствы, як «PINEMA», Пінскі завод сродкаў малой механіцы, Пінскбудматэрыялы.

Інвестарам зараз прапануецца каля 10 зямельных участкаў па розных кірунках дзейнасці, а таксама каля 20 дадатковых. Участак плошчай 45 га, што базіруецца на тэрыторыі «Кузлітмаша», з 2017 года будзе ўключаны ў свабодную эканамічную зону «Брэст».

■ Усё на продаж

— У пачатку года ў Пінску было пэўнае адставанне па індэксе фізічнага аб'ёму прамысловай вытворчасці — ён быў роўны 86,4, — канстатуе начальнік упраўлення эканомікі Пінскага гарвыканкама. — Па выніках студзеня — кастрычніка бягучага года гэты ж паказчык склаў 101,8 пры гадавым заданні гораду 100,3.

■ У сферы малага
і сярэдняга бізнесу
ствараецца больш
за 1500 працоўных
месцаў.

3 мая ў Пінска склалася станоўчая тэндэнцыя па тэмпах росту экспарту тавараў. Сальда знешняга гандлёвага абароту — станоўчае, трымаецца на ўзроўні 57 мільёнаў долараў. Экспарт здзяйсняецца прыкладна ў 37 краін. Гэта Расія, Польшча, Казахстан, Германія, Украіна, Літва, Румынія, ЗША, Вялікабрытанія, Ірландыя... Асноўныя экспартёры горада — «Пінскдрэў», Пінскі мясакамбінат, ААТ «Палессе», «Эксайд Тэхноладжы». Пра апошняе прадпрыемства трэба сказаць асобна. Гэта сумесная беларуска-амерыканская кампанія. Увогуле ж, «Эксайд Тэхноладжы» — сусветны лідар па продажы і вытворчасці акумулятараў розных тыпаў.

Надзея ЮШКЕВІЧ.
yushkevich@zviazda.by

г. Пінск

■ Варта пераймання

СЯЛЯНСКАЯ ХАТА... У ШКОЛЕ

У Палатоўскім дзіцячым садзе — сярэдняй школе педагогіку спалучаюць з этнаграфіяй

Гэта школа, бадай, нічым не саступае гарадскім. А ў творчых пошуках дзятвы і педагогічных адкрыццяў перасягае многія з іх. Асноўны сакрэт поспеху — у крэатыўным клубе «Спадчына», які дзейнічае ў школе каля 30 гадоў. І яго галоўная мэта — адраджэнне традыцый Палатоўскага краю.

■ Маленькія беларусы з вялікай літары

У вёсцы Палата Полацкага раёна першая школа была адкрыта ў 1924 годзе. У 1977-м пабудавалі новую. Сёння тут каля 80 вучняў. Ёсць і прышкольны інтэрнат. У ім жывуць з панядзелка па пятніцу дзеці з далёкіх вёсак. А з населеных пунктаў, да якіх параўнальна блізка, прывозяць на заняткі на школьным аўтобусе. Дырэктар Тацяна Васіленка ўзначальвае педагагічны калектыў трэці год. Школа для яе родная. У сталічнай ВУН яна атрымала дыплом выкладчыцы географіі.

Пад кіраўніцтвам настаўнікаў дзеці ў гэтай школе запісваюць абрадавыя песні, развучваюць іх і спяваюць. Іншыя цікавыя для выступленняў перад землякамі. Юныя крэатыўцы вывучаюць і гісторыю вёсак, утварэння саўгаса «Палата». Энтузіясты стварылі запісы песень у альбомах, склалі дыялектны слоўнік. Сярод багагата матэрыялаў ёсць і мянушкі жыхароў Палаты. Запісаны таксама народныя прыкметы, калыханкі.

Школьнікі могуць прадэманстраваць, як іх продкі святкавалі традыцыйныя святы, на Каляды «жанілі Цярэшку», ладзілі заручыны, вяселле... Падчас экспедыцый дзеці і педагогі сабралі шмат прадметаў побыту для школьнага музея.

■ Машына часу

Музей каляндарна-абрадавых традыцый быў створаны 15 гадоў таму. У 2001 годзе ён стаў лаўрэатам рэспубліканскага конкурсу, дзе вызначалі найлепшы этнаграфічны музей. Гэта імправізаваны драўляны дом, унутры якога госці трапляюць у старадаўнія часы нашых продкаў.

Самы «галоўны» экспанат — драўляны круг — сімвал сонейка. Ад яго цягнуцца 8 промняў. Іх колькасць выбрана невыпадкова. Яны сімвалізуюць Каляды, Вялікдзень, Масленіцу, іншыя галоўныя народныя святы. Адапаведныя назвы маюць і тэматычныя экспазіцыі.

— Усе экспазіцыі адлюстроўваюць гадавое свята кола і абрадаў, інфармуюць пра побыт, культуру і заняткі беларусаў. У музеі прадметы становяцца сімваламі, якія набываюць аб'ёмную форму, атрымліваюць новае значэнне... Нядаўна ў экспазіцыі «Купалле» з'явіўся новы экспанат, які дае ўяўленне пра купальскі карагод. А ў «Каляды» дабаўлены бразготкі, якімі карыстаюцца падчас абраду, — расказвае **Ядвіга БАЕВА, намеснік дырэктара школы.**

У музеі арганізуюцца і часовыя выставы, тэматычныя, якія прысвечаны каляндарным і царкоўным святам. Тут займаюцца і рэстаўрацыяй экспанатаў. Музей мае свае каталогі і прадметную картатэку. І цалкам заслужаны статус народнага.

■ Супрацоўніцтва з навукоўцамі і майстрамі

Дырэктар і яе калегі падкрэсліваюць: школьнікам вельмі падабаецца быць фальклорыстамі і крэатыўцамі. Ніхто іх не прымушае. Наадварот, прасяцца самі! Акцэнт педагогамі ро-

біцца менавіта на вучнёўскім пошуку, актыўнай творчай рабоце хлопчыкаў і дзяўчынак.

Школьны музей цесна супрацоўнічае з полацкімі музеямі: крэатыўным, ручнога ткацтва Паазер'я. Работнікі апошняга сталі куратарамі, бо аказалі вялікую дапамогу ў стварэнні навуковай канцэпцыі школьнай «сялянскай хаты». Прафесіяналы аказваюць школе і дапамогу ў складанні каталогаў.

Юныя даследчыкі былі пераможцамі абласных конкурсаў: «Берагіня», «Ад прашчураў — да зор». У скарбонцы дасягненняў і дыпломы рэспубліканскай акцыі «Жыву ў Беларусі і тым ганаруся», абласной навукова-даследчай канферэнцыі «Эўрыка-2015», Кірыла-Мяфодзіўскіх чытанняў. Школьны гурт «Знічка» ўзнагароджаны міжнародным дыпламам ЮНЕСКА «За захаванне нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі».

Эксперсіі ў музеі праводзяць школьнікі і настаўнікі. Майстры даюць тут майстар-класы.

Такім чынам, у вёсцы Палата, што на Віцебшчыне, можна зразумець, што такое сапраўднае Беларусь. Юныя грамадзяне на сваім прыкладзе ўсім гасцям даказваюць, што беларусы памятаюць свае традыцыі. І ёсць каму іх беражліва захоўваць і працягваць.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@zviazda.by

■ 50+

ШУКАЙЦЕ НОВЫЯ СЭНСЫ Ў ЖЫЦЦІ

Галоўныя рызыкі старасці і як іх пазбегнуць

Мінскі доктар-герыятр Ірына ТОКАРАВА расказала нам пра адзін выпадак. Неяк яна прыйшла ў госці да пажылой жанчыны, у якой старэнькая мама, добра за 80. І ў гэтай жанчыны яшчэ ёсць 40-гадовая дачка. Далей прыводзім аповед ад першай асобы: «І вось пры мне жанчына пытаецца ў сваёй дачкі: «Таня, хто купіў гэтыя страшныя сінія астры і паставіў у вадзю?» А тая ёй паказвае знамяці: маўляў, цішэй. І шэптам кажа: «Бабуля купіла». І гэтая жанчына адразу закрычала на ўвесь пакой: «Мама, якая ты малайчына! Якія цудоўныя кветкі ты купіла! Якое хараство!...» Многія як агню бяцца старасці, але ж састарэць — значна лепш, чым памерці маладым. Асабліва калі побач з вамі блізкія людзі і калі яны будуць такімі ж чулымі і далікатнымі, як жанчына з гэтай гісторыі.

ЧЫМ НАС ПАЛОХАЕ СТАРАСЦЬ?

«Моладзь лічыць: каб старасць не была страшная, трэба шмат зарабляць і да пажылога ўзросту стаць забяспечаным чалавекам. А вось і не, — сцвярджае Ірына Токарава. — Вядома ж, старасць палухае перш за ўсё хваробамі, калі людзі маюць патрэбу ў пастаянным доглядзе. Але не менш, а то і больш страшнымі з'яўляюцца адзінота, дэфіцыт зносін і самарэалізацыі, страта сэнсу жыцця».

Асабліва цяжкім, паводле слоў спецыяліста, такі стан бывае ў мужчын. Жанчыны знахо-

меса біялагічныя пытанні — прыярытэт аддаецца сацыяльным фактарам.

НАФАРБАВАЦЦА, НАВАТ ВЕЛЬМІ ЎДАЛА, — НЕ ЗНАЧЫЦЬ ПАМАЛАДЗЕЦЬ...

Да пажылога ўзросту ўсе прыходзяць па-рознаму, і ў кожнага чалавека працэс старэння вельмі індывідуальны. Яго хуткасць залежыць ад генетыкі, полу, ладу жыцця, навакольнага асяроддзя, сацы-

хутчэй, асабліва калі ў яго праблемы з сэрцам і сасудамі.

У нас людзі пачынаюць задумвацца пра сваё здароўе і клапаціцца пра сябе дзесьці пасля 40 або 50 гадоў, а то і толькі пасля выхаду на пенсію. Але рабіць гэта трэба значна раней — для таго, каб заўчасна не пастарэць.

Па градацыі СААЗ малодосць доўжыцца да 44 гадоў, сярэдні ўзрост — да 60, старэчы пачынаецца з 75, а доўгажыхары — гэта людзі старэйшыя за 90 гадоў.

Трэба дакладна ўяўляць сабе фактары рызыкі заўчаснага старэння. Гэта перш за ўсё маларухомы лад жыцця. А цяпер паглядзіце на нашу моладзь, якая аддае перавагу камп'ютару і нават сустракаецца ўсё часцей з дапамогай камп'ютара — у скайпе, а не ўжывую. Усім ім пагражае ў будучыні заўчаснае старэнне.

Важны фактар рызыкі — працяглая стрэсы, якія да таго ж часта паўтараюцца. І нерацыянальнае харчаванне... Зноў жа паглядзіце, як харчуюцца нашы студэнты, хто наведвае ўстановы, дзе прадаюць фаст-фуд? А нашы пажылыя людзі? Ім трэба абмежаваць ужыванне салёных, вострых, салодкіх страў і страў з вялікай колькасцю тлушчаў. Больш аддаваць перавагу садавіне, агародніне, антыхалестэрынавай дыеце (ужыванне рыбы, малака і малочных прадуктаў, прадуктаў, якія змяшчаюць вітаміны А, С і Е).

ШТО МОЖА АШЧАСЛІВІЦЬ ПАЖЫЛОГА ЧАЛАВЕКА

Пажылы чалавек мае патрэбу ва ўвазе і спагадзе, кажа наша суразмоўніца. У сям'і нельга ад яго адгароджвацца, пазбаўляць хатніх абавязкаў. Калі ў сям'і нешта абмяркоўваюць, напрыклад рамонт, трэба спытаць і меркаванне пажылых сваякоў, калі яны жывуць з вамі. Вельмі важна, каб з імі раіліся, лічыліся... На лецішчы можна спытаць пажылую маму: «Як тут лепш разбіць кветнік?» Убачыце: гэта простае пытанне зробіць яе шчаслівай...

ЦЫТАТА АД «ЗВЯЗДЫ»

«Навучыся маліцца і любіць!...»

«...Якой нязноснай пацыенткай аказалася вясёлая старая, якой яна стала злоснай нэндзай, як пакутавала ад бяссоння, як баялася смерці; колькі доўгіх начэй ляжала яна, стогнучы, нібы ў вар'яцкім пакутлівым трызненні, абложаная прывідамі таго будучага свету, пра які і слухаць не хацела, калі была ў добрым здароўі. Уяві сабе, юная чытачка, мітусліваю, сябелюбую, агідную, няўдзячную, няверуючую старую ў пакутах ад болю і страху, ды яшчэ без парыка! Уяві яе сабе і, пакуль ты яшчэ не састарэла, навучыся маліцца і любіць!» (У. Тэкерэй. «Кірмаш пыхлівасці».)

■ Даследаванні

ПОЗНІЯ ШЛЮБЫ БОЛЬШ ТРЫВАЛЫЯ?

Асаблівасці сучаснай сям'і
абмяркоўвалі ў педуніверсітэце

Парадаксальна, але факт: чым больш ляля-пара ставіцца да магчымасці разводу, тым больш іх задаволенасць сумесным жыццём. Бо калі муж і жонка самадастатковыя ў адносінах, паміж імі менш псіхалагічнага напружання. Пра праблемы сучасных шлюбаў разважалі падчас міжнароднай канферэнцыі «Дзяцінства і сям'я XXI стагоддзя: праблемы і стратэгіі псіхалагічнай дапамогі і падтрымка», якая праходзіла ў БДПУ імя Максіма Танка.

Узважаны выбар

За апошнія 15 гадоў беларусы сталі ўступаць у шлюб амаль на тры гады пазней. Летась сярэдняста-тыстычны ўзрост нявест склаў 25,5 года, жаніхоў — 27,5. Больш распаўсюджанымі становяцца познія шлюбы — калі сям'ю вырашаюць стварыць пасля 35. Асаблівасці такіх саюзаў вывучала дацэнт кафедры сацыяльнай і сямейнай псіхалогіі БДПУ, кандыдат псіхалагічных навук Анастасія ГОНТА.

У позніх шлюбах муж і жонка, як правіла, цэняць свабоду. Яны любяць праводзіць вольны час паасобку. Адаюць перавагу не сумеснаму, а змешанаму (долеваму) бюджэту, каб захаваць прывычную фінансавую незалежнасць. У такіх парах дзейнічаюць па прыцыпе «хто бачыць праблему, той яе і вырашае» і не праводзяць строгаю мяжу паміж мужчынскімі і жаночымі абавязкамі.

— Перыяд «зняцця масак» у познім шлобе праходзіць звычайна лягчэй, чым у маладых сям'ях, паколькі дарослыя сужэнцы маюць больш рэалістычны погляд на іншага чалавека. У большасці выпадкаў людзі жэняцца ў выніку ўсвядомленага і ўзважанага выбару, што з'яўляецца залогам трывалых адносін. Звычайна ў такім узросце чалавек ужо ўмее быць адзін і ўступае ў шлюб не столькі для таго, каб пазбегнуць адзіноты, колькі таму, што хоча дзяліцца эмацыйным цяплом, клопатам, ведамі, фінансамі. Хаця бываюць і дзіўныя выпадкі. Так, адна кліентка скардзілася, што не можа спаць у адным ложку з мужам. Яна проста фізічна не прывыкла, каб хтосьці быў побач, — дзеліцца Анастасія Гонта.

Магчыма, праз тое што жыццёвыя ўстаноўкі пасля 35 гадоў ужо не такія гнуткія, ствараць сям'ю становіцца больш складана? Аказалася, не: псіхалагічная аўтаномія не пагаршае якасць шлюбу.

Бацькі — тыя, хто побач

Ці праўда, што ў сям'ях паўторных шлюбаў дзеці, якія засталіся ад першага саюзу, заўсёды адчуваюць сябе некампортна? **Выкладчыца кафедры сацыяльнай і сямейнай псіхалогіі педуніверсітэта Ірына ВАРШЫЛІНА** правяла даследаванне сярод падлеткаў 15—18 гадоў, якія жывуць з айчымам ці мачахай. І высветліла, што многія з іх лічаць сваю цяперашнюю сям'ю ідэальнай.

— Там, дзе маці шчаслівая, бачны ўклад айчыма, там і дзеці адчуваюць сябе добра, — кажа Ірына Варшыліна. — Праблемы ўзнікаюць, калі парушана структура адносін, і тут няважна, гэта першы шлюб ці паўторны.

А вось пра сваіх біялагічных бацькоў, якія часта пасля разводу выдаляюцца з поля зроку дзіцяці, многія падлеткі адзываюцца негатывна. Дурны, дрэнны, эгаіст, забыўся на нас — такія характарыстыкі ім прыпісвалі. У той час, калі дзеці з першасных сям'яў, як правіла, лічаць сваіх татаў самымі лепшымі (хоць і хвалявіта рэагуюць на іх занятасць і дырэктывнасць).

Быць ідэальным... дрэнна

«Паводзь сябе прыстойна, каб нам не было сорамна», «Не вылучайся», — бацькі часта робяць дзеціма такія заўвагі. Але імкненне выхаваць ідэальнага члена грамадства не вядзе ні да чаго добрага.

Пра небяспеку сацыялізаваных сям'яў гаварыла дацэнт кафедры сацыяльнай і сямейнай псіхалогіі БДПУ, кандыдат псіхалагічных навук **Валянціна СЛЯПКОВА**:

— У такіх сям'ях патрабуюць ад дзіцяці падпарадкаўвацца, быць правільным, стрыманым і закрытым. Прэтэнзія на самастойнасць успрымаецца як непаслухмянасць, адхіленне ад нормы. У іерархіі каштоўнасцяў на першае месца бацькі ставяць знешні поспех (адукацыю, кар'еру, прыгажосць): для іх ён становіцца прыкметай сямейнага дабрабыту. Але дасягненне максімальнага поспеху немагчыма ў масавым парадку!

У выніку ў дзяцей, ад якіх увесь час патрабуюць быць ідэальнымі, знікае самаацэнка. Каб адчуваць сябе значнымі, яны пачынаюць шукаць розныя спосабы адпавядаць стандартам, што ўхваляюцца грамадствам. Менавіта з гэтых прычын у дзяўчат у падлеткавым узросце ўзнікаюць такія расстройствы, як нервовая анарэксія і булімія. Харчовыя паводзіны могуць быць пратэстным спосабам дасягнення самастойнасці.

Гэта не значыць, што дзіця не трэба заахвочваць старанна вучыцца ці захоўваць добрыя манеры. Але галоўнай арыентацыяй для бацькоў мусіць быць не запыты грамадства, а інтарэсы і ўнутраны свет іх сына ці дачкі.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ. lubneuskaya@vviazda.by

— Кажуць, характар у старасці псуецца...

— Ён не псуецца, — адказвае Ірына Токарава. — Значыць, у чалавека і быў такі характар. Проста з узростам чалавек можа часам стаць больш адчувальным да крыўдаў, напрыклад. Вядома, хваробы таксама адбіваюцца на характары. Ён значна мяняецца пасля перанесенага інсульту. Такія людзі могуць становіцца раздражняльнымі, плаксівымі.

Але ў цэлым, калі ніякіх сур'ёзных хвароб няма, то проста з узростам у чалавека пачынаюць праяўляцца тыя рысы характару, якія ў яго былі і раней, але ў маладым і сярэднім узросце ўдала ўтойваліся. Калі жанчына была зайздросліва, і ў маладосці ёй гэта ўдавалася хаваць, то ў сталым узросце згаданая рыса робіцца ўжо відавочнай. Такая жанчына можа галасіць: «Ага, у Валі і Любы ёсць дача, машына, пенсія не малая... А ў мяне нічога гэтага няма...» Яна сапраўды гэтак жа зайздросціла ў маладосці, але гэта было ўтоена ад навакольных.

ЯК ЗАБЯСПЕЧИЦЬ САБЕ ШЧАСЛІВАЕ СТАРЭННЕ

Па-першае, звярнуць увагу на сваё здароўе. І пажадана як мага раней. Кожнаму трэба кантраляваць сваю вагу, артрыяльны ціск і ўзровень халестэрыну і цукру ў крыві.

Кожны дзень прагулкі — 30 хвілін пешшу. Пажадана, калі дазваляюць суставы, у хуткім тэмпе — дзесьці 90 крокаў у хвіліну. Яшчэ лепш — займацца скандынаўскай хадой або фітнесам.

Па-другое, важная грамадская актыўнасць — зазірніце ў мясцовы ТЦСАН і запішыцеся ў які-небудзь сурдэзямі — гэта вельмі зносінны. Няхай вы не станеце дзурнакамі, але пазбегнеце сацыяльнай ізаляцыі. Звярніце ўвагу, колькі летам у добрае надвор'е ходзіць пажылых людзей каля дома, у парку... Можна падыйсці да іх, пагутарыць. Аднадумцаў, якія вас выслушаюць, можна знайсці.

Па-трэцяе, вельмі важна асвойваць нешта новае. Гэта добра ўплывае на здароўе мозгу. Якія людзі выглядаюць у старасці маладзейшымі? Перш за ўсё — творчыя, навукоўцы. Паглядзіце на артыстку Веру Васільеву, якой сёлета будзе 92 гады... Яна, дарэчы, сказала, што да гэтага часу не мае праблем з памяццю, бо аднойчы зразумела: на суфлэраў спадзявацца нельга, і таму дасканалы завучвала кожную сваю ролю. Дарэчы, у пажылым узросце вельмі карысна вучыцца на памяць вершы, тэксты песень.

І важна быць аптымістам. Да такіх людзей і навакольных цягнуцца...

Святлана БУСЬКО. busko@vviazda.by

НА КАНАТНАЙ ДАРОЗЕ — ПА ЗААСАДЗЕ

Пра што марыць дырэктар каледжа ў Буйнічах

Шмат хто ў краіне атаясамлівае Георгія МАЛІНОЎСКАГА з аграрна-тэхнічным каледжам у Буйнічах, якім ён кіруе ўжо 30 гадоў. Знакаміты Буйніцкі заасад — таксама яго дзецішча. Ствараў ён у першую чаргу як вучэбны палігон для тых кадраў, якія рыхтуе каледж. Цяпер у планах Маліноўскага пабудова канатную дарогу ў заасадзе, акіянарый, карабель вікінгаў... Яго не палохае, што на гэта патрэбны мільёны рублёў, а грошай няма. Яго амбіцыйныя задумы заўсёды становіліся рэальнасцю. Нездарма ў цэнтры Магілёва, перад кінатэатрам «Радзіма», ззяе зорка з яго імем. А каледж, які ў Магілёве даўно называюць не інакш як «каледж Маліноўскага», значыцца на рэспубліканскай Дошцы гонару.

Свой лёс МАЛІНОЎСКИ прадбачыў яшчэ ў дзяцінстве.

Аўтадром — як у Германіі, а інтэрнат лепшы, чым у Англіі

Аграрна-тэхнічны каледж наогул установа не шараговая. Сёння гэта цэлы студэнцкі гарадок, дзе ёсць нават дамы для выкладчыкаў. Так кіраўнік замацоўвае каштоўныя кадры.

— Да каледжа 13 гадоў вёў прафтэхшколу ў аддзеле навукі абкама партыі і сабраў увесь вопыт Савецкага Саюза, — расказвае Маліноўскі. — У Даўгаўпілсе мне спадабаліся газоны, па іхнім ўзоры рабілі і ў нас. Аўтадром падглядзеў падчас адной са сваіх камандзіровак у Германіі. У нас працуе адзіны ў вобласці рэсурсны цэнтр сельскагаспадарчага профілю. У ім — тэхніка апошняй мадэлі, трактар-3022 ёсць як у разрэзе, так і «жывы», які на полі працуе. Навучэнцы з розных устаноў сельскагаспадарчага профілю прыязджаюць да нас, каб навучыцца працаваць на найноўшай тэхніцы.

Інтэрнат для студэнтаў мы зрабілі па англійскім узору — пакоі разлічаны на два чалавекі, у кожным ёсць санвузел з душавой кабінай. Я

двойчы быў у Англіі ў камандзіроўцы і начаваў у інтэрнаце Імперскага каледжа. Тады я думаў, што ў мяне ніколі такога не будзе. А зараз у нашых дзяцей яшчэ лепшы. На паверхах зрабілі відэаназіранне за кошт пазабюджэтных грошай. На 1-м паверсе размесцілі маладзёжны цэнтр з танцпляцоўкай, інтэрнэт-клуб на 30 месцаў, бібліятэку, атлетычны клуб. На другім — гасцініцу. Трэба, каб умовы былі і ў нашых гасцей. Шмат увагі надаём спорту. Сам у свой час сур'ёзна займаўся штангай і стаў кандыдатам у майстры спорту. Адзін з маіх вучняў сёння — заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь па цяжкай атлетыцы, суддзя вышэйшай нацыянальнай катэгорыі Міша Рабікоўскі.

Рэцэпт выхавання спраўднх патрыётаў

Каледж размешчаны на тым самым гараічным Буйніцкім полі, дзе ў ліпені 41-га савецкія салдаты змагаліся да апошняга. Чарговы нашумелы на ўсю краіну праект Георгія Маліноўскага — рэканструяваны нямецкі дот, які знаходзіцца на тэрыторыі каледжа. Менавіта гэту непрыступную цвярдзіну на

ўзвышшы Дняпра штурмаваў у 1943 годзе са сваім узводам Герой Савецкага Саюза лейтэнант Іван Мьяльноў. Дот быў адноўлены самімі навучэнцамі пад кіраўніцтвам педагогаў. Разам з дотам з'явілася традыцыя кожны год у Дзень вызвалення горада рэканструяваць і падзвіг гараічных чырвонаармейцаў.

— Гэта абсалютна новая форма выхавання падлеткаў, — шчыра радуецца свайму вынаходніцтву дырэктар каледжа. — Мы далі падлетку магчымасць адчуць тое, што перажывалі яго амаль аднагодкі. Фільмы, якія выходзяць патрыётаў, сёння рэдкасць. Баявых ветэранаў засталася вельмі мала, а кнігі на ваенную тэматыку дзеці не чытаюць. Інтэрнэт, Кантакт, Фэйсбук — гэта ўсё, што яны ведаюць. Сёння ёсць ракеты «Калібр», комплексы С-300, якія ўсё змятаюць на сваім шляху. А тады прыходзілася браць гранатамі, штыкамі, сваім здароўем. Мьяльноў і яго таварышам было ўсяго па 20 гадоў. Успомніце, якія гэтае ўзросты ў 1941 годзе 23 дні, а Мьяльноў з узводам узяў яго за 23 гадзіны. Уяўляеце? Сёння шмат хто з равеснікаў гэтых адважных хлопцаў не можа прабегчы 100-метраўку. А яны ўрукапашную выбівалі немцаў.

Дарэчы, герой афганскай вайны, прататып персанажа фільма «9-я рота», — тутэйшы выхаванец Андрэй Мельнікаў, мужны кулямётчык, які загінуў у 1988 годзе. У музеі каледжа «Спадчына» ёсць экспазіцыя пра яго. А яшчэ тут захоўваюцца экспанаты, звязаныя з лёсам шасці Герояў Сацыялістычнай Працы — выпускнікоў каледжа.

Пра аптымізацыю і ролю работадаўцы

У вобласці 11 устаноў сельскагаспадарчага профілю, аграрна-тэхнічны каледж у іх ліку. Тут выконваюцца ўсе паказчыкі, зарабляюцца вялікія пазабюджэжныя сродкі. На жаль, не ва ўсіх такіх поспехі. Георгій Маліноўскі ведае чаму.

— Няма ўжо той патрэбы ў механізатарах, што была раней, таму і наборы не выконваюцца, — лічыць ён. — Без аптымізацыі сеткі вучэбных устаноў сёння не абысціся. Мы раней былі школай механізацыі, а зараз каледж. Выйшлі на запатрабаваны прафесіі для эканомікі. Механізацыя засталася, але мы дабавілі лясную гаспадарку, камерцыйную дзейнасць. Зараз мяркую пабудоваць 5 аражаскадзіб для падрыхтоўкі будучых пакаёвак і экскурса-

водаў з веданнем замежнай мовы. Раней ці пазней наша аўтэнтыка пачне працаваць на турыстычную галіну.

На Усебеларускім народным сходзе Георгій Маліноўскі таксама ўзнімаў пытанне, якое датычыцца работадаўца. «Дзяржава забяспечвае нашу ўстанову заробкам, паліпшае матэрыяльна-тэхнічную базу. А што робіць наймальнік? Толькі наракае: не тая кадры, не так іх падрыхтавалі, у нас іншае абсталяванне — трэба перавучаць. У чым праблема? Хто вам не дае паўдзельнічаць ва ўмацаванні профільнай навуковай установы? Я бачыў, як вядзецца падрыхтоўка кадраў у Германіі. Рана ці позна і мы да гэтага прыйдзем. Чалавек вучыцца толькі некалькі дзён, каб атрымаць мінімальныя тэарэтычныя веды, а далей асвойвае прафесію на прадпрыемстве пад наглядом майстра-настаўніка. Работадавец непасрэдна ўдзельнічае ў працэсе падрыхтоўкі спецыяліста. І кадры выходзяць вельмі талковыя».

Для каго заасад, а для каго — вучэбны палігон

На стале дырэктара каледжа дзіцячы малюнак у рамачы — лес, кармушка, алені. «Гэта я маляваў, калі мне было гадоў 5, — усміхаецца Георгій Маліноўскі. — Хто ведаў тады пра гэты заасад? Глядзіце, нават кармушка такая ж, як у нас».

Усё пачалося з камандзіроўкі ў Бельгію. У горадзе Льеж ёсць установа, якая рыхтуе леснікоў. На тэрыторыі раскошная вальера для зьяроў. Спецыялісты патлумачылі, што гэта вучэбная лабараторыя. І Маліноўскі загарэўся: а мы чым горшыя? «На адным з выязных пасяджэнняў аблвыканкама выказаў прапанову пабудова для нас вучэбную лабараторыю — заасад, — узгадвае ён. — Маўляў, для горада таксама будзе карысна. І губернатар, якім на той час быў Міхаіл Дражын, мяне падтрымаў. Потым дапамагаў Барыс Батура, які змяніў яго на пасадзе. І было вельмі прыемна, калі да нас прыехаў Прэзідэнт і даў высокую ацэнку. Я тады яму выказаў прапанову зрабіць у нас беларускае сафары. Вакол невымоўная прыгажосць — палі, лес, зубры.

Чаму б не пусціць цягнік, каб людзі любаваліся гэтым? І нам былі выдзелены грошы з фонду Прэзідэнта. Мінабароны дапамагло з будаўнічай сілай, аблвыканкам забяспечыў цягніком. І народ пайшоў. З 2005 па 2015 год нас наведала больш за 4 мільёны чалавек. І гэта без уліку дэлегацый, дзецей-сірот, ветэранаў і іншых катэгорый, для якіх наведванне бясплатнае».

Заасад пачынаўся з 4 зуброў і 2 казуль — Каські і Філі. Казуль прывезлі з поля, дзе іх параніла касілкай. Лось Грыня — заасадаўскі Ален Дэлон — паміраў маленькім пад плотам у Быхаўскім раёне. Нейкі неабякавы чалавек патэлефанаваў, і ласяня забралі. Зараз частка насельнікаў заасада — яго нашчадкі. «Па правілах, жыўла, акая ў прыродзе трапіла ў бяду, павінна загінуць — натуральны адбор. Мы гэты закон парушаем. І лебедзя забяром, і бусла. У нас іх, дарэчы, штук 8. За зіму яны набіраюць моц, а вясной пачынаюць лётаць над нашай тэрыторыяй. То на корпус сядуць, то на трактар. Мы ствараем для жывёл камфортныя ўмовы. У іх ёсць сталовыя, месцы для начлегу», — усміхаецца Маліноўскі.

Мы ў адказе за тых, каго прыручылі

Аднойчы на адной афіцыйнай сустрэчы Прэзідэнт сказаў Маліноўскаму: бачыў цябе па тэлевізары, як ты аленыя з рота карміў. «Гэта для мяне такой нечаканасцю было, — узгадвае суразмоўца той выпадак. — Тэлевізійшчыкі зьялі, як я Досю частаваў, але нават і падумаць не мог, што гэты кадр трапіць на вочы кіраўніку дзяржавы».

Адкуль гэта шчырая любоў да жывёл, Маліноўскі не ведае. Проста любіць — і ўсё.

— У маладосці паляванне было маім хобі, але 25 гадоў ужо не страляю, — кажа ён. — Паляванне сёння — гэта забойства. Чалавек узброены аўтаматычным ружжом, оптыкай, прыборамі начнога бачання. Гэта вельмі несправядліва ў адносінах да жывёл.

А яшчэ Маліноўскі не можа прайсці міма пакінутага кацяняці або сабакі. У яго дома, дарэчы, жыўць некалькі такіх бедлагаў. «Кацяня падабраў на тэрыторыі каледжа, вымурзаны быў такі, дрыжаў.

Працягнуў да яго рукі, а ён палез мне за каўнер. І сэрца зашчаміла. Сабаку падабраў каля варот адной дачы. Людзі ў горад з'ехалі, а жывёлу пакінулі. Ён жа ляжаў на снезе, чакаў». Цяпер Тобік не пакутуе. У яго ёсць дом і гаспадар, які ніколі не здрадзіць. Як і Жужы, яшчэ аднаму безнагляднаму дварняку. За дабрыню чалавек, які пакарміў яе аднойчы, жывёла аддзячыла бязмежнай адданасцю. Пазнае свайго дабрадзея нават па гуку машыны.

Пра румынскую мову і фатальнасць лёсу

— Мой бацька з Чарнаўцоў, а я нарадзіўся непадалёк, у Брычанах, — на размову пра асабістае жыццё мы з Георгіем Мікалаевічам выйшлі непрыкметна. А яго не меней цікавае, чым яго справа. — Жыў спачатку з бабуляй, потым выходзіўся ў доме-інтэрнаце ў Бельцах. У сяле Корбул закончыў вучылішча механізацыі. У Беларусь трапіў, калі служыў у арміі. Пасля ажаніўся і пусціў тут карані. На радзіме даўно не быў, але дзяцінства часта ўспамінаецца. У Чарнаўцах жылі балгары, туркі, румыны, венгры, чэхі, палякі, і дзеці на вуліцы размаўлялі кожны на сваёй мове. Дагэтуль добра размаўляю па-румынску, малдаўску, крыху горш — па-украінску, хаця з роднымі заўсёды стасаваліся выключна па-руску. Калі вучыўся ў Вышэйшай партыйнай школе ў Мінску, выпісваў нават румынскую «Іскру». Аднойчы ў нас з лекцыяй выступаў загадчык аддзела ЦК кампартыі Румыніі. Адносіны з гэтай краінай тады былі не вельмі добрыя. Закончылася лекцыя, можна было задаць пытанні. Я падняўся і спытаў на румынскай мове. У зале адразу ж наступіла цішыня. Нават перакладчыца замаўчала. Тады я сам пераклаў тое, што сказаў. Пытанне было крыху правакацыйным, таму прамога адказу мне не далі. А на наступны дзень мяне выклікалі ў ЦК і пацікавіліся, адкуль ведаю мову. Скончылася ўсё тым, што мне прапанавалі ісці ў дыпламатычную школу. Але гэта не маё, і я адмовіўся. Мой лёс — Буйнічы, мая радзіма — вёска Карчомка, дзе я жыў. Побач возера, прырода. Я шчаслівы чалавек.

Нэлі ЗІГУЛЯ.
zigulya@zviazda.by

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

	ЛОТ №1.
Наименование (описание) имущества и его стоимость	Объект недвижимости — капитальное строение с инвентарным номером 200/С-42904, расположенное по адресу: Витебская область, г. Витебск, ул. Гагарина, 4, площадь — 760,4 кв.м, назначение — Здание РСУ, наименование — Здание РСУ. Начальная стоимость лота — 2 712 577,11 российского рубля
Собственник (владелец) имущества	ОАО «Витебский приборостроительный завод», УНП 300048171, юридический адрес: Витебская область, г. Витебск, ул. Гагарина, д. 4
Место-нахождение имущества	г. Витебск, ул. Гагарина, д. 4
Наличие обременений	Залог ОАО «БПС Сбербанк»
Место (адрес), дата и время проведения торгов	Отдел принудительного исполнения управления юстиции Витебского облисполкома, г. Витебск, ул. Богдана Хмельницкого, 10/1, каб. 2.5 27 декабря 2016 года в 9.00
Справочная информация об организаторе торгов	Отдел принудительного исполнения управления юстиции Витебского облисполкома 210015, г. Витебск, ул. Богдана Хмельницкого, д. 10/1, каб. 2.5 Судебный исполнитель Богданова Ольга Евгеньевна, тел. (0212) 62 03 40, т.м. 375-33-687-91-63 Начальник отдела Бураков Игорь Вячеславович, тел. (0212) 61 40 15

Условия и порядок проведения торгов

1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством.
2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества на депозитный счет в российских рублях управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома № 3642903001040 в 200 филиале ОАО «АСБ Беларусбанк» г. Витебска, МФО 635, УНП 300002505 не позднее 14.00 26 декабря 2016 года.

Минимальная величина первого шага торгов — 5% от стоимости лота.

В соответствии с пунктом 1 Указа Президента Республики Беларусь от 05.05.2009 № 232 «О некоторых вопросах проведения аукционов (конкурсов)» возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется участником, выигравшим торги.

Дот навучэнцы аднаўлялі самі пад кіраўніцтвам педагогаў.

«СВЕТЛЫ СЛЕД

ПЕСНІ БЕЛАРУСКАГА АРФЕЯ

Максіму
Багдановічу —
125

Аўтар адзінай прыжыццёвай кнігі вершаў «Вянок». Пачынальнік традыцыйных айчынных крытыкі і публіцыстыкі.

Выдатны перакладчык і інтэлектуал. Гэтыя факты пра Максіма Багдановіча, аднаго з найярчэйшых нацыянальных класікаў, бадай, згадаюць нават тыя, хто не надта любіў школьныя ўрокі літаратуры. Заўтра наша краіна будзе шырока святкаваць 125-годдзе з дня нараджэння Паэта.

Думаецца, народзіны Максіма — сапраўды вялікае свята для беларусаў. Гэты творца даказаў, што наша мова здольная ўвасабляць матывы і вобразы еўрапейскай паэзіі, што наша літаратура ўжо ў пачатку XX стагоддзя «даспела» да выяўлення перадавых урбаністычных матываў, а наша нацыя — душэўна прыняць і сапраўды высока ацаніць творчасць свайго сына, які воляю лёсу вымушаны быў жыць і памерці далёка ад роднай зямлі. Пра тое, што спадчына і постаць Багдановіча знайшлі сапраўды шчыры водгук у сэрцах, сведчаць перайманне яго творчых метадаў наступнікамі, шырокае прадстаўленне вобразаў паэта і герояў яго твораў у выяўленчым мастацтве, скульптурцы, мноства музычных інтэрпрэтацый вершаў Страціма. Але яшчэ глыбейшую аднаасць Багдановічу можна заўважыць у пэўнай модзе на імёны Максім і — паводле назвы адной з яго паэм — Вераніка.

І сапраўды, у кожнага з нас, хто проста з задавальненнем чытае, глыбока даследуе жыццёвы і творчы шлях паэта, ці хоць бы крыху цікавіцца яго творчасцю і постаццю, — свой Максім Багдановіч. Задумлены? Рамантычны? Крытычна-скептычны? Ды, думаецца, у цэлым, постаць Багдановіча, яго спадчыну і нельга адназначна ахарактарызаваць, апісаць, ацаніць. Для беларускага народа яго спадчына, безумоўна, бяспэчная... але сёння, напярэдадні юбілею творцы варта згадаць зробленае, адзначыць здабыткі і вызначыць перспектывы развіцця багдановічазнаўства.

Таму да грунтоўнай гутаркі мы запрасілі літаратуразнаўцаў, паэтаў, выдаўцоў, практыкаў паэтычнага перакладу, музейшчыкаў, якія шмат гадоў прывыклі вывучэнню спадчыны творцы, мемуарылізацыі яго постаці. У зацікаўленым абмеркаванні ўдзельнічалі: Уладзімір ГНІЛАМЁДАЎ, доктар філалагічных навук, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі; Вячаслаў РАГОЙША, доктар філалагічных навук, прафесар; Міхась ТЫЧЫНА, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі; Ірына МЫШКАВЕЦ, вядучы навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча; Мікола ТРУС, літаратуразнаўца, кандыдат філалагічных навук, дацэнт; Віктар ШНІП, паэт, галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура»; Юлія АЛЕЙЧАНКА, аспірантка філалагічнага факультэта БДУ, адказны сакратар часопіса «Польмя», паэтэса, перакладчыца.

Павялося, што Максім Багдановіч у нас успрымаецца як рамантык. Але ці сапраўды гэта так?

Уладзімір Гніламёдаў: — Сапраўдная паэзія, нават будучы вельмі рэалістычнай, аналітычнай, філасофскай, не пазбаўленая рысаў рамантызму. Яна заўсёды імкнецца кудысьці за ідэалам. Таму і Багдановіч, безумоўна, паэтрамантык. Без рамантычных крылаў ён наўрад ці дасягнуў бы ў нашым уяўленні такіх завоблачных вышыняў, не адрываючыся пры гэтым ад зямлі, вельмі выразна, навобмацка яе адчуваючы. Багдановіч — сапраўдны адрэжэнец. І з гэтай прычыны ён не мог не быць рамантыкам. На той час, калі пісаў паэт, нацыянальнае адрэжэнне было маштабным, занадта цяжкім, амаль нерэальным праектам. Але такія людзі, як Максім, узяліся за гэтую справу, і рамантызм ім у гэтым дапамог.

Вячаслаў Рагойша: — Сапраўды, паэт, які выдатна ведаў усе плыні і напрамкі сусветнага прыгожага пісьменства, арыентаваўся найперш на традыцыі рускай і беларускай рэалістычнай літаратуры, па-наватарску развіваючы іх. Зразумела, Багдановічу не былі чужыя і рамантычныя

(дакладней — неарамантычныя) тэндэнцыі, як, зрэшты, стылёвыя павевы сімвалізму, імпрэсіянізму і некаторых іншых тагачасных мадэрнісцкіх літаратурных плыняў. Што да пэўных рамантычных элементаў у яго творчасці, то яны, як слухна лічыў ён, прысутнічаюць нават у найбольш тыповых рэалістаў. Рэалізм як творчы метады і стыль пераважаў ва ўсіх родах, відах і жанрах творчай дзейнасці Багдановіча: лірыцы, эпаса, мастацкім перакладзе, літаратурнай крытыцы, даследаваннях па гісторыі і тэорыі літаратуры. А гэта карэнным чынам супярэчыць колішняму (ды, здараецца, і цяперашняму) вызначэнню яго як творцы «чыстае красы».

Міхась Тычына: — Максім Багдановіч і ёсць Багдановіч Максім, што «за 8—9 год свайго праўдзівага існавання прайшоў усе шляхі, а па часці і сцэжкі, каторыя паэзія еўрапейскага пратэпывала больш ста год». З яго вершаў можна «лёгка зрабіць «кароткі паўтарыцельны курс» еўрапейскіх напрамкаў веку: класіцызм, сентыменталізм, рамантызм, рэалізм, «урэсьце, мадэрнізм — усё, нават у іх рожных кірунках, адбіла яго паэзія, вялікую ўнутраную рухавасць мае яна»!

Ірына Мышкавец: — Я ўспрымаю Максіма Багдановіча як рамантыка, гэта першае, што я адчула пры знаёмстве з яго творчасцю. Я хоць цяпер ведаю намога больш, усё ж рамантызм для мяне застаецца на першым месцы.

Мікола Трус: — Так, для ўспрымання Максіма Багдановіча як рамантыка ёсць усе падставы. Па-першае, ён з энтузіязмам уключыўся ў працэс нацыятворчасці. І гэта ва ўмовах скептычнага стаўлення да беларускай справы ў тагачасным грамадстве наогул і ў бліжнім акружэнні паэта ў Ніжнім Ноўгарадзе і Яраслаўлі ў прыватнасці. Па-другое, для М. Багдановіча характэрная рэтраспектыўнасць мыслення: вывучэнне мовы, гісторыі свайго народа, культываванне мінуўшчыны, курс на засваенне еўрапейскага і сусветнага мастацкага вопыту. Па-трэцяе, вобраз рамантыка-самотніка выдатна падмацоўваецца і ілюструецца фактамі біяграфіі і ўласна творчасцю паэта. Іншая справа, што Максім Багдановіч — чалавек светапогляднай шырыні і вялікага мастацкага дыяпазону.

«Зразумела, я не магу гаварыць з паэтам напрамую, але праз вершы адчуваю яго зварот у будучыню, да нас, чыгачоў, якія жывуць у XXI стагоддзі».

Віктар Шніп: — У кожнага, хто любіць і чытае Максіма Багдановіча, сваё меркаванне наконт ягонай творчасці. Для некага ён рамантык, а для некага філосаф. А Багдановіч і рамантык, і філосаф. У ягонай творчасці ёсць і ўсмешка, і рэфлексія. Багдановіч — геній!

Юлія Алейчанка: — Думаецца, творчасць Максіма Багдановіча, як і іншых яскравых адрэжэнцаў айчынай літаратуры, прынамсі Янкі Купалы, нельга заганаць у рамкахі адной мастацкай плыні. Безумоўна, Багдановіч меў у шырокім сэнсе рамантычнае светаадчуванне: пакутлівы боль ад несупадзення высокага ідэалу і рэальнасці, інтарэс да гісторыі, фальклору роднага народа і народаў далёкіх, адухаўленне прыроды, уяўленне аб узвышаным, недасяжным вобразе каханай. Аднак, перакладаючы лепшыя класічныя ўзоры еўрапейскай літаратуры, паэт не мог не ўзбагачаць уласную вобразную сістэму рысамі сімвалізму, імпрэсіянізму. Як, напрыклад, у Верлена. Да таго ж гэта зусім не калькаванае, бяздумнае запазычанне. Успрыманне свету памежна пакутліва, і выгледзе вобразаў-сімвалаў было ў прыродзе Багдановіча-мыслыра. Паскоранае развіццё маладой беларускай літаратуры вымагала ад творцаў цікавага сінтэтычнага злучэння рыс розных мастацкіх плыняў, сістэм.

Паэтычныя творы Багдановіча па сваёй яркасці і вядомасці значна «засланяюць» створанае ім у іншых жанрах. Ён жа быў выдатным крытыкам, публіцыстам. Магчыма, варта папулярызаваць творчай спадчыны класіка?

Уладзімір Гніламёдаў: — Максім Багдановіч у літаратуры — постаць універ-

Уладзімір ГНІЛАМЁДАЎ.

Вячаслаў РАГОЙША.

Міхась ТЫЧЫНА.

сальная, рэнесансная. Варта згадаць, што ўсе дзеячы італьянскага Рэнесансу былі шматграннымі паводле сваіх творчых інтарэсаў, таленту і магчымасцяў. І Багдановіч у многім — менавіта такая асоба. Калі разглядаць яго публіцыстыку, навуковыя артыкулы, крытыку, — нам адкрываецца неверагодная глыбіня таленту і асобы!

Міхась Тычына: — Для таго каб пачынаць, — казаў Альберт Эйнштэйн, — трэба мець як мінімум ідэю, гіпотэзу. Нельга чытаць вершаваны тэкст, не маючы пункту гледжання. І наадварот — маючы пункт гледжання, нельга вывучаць тэкст: прырода су-

часных ведаў імкнецца спалучаць абодва меркаванні. Што ўмеў Максім Багдановіч: паэт і крытык...

Вячаслаў Рагойша: — З вамі згодны, аднак не цалкам. Паэтычныя творы пісьменніка па сваёй вядомасці сапраўды «засланяюць» яго працу ў іншых сферах дзейнасці. Але не згаджуся, што — «па сваёй яркасці». Пра Багдановіча можна (і трэба!) гаварыць не толькі як пра выдатнага пісьменніка, але і вучонага: літаратуразнаўцу, сацыёлага, этнографа, філосафа... І калі створанае Багдановічам-крытыкам, гісторыкам і тэарэтыкам літаратуры ўжо ўвогуле няблага даследавана, то пра іншае маем даволі слабое ўяўленне. Вось яскравы прыклад. Ён жа яшчэ ў 1909 годзе апублікаваў у яраслаўскай газеце «Голос» цікавае эсе «После концерта Яна Кубеліка», у якім у жывой, нязмушанай форме расказаў пра уражанне ад выступлення вядомага чэшскага скрыпача. Праз пяць гадоў у тым самым выданні надрукаваў рэцэнзію на «Музыкальный словарь» Ю. Энгеля, занага ў свой час рускага музычнага крытыка, кампазітара і перакладчыка. Пры гэтым рэцэнзент выказаў надзвычай слушыныя заўвагі аўтару слоўніка. Трапныя, дакладныя заўвагі Багдановіча неабвержна сведчаць, што ў яго асобе перадрэвалюцыйная Расія мела выдатнага музычнага крытыка, а тагачасная Беларусь — пачынальніка нацыянальнага музыказнаўства. Такім чынам, ёсць усе падставы «папулярызаваць» і гэты «аспект творчай дзейнасці класіка».

Ірына Мышкавец: — На маю думку, Максім Багдановіч, у першую чаргу, Паэт, яго вершаваныя творы — неўміручая класіка (магчыма, пафасна, але так лічу). У новай экспазіцыі музея паэзія застаецца дамінуючай,

але у трэцяй зале «Росквіт творчага таленту» мы якраз і асвятляем шырока рознабавую яго творчасць, паказваем праграмныя — праязныя, крытычныя, публіцыстычныя творы на падставе фондавых матэрыялаў, раскрываем яго дзейнасць як перакладчыка. І такім чынам, імкнёмся падкрэсліць унікальнасць М. Багдановіча, шырокі дыяпазон яго творчасці пры надзвычай кароткім жыццёвым шляху.

Мікола Трус: — Паэзія па сваёй прыродзе накіравана засланяць сабой усе жанры, яна самадастатковая і яркая. Менавіта паэтычныя творы адначасова звернуты і да сучаснасці, і да вечнасці, утрымліваюць эмоцыю, пульсуючую думку, яны зразумелыя для нашчадкаў, прадстаўнікоў розных пакаленняў. Крытыка і публіцыстыка М. Багдановіча закранае пытанні, актуальныя найперш для свайго часу; іх сённяшняе працытанне патрабуе пэўнай гістарычнай і літаратуразнаўчай кампэтэнтнасці — гэта істотна звужае аўдыторыю аналітыкаў і рэтранслятараў. Для часу аўтара «Вянка» характэрна дамінаванне нацыялабарончых пазіцый, зафіксаваных якраз у крытыцы і публіцыстыцы, таму зварот да гэтых жанраў сярод многіх іншых задасць лагічныя, не зусім для нас зручныя, пытанні: а ці усё, пра што дбаў Багдановіч, сапраўджана, ці сталі мы вартымі прадаўжальнікамі яго справы?

«Сведчанне сапраўднага таленту паэта — калі ён здольны праз вершы вярнуць чыгача да яго першасутнасці, чалавечнасці».

Віктар Шніп: — Багдановіч быў Паэтам і заўсёды будзе Паэтам. А ягоны наробак у іншых жанрах гаворыць пра тое, калі б ён пра жыў гадоў семдзесят, то мы б мелі ў асобе Максіма Багдановіча і знамага крытыка, і публіцыста, і раманіста, і перакладчыка. У творцы быў вялікі патэнцыял таленту на ўсе літаратурныя жанры. І сёння варта згадаць ягоную крытыку і публіцыстыку. Без іх творчы партрэт Багдановіча будзе не поўным.

Юлія Алейчанка: — Нельга сказаць, каб гэтыя бакі творчага жыцця Максіма Багдановіча засталіся «ў цені». Пра Багдановіча — перакладчыка і крытыка пісалі М. Стральцоў, А. Лойка, С. Майхровіч, Р. Бярозкін, Б. Сачанка, В. Рагойша. Ды і маладыя даследчыкі працягваюць пісаць. Проста створанае ў галіне паэзіі заўсёды больш заўважнае для шырокай чытацкай аўдыторыі, чым, скажам, працы ў галіне літаратуразнаўства, крытыкі, якія больш цікавыя спецыялістам. Нягледзячы на тое, што дасягненні Багдановіча ў названых сферах велізарныя.

Што найбольш прывабляе ў асобе Багдановіча — трагічны лёс, багатая спадчына ці той факт, што чалавек, жывучы далёка ад Беларусі, здолеў стаць нашым нацыянальным сімвалам?

Уладзімір Гніламёдаў: — Багдановіча выразна вылучае пафас права чалавека на індывідуальнасць, свой аўтаномны інтымны свет, упэўненасць у тым, што ўнутраныя перажыванні чалавека могуць быць цікавымі і іншым. Ён таму і адмовіўся ад прамых матываў, пайшоў па шляху духоўнага самавыяўлення, працаваў у многім на непэтычным матэрыяле. Калі ў Купалы і Коласа ярка бачыцца традыцыйная фальклорная аснова, музыка, песеннасць, пейзажы, то Багдановіч нібыта распавядае ўласныя гісторыі. Гэты матэрыял хіліцца да прозы, але аўтар здолеў з яго будаваць паэтычны радкі, знаходзіць душэўную падтрымку і разуменне. Паэт думаў не толькі пра сябе, але і пра Беларусь у цэлым.

Міхась Тычына: — Максім Багдановіч, як ніхто іншы, востра адчуваў рух сучаснай яму цывілізацыі і глыбока перажываў адставанне беларусаў у гэтым руху. Ён радаваўся, «прыглядваючыся да беларускай пісьменнасці», што «яе аднакалёрны слой стаў патроху дзёндзе сцяснана, у ім з'явілася колькі ядзер, сабраўшы ў сабе ўсяго яго яркасць, з кожным годам усё больш узростаючы і ў

сваім развіцці прымаючы асаблівасці колеры».

Вячаслаў Рагойша: — Прывабляе ўсё названае. І трагічны лёс, які нечым нагадвае лёс яго сябра, што «быў, як месяц, адзінока», — пісьменніка Сяргея Палуяна. І тое, што, жывучы далёка ад Беларусі, ён здолеў стаць нацыянальным сімвалам, дапамог беларусам, кажучы словамі Івана Франка, «выпрацаваць пашпарт на інтэлігентнасць». А дзеля гэтага зрабіў усё, каб праславіць Беларусь, яе культуру, гісторыю, мову. Ды найбольш, несумненна, прывабляе багатая творчая спадчына паэта, увасобленая ў эстэтычным набытку, «спажытку душы» — творах інтымных, пейзажных, грамадзянскіх, гісторыка-патрыятычных, філасофскіх, духоўных, гумарыстычных, дзіцячых і іншых.

Ірына Мышкавец: — Мой адказ падзяляецца паміж «багатай спадчынай» і «дарогай да вяршынь нацыянальнай паэзіі». Як супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча ведаю, што ён пісаў не толькі па-беларуску.

БУДЗЕ ВЕЧНА ЖЫВЫМ»

І СЁННЯ АДГУКАЮЦА У СЭРЦАХ

Ірына МЫШКАВЕЦ.

Мікола ТРУС.

Віктар ШНІП.

Юлія АЛЕЙЧАНКА.

У яго многа рэчаў на рускай мове, па некаторых звестках, настолькі свабодна валодаў украінскай мовай, што пісаў на ёй артыкулы і вершы. У наш час, калі сціраюцца грані паміж краінамі, мовамі і культурамі, напэўна, трэба падкрэсліваць, што зрабіў Багдановіч для Беларусі, беларусаў, для нацыянальнай самасвядомасці. Па-за межамі Беларусі прэзентаваць яго як пісьменніка сусветнага ўзроўню, творчасць якога зразумелая для любога жыхара маленькай планеты Зямля.

Мікола Трус: — На маю думку, прывабнасць Багдановіча заключаецца ў цэласным бачанні яго біяграфіі і творчасці — яны папросту непадзельныя. У выніку перад намі ў многім міфалагізаваны жыццёпіс, вытрыманы ў канонах народнага спачування да нягодаў, што выпалі на долю паэта, багата інтэрпрэтаваны стараннямі даследчыкаў у кардынатах любові і захаплення асобай і творчасцю вечна маладога класіка.

Віктар Шніп: — Мяне ў творчасці Багдановіча ў першую чаргу прываблівае ягоная Паэзія. Паэзія сапраўдна і вечная. Усё астатняе — і трагічны лёс, і багатая спадчына, і той факт, што чалавек, жыўчы далёка ад Беларусі, здолеў стаць нашым нацыянальным сімвалам, — другаснае. Калі ў творцы няма геніяльных твораў, ніякая біяграфія яму не дапаможа быць вялікім паэтам. Калі паэт вялікі, тады і ягоная біяграфія набывае сваю веліч.

Юлія Алейчанка: — Усё названае вартае цікавасці і гонару. Але ж, пэўна, яшчэ са школьных гадоў мы спачатку знаёмімся з яго чароўнымі паэтычнымі радкамі, а потым няўзменна пачынаем капаць глыбей, цікавіцца лёсам гэтага незвычайнага чалавека. Безумоўна, тое, што Багдановіч — сімвал, разумееш адразу.

Якіх выданняў, прысвечаных Багдановічу, не хапае на айчынным кніжным рынку?

Уладзімір Гніламёдаў: — Спадчына і асоба гэтага творцы невычарпальныя. Выданні твораў Багдановіча варта паўтараць, магчыма, пашанцуе адкрыць і новыя творы класіка. Пра асобу Багдановіча пісалі не толькі літаратурнаўцы і крытыкі, але і паэты, празаікі, пра творцу ёсць опера на лібрэта Аляся Бачылы і музыку Юрыя Семянякі. Але я чакаў бы грунтоўнага інтэлектуальнага рамана кшталту стральцоўскай «Загадкі Багдановіча». У гэтым творы можа быць асэнсаваны жыццёвы шлях Максіма, яго творчасць, дарога да літаратуры і дарога да Беларусі. Багдановіч шмат скажа чалавеку, асабліва ма-

ладому, адкажа на пытанні аб яго маральных, эстэтычных, духоўных запатрабаваннях. Таму, на маю думку, такі твор сёння вельмі патрэбны.

Міхась Тычына: — Яго дзіўная выснова: «Беларускіх вершаў у нас яшчэ не было — былі толькі вершы, пісанья беларускай мовай». І праз «зорачкі», якія адкрывалі новы шлях наперад: «...але яны павінны быць і будучы». Тут усё, ад пачатку да канца, трэба рабіць самому: «...бярымося ж за гэту нялёгкую, але вясёлую работу!»

«Без рамантычных крылаў Багдановіч наўрад ці дасягнуў бы ў нашым уяўленні такіх завоблачных вышыняў, не адрываючыся пры гэтым ад зямлі, вельмі выразна, навобмацак яе адчуваючы».

Вячаслаў Рагойша: — У кнігарнях цяжка, а то і немагчыма знайсці хоць бы невялічкую, недарогую кніжку яго выбраных вершаў (як, зрэшты, і іншых беларускіх паэтаў-класікаў). Цудоўна, што мы маем грунтоўную энцыклапедыю «Максім Багдановіч». Але пакуль што няма мастацка-дакументальных твораў пра яго (накштальт колішняга рамана Яўгена Міклашэўскага «Каханне і смерць, або Лёс Максіма Багдановіча» — ці не варта было б перавыдаць яго?). Што да іншага, не кніжнага, то не стае паштовак, марак, паштовых канвертаў, значкоў, магніцікаў і інш. з выявамі самога Багдановіча, яго помнікаў, літаратурнага музея, асобных прадметаў з экспазіцыі гэтага музея і г. д. Неўзабаве, у маі наступнага года, мы будзем адзначаць стагоддзе з дня смерці Багдановіча. Па сутнасці, з сёлета снежня пачынаецца калі не «Год Багдановіча», то «Паўгоддзе Багдановіча». Варта ўлічыць гэтыя даты і падумаць пра годнае ўшанаванне класіка беларускай літаратуры.

Ірына Мышкавец: — Вельмі хацелася б, каб з'явіліся дзіцячыя кніжкі пра Максіма, пра яго жыццё і вершы, з малюнкамі і цікавымі ілюстрацыямі. Яшчэ я мару, каб на свеце з'явілася «Кніга пра Кнігі» (умоўная назва), старонкі якой былі б прысвечаны зборніку вершаў Максіма Багдановіча «Вянок» (1913 года), тым арыгінальным экзэмплярам, якія захаваліся да нашага часу (супрацоўнікам музея вядома пра 37 асобнікаў).

Мікола Трус: — У першую чаргу не хапае годна аформленага Поўнага збору твораў паэта. Я маю на ўвазе паліграфічнае выкананне. Трохтомнік, выдадзены ў першай палове вельмі небагатых 1990-х гадоў і потым паўтораны, на фоне сённяшніх выданняў класікаў літаратуры выглядае непрэзентабельна, папросту зрэбна. Ад таго часу Багдановічазнаўства істотна пра-

суналася наперад, таму ёсць што паправіць і ўдакладніць у тэкстах і каментарыях.

Віктар Шніп: — Не хапае танных выданняў, даступных усім. І наогул творы Багдановіча варта шырока скарыстоўваць у прапагандзе беларускай культуры.

Юлія Алейчанка: — Сёння маем ужо і энцыклапедыю «Максім Багдановіч», і новую кнігу «Я не самотны...» выдавецтва «Мастацкая літаратура», і шмат манаграфій, прысвечаных жыццёваму і творчаму шляху класіка.

Аднак застаюцца яшчэ неразгаданыя загадкі Багдановіча. Напрыклад, падчас нядаўняй творчай сустрэчы Мікола Трус агучыў цікавы факт аб публікацыі Максіма Багдановіча ў ЗША... Няхай будзе болей такіх адкрыццяў.

Чым вам асабіста блізка Багдановіч і яго творчасць?

Уладзімір Гніламёдаў: — Найперш вершамі, лірыкай. Памятаецца вядомы верш «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...» — як прыгожа, змястоўна, паэтычна напісаў Багдановіч. Гэтыя радкі здольныя нават слязіну выціснуць з вачэй. Сведчанне сапраўднага таленту паэта — калі ён здольны праз верш вярнуць чытача да яго першаснасці, чалавечнасці. Які вершні вазьмі — і пра Мушку-зелянушку, і пра Скарыну, які сочыць зоры на небе, — ва ўсім адчуваецца непаўторнае паэтычнае светаўспрыманне, незвычайны талент Багдановіча. Я назваў бы яго беларускім Арфеям — бо творца здольны быў так спяваць, што заслухваліся сучаснікі, і гэтую песню мы чуем сёння, яна дае нам сіл.

Міхась Тычына: — Усякі з нас з дапамогай Максіма Багдановіча «выясніўшыся, абасобіўшыся пісьменнік», хоць праз адно гэта «вабіць сваёй яркасцю, як аганёк матылькоў, і, прывабіўшы, гуртуе вакол сябе, творыць свой шлях».

Вячаслаў Рагойша: — Калі казаць не толькі пра ўсеагульную чытацкую любоў да паэзіі Багдановіча, а пра тое, чым яшчэ ён мне блізка, блізкі асабіста, чаму я вучыўся і вучуся ў яго, то тут трэба згадаць і асобныя моманты маіх уласных зацікаўленняў як вучонага-літаратурнаўцы: тэорыя літаратуры, вершазнаўства, перакладазнаўства, літаратурныя ўзаемасувязі (найперш беларуска-ўкраінскія). Глыбокія, арыгінальныя, павучальныя распрацоўкі гэтых (і іншых) праблем навукі

пра літаратуру можна знайсці ў Поўным зборы твораў М. Багдановіча (Мінск: Навука і тэхніка, 1992—1995), у трохтомніку, які, дарэчы, так і просіцца на перавыданне. А гэта ўжо частка адказу і на папярэдняе пытанне.

Ірына Мышкавец: — «Максім умеў знаходзіць у самай прастай, іншы раз зусім не мудрагелістай гаспадарчы суб'еседніка, самае для іх абодвух важнае і патрэбнае. І гэта зараз жа і міжволі дазваляла чалавеку паказаць самае каштоўнае, чалавечнае, што ў ім было», — так напісаў пра паэта яго сябра Дзядор Дзявольскі, прычым успаміны з'явіліся на свет праз 40 гадоў пасля апошняй сустрэчы. Мяне і Максіма Багдановіча падзяляе амаль стагоддзе, але я гатова падпісацца пад гэтымі словамі яго сябра. Зразумела, я не магу гаварыць з паэтам напямую, але праз вершы адчуваю яго зварот у будучыню, да нас, чытачоў, якія жывуць у XXI стагоддзі.

Мікола Трус: — Яшчэ з часу студэнцтва я пачаў вывучаць і ўспрымаць жыццё і творчасць «песняра чыстай красы» (А. Луцкевіч), што называецца, навобмацак — праз архівы і дакументальныя сведчанні. Гэтаму спрыяла васьмігадовая праца ў Літаратурным музеі М. Багдановіча, таго «матэрыялістычнага» падыходу ў прытрымліваюся і цяпер. У пачатку гэтага года адзначыў свой даследчыцкі багдановічазнаўчы юбілей — 100 артыкулаў у беларускіх і замежных выданнях. Але маючы столькі публікацый, манаграфію, вопыт стварэння энцыклапедыі «Максім Багдановіч», я не магу і блізка сказаць, што гэтая тэма для мяне, як радовішча, набліжаецца да вычарпанасці. Наадварот, з кожным захадам адкрываюцца ўсё большыя перспектывы для росшукаў, не кажучы пра інтэрпрэтацыю спадчыны. Адшукаў прыжыццёвае выданне нарыса «Угорская Русь» (1916), ажыццёленае ў ЗША, і адразу ледзь не рэвалюцыя ў свядомасці — наколькі адным фактам пашыраецца наша прысутнасць у свеце, і як кардынальна змяняюцца пры гэтым ракурсы асэнсавання творчасці М. Багдановіча.

Юлія Алейчанка: — Інтэлігентнасцю, прынцыповасцю, увагай да культурнага скарбаў іншых краін, гуманістычнай скіраванасцю творчасці. А яшчэ вялікай энергіяй радка, сканцэнтраванасцю асэнсу ў слоўце.

Віктар Шніп: — Любоўю да Беларусі.

Абмеркаванне вяла Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@zviazda.by
Фота Кастуся ДРОБАВА, Яўгена ПЯСЕЦКАГА і з асабістых архіваў герояў.

ГЕНЕТЫЧНЫ КОД ПАЭТА

У мультымедыйнай частцы новай экспазіцыі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча будзе прадстаўлены радавод творцы

Пра гэта карэспандэнту «Звязды» паведаміў дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, гісторык Зміцер ЯЦКЕВІЧ. Дарэчы, менавіта Зміцер Лявонцэвіч, які некалі быў адным з першых, хто пачаў вывучаць карані беларускай творцаў, і з'яўляецца аўтарам кнігі «Радавод Максіма Багдановіча». Ён расказвае:

— У пачатку 1990-х гадоў, калі я працаваў кіраўніком сектара геральдыкі пры аддзеле старажытных актаў у Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь, мы пачалі актыўна вывучаць тэму генеалогіі і геральдыкі нашай краіны. Падчас працы па даследаванні генеалогіі беларускай шляхты раз-пораз узніклі факты па сямейных і мяшчанскіх радаводах.

Зразумела, абсыці ўвагай такіх асоб, як Максім Багдановіч, было немагчыма. На працягу некалькіх гадоў працаваў над радаводам паэта, яго маці і іншых сваякоў. Нават знайшоў яго далёкіх нашчадкаў, нашых сучаснікаў. Пазней разам з даследчыкам Міколам Трусам мы прыйшлі да ідэі падрыхтоўкі асобнага выдання «Радавод Максіма Багдановіча». Быў сабраны багаты матэрыял, які выдатна клаўся ў задумку цэлай серыі. Так, першай у межах праекта пабачыла свет кніга пра радавод Яна Чачота, а наступным стала выданне пра Максіма Багдановіча. Яно выйшла ў 1999 годзе ў выдавецтве «Беларускі кнігазбор».

Гэтыя кнігі, хоць былі параўнальна невялікія па аб'ёме, змяшчалі якраз тыя матэрыялы, якіх на той час бракавала ў даследаваннях літаратуразнаўцаў. Яны прадстаўлялі менавіта архіўны аспект.

Кожная праца над радаводам пісьменніка рыхтуе нам шмат адкрыццяў, як дробных, так і знакавых. Вывучэнне роду Максіма Багдановіча таксама не стала выключэннем. На падставе дакументаў я даказаў, што бацькі Адама Багдановіча і Марыі Мякоты былі ўніятамі, нават уніяткімі святарамі. Дарэчы, гэта мела важнае значэнне ў выхаванні і адукацыі продкаў паэта. Так, Адам Ягоравіч займаўся літаратурнай творчасцю, літаратурны талент мела і яго маці. Яшчэ адным адкрыццём было тое, што Багдановіч мог мець іншае прозвішча — Коклеч. Максім атрымаў прозвішча прадзеда айчыма яго бацькі — Багдановіч. Продкі Максіма служылі дваровымі людзьмі пры сядзібе пана, садоўнікамі (заўважце паралель са Скарынам), кухарамі, былі добрымі майстрамі.

Адкрыццём стала і тое, што маці паэта паходзіць са шляхецкага роду. Мякота — старажытны беларускі шляхецкі род, які мае адмысловы герб «Курч», ім валодаў каля 5 сямей, пачынаючы з пінскіх князёў Курцэвічаў. У пачатку XIX стагоддзя Мякоты былі прызнаныя, але потым у сенаце шляхецтва не зацвердзілася. Магчыма, самой сям'і гэта было проста не патрэбна, або ў іх бракавала грошай.

Кніга «Радавод Максіма Багдановіча» запатрабаваная і сёння. Таму, магчыма, выданне варта перадрукаваць з улікам новых знаходак, адкрыццяў, дакументаў, што выявіліся пасля публікацыі кнігі. Думаю, шмат яшчэ фактаў будзе знойдзена.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@zviazda.by

ЁН РАЗВІТАЎСЯ, АЛЕ ЗАСТАЎСЯ НАЗАЎЖДЫ

Фонды Літаратурнага музея Максіма Багдановіча папоўніліся карцінамі

Як распавяла карэспандэнту «Звязды» вядучы навуковы супрацоўнік музея Ірына МЫШКАВЕЦ, да іх звярнуўся мастак Рыгор Таболіч з прапановай арганізаваць выставу дзіцячых работ, на стварэнне якіх натхніў Багдановіч. Ідэю ў музеі падтрымалі. Таболіч працуе кіраўніком дзіцячай мастацкай студыі ў сталічнай гімназіі імя Масленікава — таму менавіта яе навучэнцы і стваралі новыя работы. Юныя мастакі наведлі фальварак у Ракуцёўшчыне, дзе ў 1911 годзе адпачываў паэт, зрабілі там эцюды. А пасля працягнулі працу ў студыі. Вынік цяпер можна ўбачыць на выставе ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча.

Акрамя таго, Рыгор Таболіч падарыў літаратурнаму музею яшчэ адну сваю работу (дагэтуль некалькі яго карцін ужо захоўвалася ў музеі), якая называецца «Развітанне». Яна напісана ў 1981 годзе. На палатне — паэт, які сядзіць у вагоне цягніка, — гэта апошняе паездка, калі ў лютым 1917 года Багдановіч назаўсёды пакідае Беларусь, бо едзе ў Ялту лячыцца ад сухотаў.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ. nina@zviazda.by

■ У вянок Францыску Скарыну

ПАМКНЕННІ
ДА СВЯТЛЫНЬ-ЯСНОТ

«Францыск Скарына быў з тых, першых, хто, кажучы сучаснымі словамі, стварыў стартую пляцоўку для рыўка чалавецтва ў ягоную неабсяжную будучыню», — напісаў шмат гадоў таму ў эсе «Подзвіг Францыска Скарыны» Уладзімір Караткевіч. Многія і многія паэты, прэзідэнты, драматургі ўславілі зробленае, здзейсненае беларускім першадрукарком. Зорка Скарыны відаць і нашым сябрам з іншых старонак. Народны паэт Рэспублікі Марый Эл (Расійская Федэрацыя) Генадзь Ояр у прэдадзень 500-годдзя беларускага кнігадрукавання напісаў сваё «Прысвячэнне Францыску Скарыну». А пераўвасобіў выкладзены марыйскі погляд на нашага велічнага суайчынніка лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Мікола Мятліцкі. Дарэчы, Генадзь Ояр з цікавасцю ставіцца да беларускай літаратуры, беларускай паэзіі. Рытуе зараз вялікую падборку перакладаў твораў сучасных майстроў мастацкага слова з Беларусі. Пераклаў марыйскі пісьменнік на сваю родную мову і славеты верш Максіма Багдановіча «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...». Памятаеце яго канцоўку: «Нашто ж на зямлі/ Сваркі і звадкі, боль і горыч,/ Калі ўсе мы разам ляцім/ Да зор?»...

Будзем спадзявацца на працяг сяброўства марыйскага паэта Генадзь Ояра з беларускай паэзіяй, беларускімі паэтамі. Зварот да Скарыны і Багдановіча абавязвае да гэтага.

Мікола БЕРЛЕЖ.

ШАСЦІГАДОВЫ Дзяніс стаяў побач з бацькамі каля цэнтральнага ўвахода ў чыгуначны вакзал. У руцэ хлопчык трымаў ліст паперы з нейкім малюнкам. Лёгка парыву ветру гайдаў ліст з боку ў бок, што вельмі падабалася Дзянісу. Ён нават некалькі разоў падняў руку ўгору, але ў ветра не хапала сіл расправіць папяровы ветразь.

— Ты так сапсуеш свой малюнак, — зрабіла заўвагу мама і трывожна зірнула на электроннае тэблэ вакзала.

Дзяніс паслухмяна апусціў руку і таксама глянуў на тэблэ, якое паказвала, што да адпраўлення цягніка «Гомель—Полацк» застаецца ўсяго пятнаццаць хвілін.

— Дзе яны падзеліся? — ад хвалявання пстрыкаючы костачкамі пальцаў, чарговы раз прамовіў бацька.

Яны — гэта бабуля, дзядуля і трыццацігадовыя родны дзядзька Дзяніса. Сям'я ў поўным складзе ехала ў паломніцтва ў Полацк. Гэта паездка была своеасаблівым падарункам ад дзядулі з бабуляй унуку, які восенню ішоў у першы клас. Арганізатарам паломніцтва ў асноўным з'яўлялася бабуля.

— Вунь, вунь ідуць! — раптам радасна выгукнуў Дзяніс, першым заўважыўшы сваякоў, якія спяшаліся ад аўтобуснага прыпынку.

Праз хвіліну, злёгка бянтэжачыся, хлопчык працягнуў бабулі свой малюнак. Тая на хаду падзякавала, паабяцаўшы паглядзець яго ў вагоне. А яшчэ праз хвіліну вялізная кампанія ўжо стаяла каля свайго цягніка. Дзяніс са сваякамі ехаў у купэйным вагоне, а яго бацькі побач, у плацкартным. Для хлопчыка гэта была першая паездка ў такім вагоне, відаць, таму ён першым і рынуўся да прыступак. З дапамогай свайго дзядзькі Дзяніс хутка адшукаў патрэбнае купэ. І тут жа стаў даследаваць яго. Спачатку зазірнуў у адкрытую багажную скрыню адной з ніжніх паліц. Не знайшоўшы там нічога цікавага для сябе, павярнуўся да дзвярэй, каб іх зачыніць, але ў праёме ўжо стаяла бабуля.

— Унучак, сядзь і не блытайся пад нагамі, — папрасіла яна. — Дарога доўгая, і ты яшчэ паспееш тут усё вывучыць.

Цягнік крануўся. Дзяніс моўчкі, але неахвотна, заняў месца за адкідным сталом каля акна. Бабуля ж паклала сумку ў скрыню і папрасіла апусціць паліцу.

— Можна, я апушчу яе! — імгненна ўскочыў з месца ўнук.

— Паспрабуй, — чамусьці хітра ўсміхнуўся дзядзька.

Хлопчык абедзвюма рукамі ўзяўся за край паліцы і з усёй сілы пацягнуў яе ўніз. Паліца, як укапаная, працягвала глядзець уверх. Дзяніс яшчэ некалькі разоў безвынікова паўтарыў свае спробы, ад чаго твар яго паружавеў.

— Перастаньце здэкавацца з унука, — не вытрымала бабуля. — У рэшце рэшт, дапамажыце яму.

— Я сам, — ледзь не плачучы, запратэставуў Дзяніс і схіліўся пад стол, шукаючы там адгядку. — Знайшоў! — праз хвіліну радасна ўсклікнуў хлопчык і стаў гучна тлумачыць, што ж трымае паліцу ўверх.

— Добра, тэарэтык! — пахваліў Дзяніса дзядзька. — Будзем лічыць, што з пастаўленай задачай ты справіўся. А цяпер адыдзі ў бок, я сам апушчу, бо бачу, што табе для гэтага пакуль не хапае моцы.

Ад апошніх слоў чамусьці хітра ўсміхнуўся дзед, які дагэтуль сядзеў насупраць і маўкліва за ўсім назіраў.

Тым часам Дзянісаў дзядзька падышоў да паліцы, нахіліўся і па самае плячо ўплішчыў уніз руку. Затым пачаў там за нешта цягнуць. Але гэтае нешта, відаць, вельмі супраціўлялася, бо яна не варушылася і працягвала глядзець уверх.

— Ды перастань ты здэкавацца з хлопцаў, — пракаўшы пяць хвілін, не вытрымала бабуля і грозна зірнула на дзёда.

Той з лёгкасцю рашыў задачку з вагоннай паліцай, нездарма ж працуе на чыгунцы больш за трыццаць гадоў!

Тым часам за акном у промнях заходзячага сонца запалала неба, ад чаго ўвесь наваколны свет раптам змяніўся. Гэта цудоўнае змяненне, выкліканае сонечным святлом, адразу ж прыкмеціў Дзянісаў дзядзька. Таму ён хутка дастаў фотаапарат, потым пасадзіў пляменніка за стол і папрасіў таго, не міргаючы, з сур'ёзным тварам глядзець у аб'ектыў. Дзядзька спяшаўся «злавіць» добры кадр, таму што промні вечаровага сонца ўцякалі хутчэй, чым імчаў цягнік. Тым часам дзед паказваў правадніцы білеты. Бабуля ж нешта ўсё шукала і шукала ў сваёй вялізнай сумцы. Нарэшце яна дастала з яе маленькі зялёны яблык і беражліва паклала яго на стол.

— Гарбату заказаць будзеце? — збіраючыся ўжо ісці, спыталася правадніца.

— Так! — першым выгукнуў Дзяніс і дадаў: — Мне з цукрам.

Наталля ШАСТАКОВА

ДЗЯНІСАВА
ЖАДАННЕ

— Эх, такі цудоўны кадр сапсаваў, — пакрыўдзіўся дзядзька і таксама заказаў гарбату, але без цукру.

Праз некалькі хвілін у цэнтры стала стаялі чатыры шклянкі ў металічных падшклянках. Вакол іх ляжала ежа, у асноўным поўная, паколькі быў час Успенскага посту. Родныя бабулі нядужа прытрымліваліся яго ўмоў, а яна, у сваю чаргу, кіравалася народнай мудрасцю «Што пасееш, дык тое і пажнеш». Таму лічыла сваім абавязкам час ад часу нагадваць родным аб асноўных праваслаўных падзеях. Вось і гэтым вечарам яна не дарэмна столькі часу шукала зялёны яблык, бо быў ён не прасты, а раницай асвятчаны ў мясцовай царкве.

— Сёння ў нас з вамі вялікае свята — Праабражэнне Гасподня, або па народным календары — Яблычны Спас, — спецыяльна гучна сказала бабуля, каб спыніць мужчынскую гамонку. — Што гэта за свята, кожны з вас, мабыць, ведае.

— Так, я ведаю, толькі вось трохі запамятаў, — сумленна прызнаўся Дзяніс.

— Не хвалойся, унучак, — паспяшчалася суцешыць хлопчыка бабуля і падала яму кавалачак зялёнага яблыка. — Восенню ты пачнеш вучыцца аж у дзвюх школах: звычайнай і нядзельнай. Вось якраз у нядзельнай ты падрабязней даведаешся пра гэта свята і не толькі пра яго.

— Загадвай сваё запаветнае жаданне, пляменнік, — умяшаўся ў размову паміж жанчынай і хлапчуком дзядзька. — Я недзе чуў, што на гэта свята яблык становіцца чароўным.

Дзядзька ўзяў свой кавалачак яблыка, затым моцна-моцна заплюшчыў вочы і нешта бязгучна прашаптаў. Дзяніс, у сваю чаргу, на-

Наталля Шастакова працуе вядучым інжынерам-праграмістам у Гомельскім дзяржаўным тэхнічным універсітэце імя П. Сухого. Праграмісты ў розных краінах свету даўно спрабуюць распрацаваць праграму, дзякуючы якой можна было б ствараць літаратурныя шэдэўры, але пакуль з гэтага нічога не атрымліваецца, ды і наўрад ці зможца атрымацца. Вось і Наталля Сямёнаўна, калі бярэцца за напісанне чарговага твора, робіць гэта даўнім правяраным спосабам: з дапамогай уласных пацукцяў і назірванняў. І як вынік — шматлікія публікацыі ў перыёдыцы, уласная кніга апавяданняў і званне лаўрэата Гомельскай абласной літаратурнай прэміі імя Кірылы Тураўскага.

Алесь БАДАК.

супіў бровы, глядзячы на карабэль, які быў нанесены на фіранку, і аб чымсьці сур'ёзна задумаўся. Затым адкусіў зусім маленькі кавалачак ад свайго яблыка, а астатняе паклаў на стол.

ЗА АKNOM зусім сцягнула. Дзяніс з дзядзькам панеслі пустыя шклянкі правадніцы. А потым, каб не перашкаджаць бабулі слаць пасцелі, рушылі ў суседні вагон праводаць Дзянісавых бацькоў. Але былі яны

там чамусьці зусім нядоўга, чым усхвалявалі бабулю.

— Няўжо бацькі так рана палеглі спаць? — пачала здалёк выпытваць жанчына.

— Не, яны яшчэ не спяць. У іх вагоне шмат народу, і там вельмі шумна, — займаючы ніжнюю паліцу, паведаміў дзядзька.

— Тады зразумела, — сказала бабуля, тым не менш паглядваючы на прыціхлага і чымсьці засмучанага ўнука.

Адчуваючы, што з унукам нешта адбываецца, жанчына прысела да яго на засланы ложка. Затым узяла са стала ў рукі падрыхтаваную паперу з малюнкам.

— Прыгожа. Вось толькі ніяк не зразумею, што ты тут намаляваў, — бабуля дастала з футарала акуллары.

— Дай мне паглядзець, — падаў голас з калідора дзед. Праз хвіліну ён трымаў у адной руцэ малюнак, а ў другой — вялізную лупу. Дзед яе заўсёды носіць з сабой, у кішэні.

— Гэта цягнік, на якім мы зараз едзем. Вось колы вагонаў, гэта горад Полацк, а гэта карабэль, — пачаў тлумачыць Дзяніс дзядулю з бабуляй, якія так і не здагадаліся, што ён намаляваў.

— А чаму ты намаляваў карабэль? — з цікавасцю спытаўся дзед.

— Проста так, — ціха адказаў хлопчык.

— А ведаеш, карабэль з'яўляецца гербам Полацка, — далей растлумачыў дзед.

— Хрр-рр, — раптам данеслася з ложка дзядзькі.

Дзяніс паглядзеў на соннага, з прыадкрытым ротам дзядзьку, а потым — на верхнюю паліцу.

— Бабуля, а ты будзеш спаць нада мной? — запытаўся хлапчук.

— Баішся, што пад нашым вялізным дзедом паліца зломіцца? — усміхнулася жанчына.

Грукаюць колы цягніка, а ў такт з імі храпуць дзед з дзядзькам. З другога ж боку купэ, на верхняй паліцы, ляжаць бабуля з Дзянісам і аб чымсьці шэпчуцца.

— Бабуля, а яблык сапраўды быў чароўны?

— Усё пад уладай Божай, — адказала жанчына. — А ты, мабыць, загадаў жаданне?

— Так, — адказаў Дзяніс і пасля хвіліннай паўзы дадаў. — Я вельмі хацеў, каб тата яго таксама загадаў.

— Ты насіў яму свой кавалачак?

— Так. Але ён не стаў яго есці і прабурчаў, каб я не казаў глупства, — дрыжачым голасам паведаміў хлапчук, а потым, злёгка заікаючыся, прызнаўся. — Бабуля, я вельмі мару пабудаваць сапраўдны карабэль.

— Не перажывай, — схіліла і пацалавала ўнукаву галаву жанчына. — Ты, галоўнае, добра вучыся, слухайся і дапамагай бацькам. Глядзіш, тады і споўніцца тваё жаданне...

Экскурсійная група, у якую ўваходзіў Дзяніс і яго сваякі, стаяла насупраць Полацкай Спаса-Праабражэнскай царквы. Жанчына-гід распавядала пра яе будаўніцтва.

— ...Калі б новую партыю цаглін выраблялі, дык не паспелі б з будоўляй да святага Праабражэння Гасподня. І вась Еўфрасіння сказала: «Што для нас немагчыма, то для Госпада малае», — гід на хвіліну замоўкла, напэўна, каб слухачы прачулі сказанае, і потым прадоўжыла. — Ужо з малітваю звярнулася: «Ты, Гасподзь, падараваўшы нам большае, дай нам і меншае». І здарыўся сапраўдны чуд...

Дзяніса вельмі ўразіла апавяданне аб тым, як цудоўным чынам былі знойдзены цагліны, якіх не хапала да завяршэння будоўлі.

Стоячы ж у Крыжаўзвіжанскім саборы, Дзяніс з вялікай увагай слухаў расказ гіды аб тым, як трэба звяртацца да святой Еўфрасінні з просьбай:

— ...І на сёння вашу душэўную патрэбнасць яна таксама бачыць. Да яе звярнуцца можна з малітваю — «Маці наша Еўфрасіння, малі Бога аб нас». Або сваімі словамі. Аднак гэта павінны быць зносіны, як з блізім чалавекам: пра нешта раскажыць, за штосьці дзякаваць. І прашэнне ваша ад сэрца павінна ісці. Яно будзе пачута, і вы гэта ўбачыце. А прасіць можна, аб чым жадаеце: аб здароўі, аб міры ў сям'і і ў сваёй душы, аб вучобе...

Дзяніс падышоў да святых мошчаў і два разы перахрысціўся, як раскажвала гід. Потым нізка схіліў галаву над ракай і нешта хутка-хутка прашаптаў. Скончыўшы сваю гамонку-прашэнне, хлопчык пацалаваў святыню і трэці раз перахрысціўся...

У ГЭТЫ востры вечар Дзяніс з асаблівым нецярпеннем чакаў бацьку, калі той пасля работы прыйдзе забіраць яго са школы. Сёння ён атрымаў сваю першую дзясятку па чытанні, нягледзячы на тое, што ў першым класе адзнак яшчэ не ставяць...

З марыйскай. Пераклад Міколы МЯТЛІЦКАГА.

ШТО ЗДАРЫЛАСЯ НА «ГАРЫ МЕРЦВЯКОЎ»,

або Таямніца перавала Дзятлава

Трагічная падзея ў раёне перавала Дзятлава ў пачатку гэтага года ізноў прыцягнула ўсеагульна ўвагу да гэтага сурогава і загадкавага краю. Як паведаваў РІА «Навіны», 8 студзеня 2016 года група турыстаў паведаміла ў паліцыю горада Іўдзель Свядлоўскай вобласці, што за перавалам Дзятлава знойдзена цела мужчыны ва ўзросце прыкладна 50 гадоў.

Урочышча Перавал Дзятлава — перавал на Паўночным Урале паміж гарой Халатчыхль і безыменнай вышыняй 905. Знаходзіцца на крайнім паўночным захадзе Свядлоўскай вобласці. Халатчыхль, ці Холат-Сяхыл, — гара на паўначы Урала, паблізу мяжы Рэспублікі Комі і Свядлоўскай вобласці, вышыняй крыху менш за 1100 метраў. Назва перакладаецца з мовы народнасці мансі як «гара мерцвякоў».

Сам перавал атрымаў сусветную вядомасць і кепскую славу пасля трагедыі 1959 года. Тады пры няясветленых да гэтага часу абставінах там загінула група турыстаў пад кіраўніцтвам пяцікурсніка радыётэхнічнага факультэта Ураль-

ня стаянкі з крими-нальнай справы, у ёй знайшлі дзевяць заплечнікаў з асабістымі рэчамі, адзенне і іншыя рэчы, у тым ліку план маршруту і запісныя кніжкі, а таксама прадукты.

На наступны дзень на спуску ў бок ракі Лозьва за 1,5 кіламетра ад палаткі знайшлі першых загінулых — Юрыя Дарашэнку і Юрыя Крыванішчанку. Абодва былі ў адным споднім. Пазней прыкладна за 300 метраў ад іх быў знойдзены мёртвы Дзятлаў, затым за 330 метраў ад яго — мёртвая Зіна Калмагорова. У адрозненне ад Дарашэнкі і Крыванішчанкі, яна была ў цёплай вопратцы, але босая. У сакавіку за 180 метраў ад Калмагоровай пад пластом снегу знайшлі цела Рустэма Слабодзіна.

Астатніх членаў групы здолелі знайсці толькі ў маі, калі пачаў сыходзіць снег. Абрывкі адзення, якія адтаілі, прывялі ў лагчыну да ручая. З дапамогай зондаў пад снегам намацалі і раскапалі насціл з 15 тонкіх дрэў, аднак людзей на ім не аказалася. Іх знайшлі яшчэ ніжэй, амаль каля самага ручая. Судмедэкспертыза пасля ўстанавіла, што яны загінулі ад пераахладжэння, аднак у Людзі Дубінінай і Сямёна Залатарова былі зламаныя рэбры, а ў Ціба Брыньёля — пералом чэрапа. На іх целах, а таксама побач з імі было выяўлена адзенне Крыванішчанкі і Дарашэнкі, якое, відаць, было знята ўжо з трупаў.

Пахаванні загінулай групы ў Свядлоўску праходзілі з сакавіка па май. 28 мая крими-нальная справа была закрыта з фармулёўкай: «Трэба лічыць, што прычынай іх гібель з'явілася стыхійная сіла, пераадолець якую людзі былі не ў стане».

Што гэта было?

У страшных знаходках пошукавых груп і следчых было шмат відавочных супярэчнасцяў, вось некаторыя з іх:

Скура трупаў мела ненатуральны колер — фіялетава, чырваната-барвяны, аранжавы. Нават месяц знаходжання пад снегам не можа яе так афарбаваць.

Чацвёрта турыстаў атрымалі самыя моцныя траўмы: у Слабодзіна — трэшчына ў чэрапе, Залатарова — пералом рэбраў, у Ціба-Брыньёля — трэшчына ў чэрапе, у Дубінінай — шматлікія двухбаковыя пераломы рэбраў, шырокае кровазліццё ў сэрцы, моцны ўнутраны крывацёк у грудную поласць. І ў кожным выпадку скара не пашкоджана зусім! Ран і драпін няма. Як адзначыў эксперт, які абследаваў целы, «названыя пашкоджанні, а менавіта пры такой карціне і без парушэння цэласнасці мяккіх тканак вельмі падобныя на траўмы, якія ўзнікаюць пры паветранай выбуховай хвалі».

Устаноўлена, што ў печы не напалена (ляжала на падлозе, а не была падвешаная, як гэта прадугледжана канструкцыяй намёта: калі б у ёй палілі да таго, як пакласці на падлогу, яна выклікала б пажар). Чаму не запалілі ў печцы, уладкоўваючыся на начлег?

Пасля прабегу па калючым снезе і камянях голая ступні былі б сцёрты да крыві, а тонкія шкарпэткі былі б разадраныя на шматкі. Аднак на фотаздымках трупаў, зробленых пошукавымі групамі, відаць, што шкарпэткі і ступні не пашкоджаны. Як жа турысты пераадолелі гэтыя паўтара кіламетра?

Большая частка трупаў раздзета да ніжняй бялізны. Здагадка, што турысты пераапрааналіся на час сну, пазбаўлена разумных падстаў ва ўмовах халоднай печкі і тэмпературы паветра да мінус 30 градусаў. Спальніцаў у той час не шылі. Навошта «дзятлаўцаў» спатрэбілася раздзявацца?

Версія гібелі

Шмат што ў гэтай гісторыі было і застаецца без адказаў. Навошта, напрыклад, турысты разрэзалі палатку, выбраліся на мароз (па зводках, у тыя дні ў гэтым раёне было каля -30 градусаў), пакінуўшы заплечнікі, і рушылі па схіле гары ўніз, да лесу?

Следчыя выказалі здагадку, што ў трагедыі вінаватая лавіна, пасля ў ёй абвінавачвалі дзі-

кіх звяроў, беглых зняволеных з навакольных калоній, салдат, якія прынялі турыстаў за збеглых зняволеных, мясцовых жыхароў з племені мансі, для якіх Халатчыхль мае рытуальнае значэнне, ваенных, якія нібыта праводзілі ў аддаленай мясцовасці іспыты нейкай новай зброі, і нават касмічных прышэльцаў.

Гібель «дзятлаўцаў» паспрабаваў раскрыць пецярбургскі навуковец і майстар спорту па турызме Яўген Буянаў. Яго даследаванне «Таямніца гібелі групы Дзятлава» было выдадзена ў Екацярынбургу. У 2013 годзе Буянаў зняў па матывах сваёй кнігі дакументальны фільм «Няскончаны маршрут».

Сутнасць тэорыі Буянава заключаецца ў тым, што да гібелі групы Дзятлава прывялі не нейкія знешнія «фантастычныя» ці «крими-нальныя» фактары, а памылкі групы, у якой толькі ў Дзятлава быў вопыт парадку 10 паходаў, у астатніх — толькі па пяць-шэсць незімавых паходаў. Стратэгічнай памылкай групы стала рашэнне арганізаваць начлег на схіле гары — турысты заўсёды імкнуцца начаваць у зоне лесу, дзе ёсць абарона ад ветру і дрывы. Галоўнай тактычнай памылкай стала паста-ноўка намёта на схіле гары, які ўяўляў сабой шматслойную «дошку» — удзень на сонцы снег падтае, ноччу замярзае, ператвараючыся ў лёд, затым зверху падае свежы снег. Знешнія фактары (моцны вецер, удар) могуць выклікаць сход снегу на схіле, і чым ён больш стромкі, тым вышэй небяспека лавіны.

Выраўноўваючы месца пад палатку (яе ставілі па-штармавому — з заглыбленнем у снег), «дзятлаўцы» падрэзалі аснову пласта і самі стварылі аварыйную сітуацыю — справакавалі сход міні-лавіны. Лавіна прыціснула палатку і нанесла характэрныя траўмы — пераломы рэбраў з-за сціскання. Трэба было вызваліцца, перш чым хто-небудзь задыхнецца ад цяжару, які наваліўся, таму палатку разрэзалі знутры. Група апынулася на схіле гары, адкрытым ураганнаму ветру, над намётам, прыціснутым пластом шчыльнага снегу, на пякучым марозе, але хутка раскапаць палатку голымі рукамі і дастаць рэчы аказалася немагчыма — такі снег шчыльнейшы за звычайны і няпроста паддаецца нават лапаце.

Да трагедыі заставаліся гадзіны. Апошні кадр І. Дзятлава, вечар 1 лютага 1959 года.

Тэрміновы адыход у лес быў неабходны для выратавання, але і застацца без цёплых рэчаў і неабходнага турысцкага абсталявання было небяспечна. Гэта быў выбар паміж дрэнным і яшчэ больш дрэнным, але і марудзіць было нельга — людзі замярзалі. Разлік быў такі: спусціць параненых, прытуліць іх, а затым вярнуцца за цёплымі рэчамі. На першае месца паставілі выратаванне параненых, якія маглі страціць здольнасць рухацца і замерзнуць. Група пайшла на спуск, вядучы пад рукі Дубініну і Залатарова, Ціба неслі двое хлопцаў з захопам яго рук на плечы (арганізаваны адыход групы ў лес «пацвярджаецца» 8—9 парамі слядоў, выяўленых пошукавікамі).

Каля вялікага кедра вецер быў крыху слабейшы і можна было знайсці дрывы, а спускацца далей не мела сэнсу з-за глыбокага снегу. Ніжнія галіны ламалі сумеснымі намаганнямі. Распалілі вогнішча, на схіле лагчыны ручая вяртылі снежнае сховішча з насцілам. Разумеючы, што без адзення і абутку не выжыць, група вырашыла сіламі трох удзельнікаў (Дзятлаў, Калмагорова і Слабодзін) вярнуцца да палаткі. З параненымі засталіся Дарашэнка, Калыватаў і Крыванішчанка.

Пад націскам ураганнага ветру, холаду і стомленасці тыя, хто пайшоў, замерзлі на схіле. Каля кедра трагедыя перайшла ў фазу агоніі, калі знясіленны холадам людзі спрабавалі сагрэцца, атрымліваючы апёкі рук і ног. У чаканні таварышаў яны таксама паступова заснулі на марозе.

Іншыя версіі

Даследаваннямі таямніцы займаліся журналісты, фізікі, географы, спецыялісты па анамальных з'явах, медыкі, але ніхто і цяпер з упэўненасцю не можа сказаць, што ж адбылося на неабсяжнай бязлюднай прасторы. Акрамя версіі аб лавіне, існуе мноства іншых версій, многія з іх — на мяжы фантастыкі.

Самая папулярная — «ваенная версія»: група Ігара Дзятлава стала выпадкова ахвярай выпрабаванняў сакрэтнай зброі, сярод варыянтаў — вакуумныя бомбы і атрутныя рэчывы, ядзерныя выпрабаванні і падзенні тактычных і стратэгічных ракет.

Турысты маглі стаць ахвярай прыроднага інфрагуку (гук з частатой ніжэйшай за 16 ваганняў у секунду). Ён ледзьве ўспрымаецца на слых, але біялагічна актыўны. Наступствы для арганізма могуць быць самымі непрадказальнымі. Рэзануючы з частатамі чалавечага мозга, гэтая гукавая хваля здольная выклікаць у людзей паніку, стан жудаснай трывогі, непрадодольнага жаху. Гэтая «хваля страху» можа звесці чалавека з розуму, падштурхнуць яго да некантраляваных дзеянняў, і нават можа забіць, правакуючы спыненне сэрца.

Версія «іншапланетная». На схіле гары стаў апускацца НЛА («шар, які свеціцца»). «Дзятлаўцы» ў паніцы пакідаюць палатку і бягуць да лесу ўніз па схіле. Іх наганяе моцная ўдарная хваля. Магчыма, пад уздзеяннем прамяняў НЛА ў турыстаў наступіла часова слепата, якая дэзарыентавала іх. Ненатуральны колер скуры ў загінулых таксама нібыта сведчыць аб атрыманым апрамяненні. Версія з'явілася як вынік шматразовага назіранняў 1959 года ў ваколіцах Атартэна загадкавых «вогненных шароў».

Версія пецярбургскага фізіка, дацэнта інстытута машынабудавання і ўладальніка больш за сотню патэнтаў на вынаходніцтвы Германа Ерчанкі заключаецца ў тым, што група Дзятлава трапіла ў раён, дзе «вельмі істотна панізіўся знешні ціск», які фактычна выкінуў сонных турыстаў з намёта. «Там утварыўся своеасаблівы калідор, у якім зменшылася нават прыцягненне Зямлі. «Невядомая сіла» пачала падымаць турыстаў уверх, адрываць ад падлогі, цягнуць убок, — растлумачыў вучоны. — Тых, хто пакінуў палатку, імгненна раздула знутры, таму што ціск у іх целах усё яшчэ заставаўся высокім. З-за гэтага яны і атрымалі «невывлумачальныя» ўнутраныя пашкоджанні». Па разліках Ерчанкі, дадзеная з'ява доўжылася ўсяго некалькі хвілін. Але гэтага часу хапіла, каб адкінуць людзей на 1—1,5 кіламетра.

Версія «кантрольнай пастаўкі» пісьменніка Аляксея Ракіціна дапускае, што каманду Дзятлава знішчыла група заходніх шпіёнаў, закінутых на Паўночны Урал. Пад выглядам турыстаў яны павінны былі сустрэцца з групай Дзятлава, у якой — некалькі супрацоўнікаў ДБ, якія павінны перадаць заходняму рэзідэнту вопратку з напыленым зброевым плутоніем (адсюль і радыеактыўны след на некаторых рэчах).

Яшчэ версіі (самыя неверагодныя): «Дзятлаўцаў» забіў снежны чалавек, які жыве ў раёне гары Атартэн. Зламаныя рэбры маглі з'явіцца ад вельмі моцных абдымкаў. Гэта быў выхад з вяршыні «гары мерцвякоў» нейкага цяжкага прыроднага газу, які валодае псіхатропным і смертаносным дзеяннем.

Турыстаў забілі мансі, таму што тыя залезлі на іх святую гару.

Турысты выпадкова выйшлі да аднаго з уваходаў у старажытны арыійскія падземныя скарбонкі, і былі забітыя іх захавальнікамі, нашчадкамі старажытных арыяў, або так званымі «карлікамі арктыды».

Знойдзеная палатка.

Падрыхтаваў Іван КУПАРВАС.

Каманда Дзятлава ў пасёлку Віжай.

скага політэхнічнага інстытута (УПІ) Ігара Дзятлава. Пасля гэтага інцыдэнту з'явілася мноства версій пра тое, што там адбылося на самай справе. Пры дзіўных абставінах на «гары мерцвякоў» некалькі разоў гінулі групы па 9 чалавек. Паводле мясцовай легенды, тут калісьці былі забітыя 9 мансі, прадстаўнікоў карэнных народаў.

Фатальны паход

Група з дзевяці турыстаў з Дзятлавым на чале адправілася ў лыжны паход па гарах 23 студзеня 1959 года. Паход быў прысвечаны XXI з'езду КПСС. Згодна з прынятай у 1949 годзе класіфікацыяй спартыўных турпаходаў, ён адносіўся да 3-й — вышэйшай — катэгорыі складанасці. Склад групы: Ігар Дзятлаў, Зінаіда Калмагорова, Рустэм Слабодзін, Юрый Дарашэнка, Юрый Крыванішчанка, Мікалай Ціба-Брыньёля, Людміла Дубініна, Аляксандр Калыватаў, Сямён (Аляксандр) Залатароў (значна старэйшы за астатніх удзельнікаў групы, дарэчы, выпускнік Інстытута фізічнай культуры БССР), Юрый Юдзін. Шлях турыстаў ляжаў на паўночнаўральскія горы Атартэн і Халатчыхль.

Група Дзятлава (спачатку ўдзельніц) выехала цягнуком са Свядлоўска ў Сяроў 23 студзеня. Дабралася да станцыі Іўдзель, далей — аўтобусам да пасёлка Віжай, а ўвечары 26 студзеня — спадарожным грузавіком да пасёлка 41-га квартала. Потым група дабралася да Другога Паўночнага рудніка, ужо нежылога да таго часу пасёлка. Тут «дзятлаўцы» заначавалі ў адной з удалых хат. Раніцай 28 студзеня было вырашана, што Юдзін, якога прадзэмула ў кузаве грузавіка, вернецца на кані назад, а група працягне маршрут без яго. У выніку ён адзіны з групы, хто тады выжыў (памёр у 2013 годзе). Далей турысты працягвалі шлях удзельніц.

Пра падзеі, якія адбыліся ў далейшым, можна меркаваць толькі па дзённічавых запісах турыстаў з групы Дзятлава і фатаграфіяў. За 16 дзён ім трэба было прайсці на лыжах больш за 300 кіламетраў, здзейсніць два радыяльныя ўзыходжання — на Атартэн і Ойка-Чакур (Ойка-Сяхыл) — і да 12 лютага вярнуцца ў Віжай. Адтуль Дзятлаў збіраўся адправіць тэлеграму аб завяршэнні паходу. Зрэшты, ужо пры развітанні з Юдзіным Дзятлаў сумняваўся, што ўкладзецца ў тэрміны, і папрасіў Юрыя папярэдзіць турклуб, што яны могуць затрымацца на маршруце да 14 лютага. 12 лютага група ў канцавым пункце маршруту так і не з'явілася і не выйшла на сувязь у наступныя дні.

Пошукі і следства

22 лютага ў УПІ са студэнтаў-турыстаў былі сфарміраваныя тры пошукавыя групы, якія закінулі на розныя участкі маршруту Дзятлава. Да пошукаў падключылі ваенных, аператыўнікаў з вышукавымі сабакамі, геалагаў і паліяўнічых-мансі. 26 лютага група Слабцова знайшла на схіле гары Халатчыхль разрэзаную знутры палатку. Згодна з пратаколам месца выяўлен-

- Организация аукционов
- Оценка всех видов имущества

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Организатор аукциона	ЗАО «Центр промышленной оценки» , г. Минск, ул. Мележа, 5/2, пом. 1703			
Продавец	ОАО «Рогачевстрой» , г. Рогачев, ул. Полевая, 22			
Предмет аукциона				
Наименование	Назначение	Общая площадь	Инвентарный номер	Адрес
Двухэтажное кирпичное нежилое здание	Административное здание	456,3 кв.м	322/С-13392	Гомельская обл., Рогачевский р-н, г. Рогачев, ул. Пушкина, 64
Сведения о земельном участке	Земельный участок общей площадью 0,0911 га предоставлен на праве постоянного пользования для обслуживания производства/административное здание СУ-132/			
Обременения	Аренда. Подробная информация на сайте организатора аукциона www.cpo.by			
Начальная цена с НДС 20%	290 629,70 белорусских рублей (BYN) 2 906 297 000 белорусских рублей (BYR) Снизжена на 20%			

Задаток 10% от начальной цены предмета аукциона в белорусских рублях (BYN) перечисляется на р/с № 3012343260010 в Дирекции ОАО «Белинвестбанк» по г. Минску и Минской области (адрес банка: г. Минск, ул. Коллекторная, 11), БИК 153001739, УНП 191021390, получатель платежа – ЗАО «Центр промышленной оценки»

Срок подписания договора купли-продажи 10 рабочих дней после проведения аукциона

Условия оплаты предмета аукциона
Если между продавцом и покупателем (победитель аукциона либо единственный участник аукциона, согласившийся приобрести предмет аукциона по начальной цене, увеличенной на 5%) в течение срока, установленного для подписания договора купли-продажи, не достигнута договоренность по срокам и порядку оплаты за предмет аукциона, такая оплата должна быть произведена в течение **30 (тридцати) календарных дней** после заключения договора купли-продажи

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, а также возмещения затрат и оплаты вознаграждения за организацию аукциона оговорены в Условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Организатор аукциона имеет право снять предмет аукциона с торгов в любое время до объявления его проданным без объяснения причин снятия

Извещение о проведении предыдущего аукциона опубликовано в газете «Звязда» от 22.10.2016

Дата и время проведения аукциона	23.12.2016 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, пом. 1703, ЗАО «Центр промышленной оценки»
Дата и время окончания приема документов	22.12.2016 до 17.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, пом. 1703, ЗАО «Центр промышленной оценки»
Контактные телефоны	+375 17-280-36-37; +375 29-317-95-42. E-mail: auction@cpo.by

- Организация аукционов
- Оценка всех видов имущества

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНОГО АУКЦИОНА

Организатор аукциона	ЗАО «Центр промышленной оценки» , г. Минск, ул. Мележа, 5/2, пом. 1703			
Продавец	Частное предприятие «Мав-Недвижимость» , г. Минск, ул. Короля, д. 6, комн. 1			
Предмет аукциона				
Наименование (назначение)	Общая площадь	Инвентарный номер	Адрес	
Лот №1				
Здание пристройки (здание многофункциональное)	111,1 кв.м	630/С-68316	Минская обл., Молодеченский р-н, г. Молодечно, ул. Язепы Дроздовича, 1/2	
Составные части и принадлежности: открытый навес				
Обременения	Арендаторы. Подробная информация на сайте организатора аукциона			
Начальная цена без НДС – 52 900 долларов США (снижена на 10%)				
Лот №2				
Изолированное помещение №2 (торговое помещение)	457,4 кв.м	630/Д-41119	Минская обл., Молодеченский р-н, г. Молодечно, ул. Язепы Дроздовича, 1-98	
Начальная цена без НДС – 133 300 долларов США (снижена на 10%)				

Задаток 10% от начальной цены предмета аукциона в белорусских рублях перечисляется на р/с №3012343260010 в Дирекции ОАО «Белинвестбанк» по г. Минску и Минской области, БИК 153001739, УНП 191021390, получатель платежа – ЗАО «Центр промышленной оценки»

Срок подписания договора купли-продажи: 10 (десять) рабочих дней после согласования проекта договора купли-продажи с залогодержателем, в связи с наличием обременения в пользу ЗАО «МТБанк» (ипотека)

Условия оплаты предмета аукциона
Оплата за предмет аукциона производится резидентами РБ в белорусских рублях по курсу Нацбанка РБ на дату платежа; нерезидентами РБ в белорусских рублях, либо в иностранной валюте по курсу Нацбанка РБ на дату платежа, в порядке, предусмотренном в договоре купли-продажи

Если между продавцом и покупателем (победитель аукциона либо единственный участник аукциона, согласившийся приобрести предмет аукциона по начальной цене, увеличенной на 5%) в течение срока, установленного для подписания договора купли-продажи, не достигнута договоренность по срокам и порядку оплаты за предмет аукциона, такая оплата должна быть произведена в течение **30 (тридцати) календарных дней** после заключения договора купли-продажи

Порядок проведения аукциона, оформления участия в аукционе, определения лица, выигравшего аукцион, условия оплаты предмета аукциона, а также возмещения затрат за организацию аукциона оговорены в Условиях его проведения, размещенных на сайте организатора торгов www.cpo.by

Извещение о проведении предыдущего аукциона опубликовано в газете «Звязда» от 21.09.2016

Организатор аукциона имеет право снять предмет аукциона с торгов в любое время до объявления его проданным без объяснения причин снятия

Аукцион состоится 27.12.2016 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Мележа, д. 5/2, пом. 1703. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по **26.12.2016 до 17.00** по указанному адресу

Тел.: +375 17 280-36-37; 8029-183-69-71. www.cpo.by. E-mail: auction@cpo.by

СООБЩЕНИЕ

В соответствии с подпунктом 16.2 Инструкции о порядке раскрытия информации на рынке ценных бумаг сообщаем информацию о сокращении количества акций акционерного общества:

- полное наименование акционерного общества: закрытое акционерное общество «КорпКонсалт»;
- местонахождение акционерного общества: 220037, город Минск, переулок Козлова, дом 7б, комната 305;
- дата внесения изменений в Государственный реестр ценных бумаг: 01 декабря 2016 года;
- размер уставного фонда и количество акций, на которые разделен уставный фонд акционерного общества, после внесения изменений в Государственный реестр ценных бумаг: размер уставного фонда составляет 2 100 белорусских рублей, уставный фонд разделен на 2 100 простых (обыкновенных) акций.

УНП 800006543

Филиал «Белорусское отделение Российско-белорусского информационного центра по проблемам последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС» РНИУП «Институт радиологии» МЧС Республики Беларусь ОБЪЯВЛЯЕТ О ЛИКВИДАЦИИ ПЕРВИЧНОЙ ПРОФСОЮЗНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ Филиала БОРБИЦ РНИУП «Институт радиологии» МЧС Республики Беларусь (УНП 102356975). Справки по тел. 8017 2910286. УНП 102318730

ЗАО «КАТЭК» (г. Минск, ул. Инженерная, 22, оф. 304) информирует, что 1 декабря 2016 года ОАО «КАТЭК» реорганизовано в форме преобразования в закрытое акционерное общество «КАТЭК» (ЗАО «КАТЭК»). УНП 808001233

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ПОВТОРНЫХ ТОРГАХ

Наименование (описание) имущества и его стоимость	ЛОТ №1. Автомобиль УАЗ 390945 330, 2010 г.в., гос. номер. АЕ 2827-2. Начальная стоимость – 4698,40 белорусского рубля.
	ЛОТ № 2. Автомобиль ВА3 21214 126-20, 2006 г.в., гос. номер 7862 АР-2. Начальная стоимость лота – 877,60 белорусского рубля.
	ЛОТ № 3. Автомобиль ВА3 21213, 2010 г.в., гос. номер 2781 АВ-2. Начальная стоимость лота – 360 белорусских рублей.
	ЛОТ № 4. Автомобиль ВА3 21214, 2010 г.в., гос. номер 4577 ВР-2. Начальная стоимость лота – 3293,60 белорусского рубля
Собственник (владелец) имущества	ОАО «Ольшанка», УНП 300060118, юридический адрес: Витебская область, Браславский район, аг. Плюсы
Место нахождения имущества	Витебская область, Браславский район, аг. Плюсы. Контактное лицо по вопросам осмотра имущества и получения дополнительной информации: Богорodz Павел Витольдович – директор ОАО «Ольшанка». Тел. 802153 60455
Наличие обременений	Не имеется
Место (адрес), дата и время проведения торгов	Отдел принудительного исполнения управления юстиции Витебского облисполкома г. Витебск, ул. Богдана Хмельницкого, 10/1, каб. 2.5 26 декабря 2016 года в 14.00
Справочная информация об организаторе торгов	Отдел принудительного исполнения управления юстиции Витебского облисполкома 210015, г. Витебск, ул. Богдана Хмельницкого, д. 10/1, каб. 2.5 Судебный исполнитель Богданова Ольга Евгеньевна, тел.: (0212) 62 03 40, т.м. 375-33-687-91-63 Начальник отдела Бураков Игорь Вячеславович, тел. (0212) 61 40 15
Условия и порядок проведения торгов	1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством. 2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества на депозитный счет управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витоблисполкома № 3642903001037 в 200 филиале ОАО «АСБ Беларусбанк» г. Витебска, МФО 635, УНП 300002505 не позднее 14.00 23 декабря 2016 года . Минимальная величина первого шага торгов – 5% стоимости лота. В соответствии с пунктом 1 Указа Президента Республики Беларусь от 05.05.2009 № 232 «О некоторых вопросах проведения аукционов (конкурсов)» возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется участником, выигравшим торги

ОАО «СПЕЦМОНТАЖСТРОЙ»

извещает своих акционеров (их представителей) о проведении 19 декабря 2016 г. внеочередного общего собрания по адресу: г. Минск, ул. Володько, 20, каб. 35.

- ПОВЕСТКА ДНЯ СОБРАНИЯ:**
- 1) О передаче полномочий единоличного исполнительного органа Общества управляющему.
 - 2) Об избрании члена наблюдательного совета.
 - 3) Об утверждении локальных нормативных актов Общества.

Место проведения собрания по месту нахождения ОАО «СПЕЦМОНТАЖСТРОЙ»: г. Минск, ул. Володько, 20, каб. 35. Начало работы собрания в 11.00.

Регистрация участников собрания с 10.00 до 10.45 в день проведения собрания. Акционеру при себе иметь документ, удостоверяющий личность, представителю акционера – документ удостоверяющий личность, доверенность или договор.

Список акционеров для регистрации участников собрания будет составлен по данным реестра акционеров на 12 декабря 2016 г.

С материалами по вопросам повестки дня собрания можно ознакомиться в рабочие дни (понедельник-пятница) с 14.00 до 17.00, начиная с 08.12.2016 по месту нахождения Общества.

Орган, созывающий общее собрание: наблюдательный совет, основание созыва: протокол от 07.12.2016 № 20/2016.

УНП 100036322 **Наблюдательный совет ОАО «СПЕЦМОНТАЖСТРОЙ»**

Уважаемые акционеры ОАО «Бобруйскобщепит»!

По решению наблюдательного совета ОАО «Бобруйскобщепит» (протокол №12 от 06.12.2016 г.)

15 декабря 2016 года
по адресу: 213826, г. Бобруйск, ул. Чонгарская, 39-Б **СОСТОИТСЯ ВНЕОЧЕРЕДНОЕ ОБЩЕЕ СОБРАНИЕ АКЦИОНЕРОВ открытого акционерного общества «Бобруйскобщепит»**

ПОВЕСТКА ДНЯ:
1. Об утверждении новой редакции устава ОАО «Бобруйскобщепит».

Время начала собрания: **14 часов 00 минут**.
Порядок регистрации лиц, имеющих право на участие в собрании: в день проведения собрания с **13 часов 00 минут до 13 часов 45 минут** по адресу: 213826, г. Бобруйск, ул. Чонгарская, 39-Б.

Для регистрации при себе иметь: акционеру общества – паспорт; представителю акционера – паспорт и доверенность.

Список акционеров для участия в собрании будет составлен по состоянию на 13 декабря 2016 года.

С материалами, подлежащими предоставлению акционерам при подготовке к проведению внеочередного общего собрания акционеров, можно ознакомиться начиная с 08.12.2016 г. по адресу: 213826, г. Бобруйск, ул. Чонгарская, 39-Б в рабочие дни (понедельник-пятница) с 9.00 до 13.00; 15.12.2016 г. – по месту проведения собрания.

Контактный телефон 8-029-656-21-43.
Наблюдательный совет открытого акционерного общества «Бобруйскобщепит»
УНП 700090055

УПРАВЛЯЮЩИЙ ОБЪЯВЛЯЕТ О ПРОВЕДЕНИИ ТОРГОВ ПО ПРОДАЖЕ ИМУЩЕСТВА

Торги проводятся в форме открытого аукциона. Торги состоятся 10 января 2017 г. в 11.00 по адресу: Гомельская область, г. Ветка, ул. Батракова, 38

№ лота	Наименование объекта, краткая характеристика объекта (лота)	Начальная цена продажи, руб. (цена с учетом НДС)	Задаток, руб.	Шаг аукциона, %	Затраты на подготовку документации
Лот № 40	Тепловая пушка ЭК 36 П, инв. № 1204	444,00	44,40	5	135,72
Лот № 41	Тепловая пушка ЭК 36 П, инв. № 1205	444,00	44,40	5	135,72
Лот № 42	Кондиционер, инв. № 57	300,00	30,00	5	135,72
Лот № 43	Кондиционер EACS 09 HS настенного типа, инв. № 2019	264,00	26,40	5	135,72
Лот № 44	Кондиционер Electrolux EACS -18 HS EU настенного типа, инв. № 2016	396,00	39,60	5	135,72
Лот № 45	Кондиционер Electrolux EACS -09 HS EU сплит настенного типа, инв. № 2017	264,00	26,40	5	135,72
Лот № 46	Торговая палатка, инв. № 74	148,20	14,82	5	135,72
Лот № 47	Агрегат электронасосный К80-65-160, инв. № 3	564,00	56,40	5	135,72
Лот № 48	Универсально-фрезерный станок П-676, инв. № 337	1176,00	117,60	5	135,72
Лот № 49	Станок поперечно-строгальный, инв. № 346	876,00	87,60	5	135,72
Лот № 50	Станок токарно-винторезный 1 А616, инв. № 336	2652,00	265,20	5	135,72
Лот № 51	Станок настольно-сверлильный 2М112, инв. № 543	480,00	48,00	5	135,72
Лот № 52	Станок зубофрезерный мод. 5К-8/10, инв. № 330	4548,00	454,80	5	135,72
Лот № 53	Станок механический ножовочный, инв. № 338	5688,00	568,80	5	135,72
Лот № 54	Гидропресс ОКС – 1671 М, инв. № 372	1536,00	153,60	5	135,72
Лот № 55	Циркулярная пила инв. № 374	1248,00	124,80	5	135,72
Лот № 56	Станок вертикально-сверлильный 2А – 125, инв. № 341	660,00	66,00	5	135,72
Лот № 57	Станок токарный 1А 616, инв. № 344	1416,00	141,60	5	135,72
Лот № 58	Котел КСБТ -95, инв. № 7452	2568,00	256,80	5	135,72
Лот № 59	Фрезерный станок ТГ, инв. № 340	1056,00	105,60	5	135,72
Лот № 60	Автомобиль Пежо Боксер № АВ 8146-3	13728,00	1372,80	5	135,73
Лот № 61	Автомобиль Фольксваген Пассат № 1063 АН-3	7368,00	736,80	5	135,72
Лот № 62	Автомобиль Фольксваген Бора № 1626 АМ-3	4464,00	446,40	5	135,72

Имущество расположено по адресу: Гомельская область, г. Ветка, ул. Батракова, 38.

Для участия в торгах необходимо:

1. Оплатить задаток в размере, указанном в объявлении, от начальной цены лота на р/с 3012210290015 в РКЦ №8 филиала ОАО «Беларгпромпотбанк» Гомельское областное управление г. Ветка, ул. Чапаева, 6, МФО 151501912, УНН 400052674.

2. По 6 января 2017 года включительно в рабочие дни с 9.00 до 15.00 подать заявление на участие в торгах и другие документы в соответствии с законодательством по адресу: Гомельская обл., г. Ветка, ул. Батракова, 38.

К заявлению прилагаются следующие документы: заверенная банком копия платежного поручения о внесении суммы задатка на расчетный счет, указанный в извещении (информационном сообщении);

индивидуальным предпринимателям – копия (без нотариального засвидетельствования) свидетельства о государственной регистрации; юридическим лицам – доверенность, выданная представителю юридического лица (кроме случаев, когда юридическое лицо предоставляет его руководителем), а также копия (без нотариального засвидетельствования) свидетельства о государственной регистрации юридического лица; иностранным юридическим лицом, иностранной организацией, не являющейся юридическим лицом, созданной в соответствии с законодательством иностранных государств, иностранным государством и их административно-территориальными единицами в лице уполномоченных органов, международной организацией – легализованные в установленном порядке копии учредительных документов, выписка из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть подготовлена в течение шести месяцев до подачи заявления на участие в торгах) либо иное эквивалентное доказательство статуса юридического лица в соответствии с законодательством страны происхождения, документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией; представителем иностранного инвестора – легализованная в установленном порядке доверенность, документы о финансовой состоятельности иностранного инвестора, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией без нотариального засвидетельствования; представителем гражданина Республики Беларусь или индивидуального предпри-

нимателя – доверенность.

При подаче документов на участие в торгах граждане Республики Беларусь, иностранные граждане, физические лица (граждане Республики Беларусь и лица без гражданства), постоянно проживающие за пределами Республики Беларусь, в том числе представители юридических лиц Республики Беларусь, представители иностранных инвесторов предъявляют паспорт или иной документ удостоверяющий личность. В случае отсутствия у физического лица текущего счета необходимо его открыть.

В случае если аукцион признан не состоявшимся в силу того, что заявление на участие в нем подано только одним участником, объекты аукциона продаются этому участнику при его согласии по начальной цене, увеличенной на 5%.

Участник торгов имеет право до начала торгов письменно отозвать свое заявление на участие в них. Неявка участника торгов на торги признается отказом от участия в торгах. В этих случаях сумма внесенного им задатка возвращается продавцом в течение пяти рабочих дней со дня проведения торгов.

Победителями торгов будут признаны участники, предложившие более высокую цену. Лица, являющиеся победителями торгов, обязаны: подписать протокол о результатах аукциона, заключить договор купли-продажи в срок не позднее 20 календарных дней от даты подписания протокола о результатах аукциона, оплатить приобретаемое имущество в сроки, определенные в договоре купли-продажи, и возместить затраты на организацию и проведение аукциона, в т.ч. расходы по изготовлению и предоставлению участникам аукциона документации, необходимой для его проведения в течение 3 банковских дней с момента подписания протокола. Информация о затратах, порядке и сроках их возмещения доводится до сведения участников до начала аукциона в течение 3 банковских дней с момента подписания протокола. Задатки, уплаченные участниками аукциона, ставшими победителями, будут учтены в счет исполнения обязательств по договору купли-продажи. Порядок проведения торгов, условия, оформление участия в торгах определяются согласно Плана ликвидации ОАО «Ветковская хлопкопрядильная фабрика», ознакомиться с которым можно в дни приема заявок на участие в торгах. С дополнительной информацией о торгах можно ознакомиться по адресу: Гомельская область, г. Ветка, ул. Батракова, 38, тел.: 8(02330) 2-11-06, 2-12-03.

САЗ: СТРЫМАЦЬ, АБЯСШКОДЗІЦЬ, ЗНІШЧЫЦЬ

Яны праследуюць нас паўсюль, тояцца ў прадуктах харчавання і нават ва ўдыхальным паветры. Нябачныя і неадчувальныя, гэтыя рэчывы нясуць вялікую пагрозу нашаму здароўю і стану навакольнага асяроддзя. Што ж стаіць за абрэвіятурай САЗ і чаму праблемы, звязаныя са стойкімі арганічнымі забруджвальнікамі, неабходна вырашаць на ўсёй планеце, «Звяздзе» расказалі спецыялісты Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя.

Што такое САЗ

Сучасная інтэнсіўная прамысловая і сельскагаспадарчая дзейнасць прывяла да з'яўлення ў месцах пасялення чалавека якасна новых высокатоксічных рэчываў і злучэнняў, многія з якіх надзвычай устойлівыя ў наваколлі. Гэта стойкія арганічныя забруджвальнікі (САЗ) — арганічныя рэчывы, што з'яўляюцца першаснымі і пабочнымі прадуктамі прамысловасці.

Да іх адносіцца вялікая група выключна ўстойлівых сінтэтычных злучэнняў, якія не раскладаюцца ці павольна раскладаюцца ў натуральных умовах. САЗ выкарыстоўваюцца ў сельскай гаспадарцы (пестыцыды), у прамысловасці, а таксама ўтвараюцца самаадвольна ў якасці пабочных прадуктаў згарання ці прамысловых працэсаў. Некаторыя з іх шырока ўжываюцца ў розных сферах жыццядзейнасці грамадства: у сельскай гаспадарцы, харчовай прамысловасці, медыцыне, пры вытворчасці ўпаковачных матэрыялаў, дзіцячых цацак і г.д.

Пры гэтым САЗ з'яўляюцца таксічнымі рэчывамі, нават у вельмі малых канцэнтрацыях. Дзякуючы сваёй здольнасці займаць міжклетачныя прасторы, яны становяцца прычынамі шматлікіх паталагічных станаў і працэсаў.

Наяўнасць САЗ у навакольным асяроддзі прызнаецца ў якасці праблемы ва ўсім свеце з-за іх устойлівасці, здольнасці мігрыраваць у самых нечаканых кірунках далёка ад месцаў свайго паходжання, у тым ліку пры дапамозе трансгранічнага атмасфернага пераносу, і назапашвання ў тканках большасці жывых арганізмаў, атручваючы людзей, жывёл і расліны.

Зменшыць рызыку, звязаную з уздзеяннем САЗ на навакольнае асяроддзе і чалавека, можна, дамогшыся забароны вытворчасці і выкарыстання гэтых небяспечных хімікатаў. Аднак варта памятаць, што некаторыя САЗ працягваюць адыгрываць важную ролю ў эканоміцы многіх краін. Таму да поўнай адмовы ад іх неабходна знайсці альтэрнатыўныя нетаксічныя рэчывы, якія дазваляць вырашаць існуючыя праблемы без шкоды для сацыяльнага і эканамічнага развіцця грамадства.

«Ворагаў» трэба ведаць у твар

Каб аб'яднаць намаганні суветнай супольнасці ў вырашэнні праблемы САЗ, у 2001 годзе была прынята, а ў 2004-м увайшла ў сілу Стакгольмская канвенцыя аб стойкіх арганічных забруджвальніках. Асноўнымі мэтамі гэтага міжнароднага пагаднення глабальнага ўзроўню сталі: скарачэнне выкарыстання, спыненне вытворчасці і далейшая поўная ліквідацыя прамыслова-вытворчых САЗ, а таксама змяшэнне выкідаў САЗ, якія ўтвараюцца ненаўмысна.

Канвенцыя вызначаны самыя небяспечныя з калі-небудзь сінтэзаваных САЗ і намечаны

механізмы па прадухіленні іх небяспечнага ўздзеяння. Рэчывы са спіса канвенцыі ўключаюцца ў тры дадаткі: А (спыненне вытворчасці, экспарту, бяспечнае знішчэнне), В (абмежаванне вытворчасці і выкарыстання), С (ненаўмысленная вытворчасць) у залежнасці ад рашэнняў, якія прымаюцца на Канферэнцыі Бакоў.

Першымі ў гэты ліст трапілі 12 стойкіх арганічных забруджвальнікаў. Самую шматлікую групу з іх уяўляюць хлорутрымліваючыя пестыцыды: альдрын, дільдрын, хлордан, дыхлор-дыфеніл-трыхлорэтан (ДДТ), эндрын, гептахлор, гексахлорбензол (таксама выкарыстоўваецца ў прамысловасці), мірэкс і токсафен. Акрамя таго, у спісе пазначаны і такія прамысловыя рэчывы, як поліхлараваныя біфенілы (ПХБ), а таксама пабочныя прадукты прамысловасці, якія ўтвараюцца ненаўмысна, — поліхлараваныя дыбензапарадыяксіны (ПХДД) і дыбензолфураны (ПХДФ), ці проста дыяксіны і фураны.

Гэты пералік не з'яўляецца закрытым. Канвенцыя прадугледжана магчымасць унясення ў гэтыя групы новых рэчываў па меры назапашвання інфармацыі.

Так, у 2009 годзе падчас Канферэнцыі Бакоў Стакгольмскай канвенцыі ў Жэневе было прынята рашэнне аб унясенні паправак у дадаткі да гэтага дакумента. У спіс САЗ дадалі дзевяць шкодных хімічных рэчываў: альфа- і бэта-гексахлорцыклагексан, хлордэкон, гексабромдыфеніл, гексабромдыфенілавы эфір і гептабромдыфенілавы эфір (камерцыйны октабромдыфенілавы эфір), ліндан, пентахлорбензол, перфторактанавую сульфанавую кіслату, яе солі і перфторактанавы сульфанілфтарыд, тэтрабромдыфенілавы эфір і пентабромдыфенілавы эфір (камерцыйны пентабромдыфенілавы эфір).

У 2011 годзе прынята рашэнне аб уключэнні ў спіс САЗ эндасульфанау, у 2013-м — гексабромцыклададэкану, у 2015-м — гексахлорбутадіену, пентахлорфенолу, яго соляў і эфіраў і поліхлараваных нафталінаў.

Па стане на 2016 год пад увагай Камітэта па разглядзе САЗ знаходзіцца наступныя рэчывы-кандыдаты: дэкабромдыфенілавы эфір, дыкафол, кораткацэпныя хлараваныя парафіны, перфторактанавая кіслата, яе солі і роднасныя злучэнні.

У цяперашні час вытворчасць і ўжыванне практычна ўсіх САЗ, за выключэннем ДДТ, забаронена. ДДТ вылучаецца тым, што некаторыя краіны дагэтуль выкарыстоўваюць гэта

— Нацыянальны план выканання абавязальстваў, прынятых Рэспублікай Беларусь па рэалізацыі палажэнняў Стакгольмскай канвенцыі аб САЗ, у 2011–2015 гадах;

— падпраграма 3 «Абыходжанне са стойкімі арганічнымі забруджвальнікамі» комплекснай Дзяржаўнай праграмы «Ахова навакольнага асяроддзя і ўстойлівае выкарыстанне прыродных рэсурсаў» на 2016–2020 гады.

Для выканання абавязальстваў Рэспублікі Беларусь па Стакгольмскай канвенцыі (за перыяд з 2007 па 2010 гг.) было праведзена папярэдняе даследаванне каля 150 патэнцыйных крыніц паступлення стойкіх арганічных забруджвальнікаў (захаванні непрыдатных пестыцыдаў, палігоны бытавых і прамысловых адходаў, карты глею, палі фільтрацыі і інш.), пры гэтым штогод адбіралася больш за 250 проб і выконвалася больш за 3500 аналізаў. Гэта дазволіла арганізаваць сістэматычны назіранні за назапашваннем хлорутрымліваючых пестыцыдаў і поліхлараваных біфенілаў у аб'ектах навакольнага асяроддзя ў раёнах размяшчэння шэрагу найбольш буйных і патэнцыйна небяспечных крыніц паступлення стойкіх арганічных забруджвальнікаў.

Акрамя таго, арганізавана правядзенне на сістэматычнай аснове назіранняў за ўтрыманнем стойкіх арганічных забруджвальнікаў у вадзе і донных адкладах трансгранічных участкаў 35 рэк краіны. Вынікі даследаванняў паказалі, што ў паверхневых і падземных водах хлорутрымліваючыя пестыцыды адсутнічаюць, толькі ў асобных пробах падземных вод у месцах размяшчэння Пастаўскага, Дрыбінскага і Петрыкаўскага захавання пестыцыдаў быў знойдзены гептахлор у канцэнтрацыях, якія складаюць тысячныя долі гранічна дапушчальных канцэнтрацый.

У межах санітарнага нагляду таксама праведзена больш за 10000 аналізаў на ўтрыманне хлорарганічных злучэнняў у мясе, рыбе, малаце і прадуктах, вырабленых з іх. Перавышэнняў устаноўленых гігіенічных рэгламентаў не выяўлена. Адыбылося таксама 198 даследаванняў узораў прадуктаў харчавання, харчовай сыравіны і пітной вады з усіх рэгіёнаў краіны на ўтрыманне поліхлараваных біфенілаў.

Сёння Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь сумесна з іншымі органамі дзяржаўнага кіравання ажыццяўляе шэраг практычных мерапрыемстваў па рашэнні праблемы стойкіх арганічных пестыцыдаў у краіне. У іх ліку: правядзенне інвентарызацыі САЗ, забеспячэнне перапакоўвання і экалагічна бяспечнага захоўвання адходаў, якія змяшчаюць САЗ, вядзенне лакальнага маніторынгу ў месцах захоўвання САЗ-утрымліваючых адходаў, забарона вытворчасці, імпарту і экспарту хімічных рэчываў, што працягваюць характарыстыкі САЗ. У найбліжэйшых планах Міністэрства — вырашыць задачу па перапрацоўцы і абясшкоджванні адходаў, якія змяшчаюць устойлівыя арганічныя забруджвальнікі.

Вынікамі дзейнасці, якую праводзяць дзяржаўныя і грамадскія арганізацыі па выкананні палажэнняў Стакгольмскай канвенцыі аб стойкіх арганічных забруджвальніках пры падтрымцы міжнародных структур, павінны стаць спыненне вытворчасці і ўжыванне САЗ, знішчэнне іх запасаў і прадухіленне з'яўлення новых стойкіх арганічных забруджвальнікаў у навакольным асяроддзі.

Свой унёсак у вырашэнне праблемы САЗ робяць і грамадскія аб'яднанні.

(Працяг на 14–15-й стар.)

рэчыва супраць небяспечных насякомых — пераносчыкаў малярыі (Індыя, некаторыя краіны Афрыкі, Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі).

Разам з тым, практычна ва ўсіх краінах свеце засталася значная колькасць САЗ у выглядзе непрыдатных пестыцыдаў і ПХБ-утрымліваючага электраабсталявання. Таксама застаецца невырашаным пытанне ненаўмысленных выкідаў САЗ, якія ўтвараюцца ў шэрагу вытворчых працэсаў.

Улічваючы гэта, рашэнне праблемы САЗ з'яўляецца сёння адной з прыярытэтных экалагічных задач для ўсёй суветнай супольнасці.

Беларусь — удзельнік Стакгольмскай канвенцыі

Беларусь далучылася да Стакгольмскай канвенцыі аб стойкіх арганічных забруджвальніках у 2004 годзе ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 снежня 2003 года №594, прынятымі на сябе абавязальстваў па рэалізацыі палажэнняў канвенцыі, прадухілення і мінімізацыі адмоўнага ўплыву САЗ на навакольнае асяроддзе і здароўе насельніцтва.

У гэтых мэтах у краіне былі распрацаваны і дапоўнены шматлікія дакументы і нарматыўныя акты, асноўнымі з якіх з'яўляюцца:

— Нацыянальны план выканання абавязальстваў, прынятых Рэспублікай Беларусь па рэалізацыі палажэнняў Стакгольмскай канвенцыі аб САЗ, на 2007–2010 гады і на перыяд да 2028 года;

Пры няправільным захаванні непрыгодныя пестыцыды пранікаюць у глебу, падземныя воды і паветра, забруджваючы навакольнае асяроддзе часам на дзясяткі кіламетраў.

Тэхналогіі знішчэння

Адно з палажэнняў Стакгольмскай канвенцыі аб САЗ прадугледжвае выкарыстанне эфектыўных і экалагічна бяспечных тэхналогій знішчэння рэчываў, якія змяшчаюць стойкія арганічныя забруджвальнікі. Экалагі галоўнай умовай іх выкарыстання называюць тое, што спосабы знішчэння стойкіх арганічных забруджвальнікаў не павінны прыводзіць да далейшай дэградацыі навакольнага асяроддзя. Гэта прадугледжана і Базельскай канвенцыяй аб кантролі за трансгранічнай перавозкай небяспечных адходаў і іх выдаленнем, якая ўступіла ў сілу ў 1992 годзе і налічвае каля 180 краін-удзельніц, у тым ліку і Беларусь (1999 г.).

Нават у прамыслова развітых краінах выдаленне тых ці іншых САЗ здзяйсняюць праз захаванне на палігонах ці спалванне асаблівым чынам. У некаторых краінах дазволена запампоўванне САЗ у глыбокія свідравіны. Так, напрыклад, самымі распаўсюджанымі спосабамі абясшкоджвання непрыдатных пестыцыдаў з'яўляюцца: тэрмічныя, хімічныя, электрахімічныя, бялагічныя. У суветнай практыцы пестыцыды часцей за ўсё перапакоўваюць і спальваюць у спецыяльных высокатэмпературных печах.

Метад высокатэмпературнага спалвання прыняты ў Еўропе, ЗША і Канадзе. Але апошнім часам яго эфектыўнасць падвяргаецца сумненню, паколькі буйныя сучасныя ўстаноўкі па спалванні небяспечных адходаў здольны выкідаць

у атмасферу значныя колькасці дыяксінаў, што стварае патэнцыйную пагрозу для здароўя чалавека і навакольнага асяроддзя.

За апошнія гады з'явілася некалькі дзясяткаў альтэрнатыўных тэхналогій знішчэння САЗ. Сярод іх: акісленне ў больш цвёрдым слоі (для перапрацоўкі вадкіх небяспечных адходаў), працэс піролізу (таксама для небяспечных адходаў), дэхлараванне пры дапамозе шчолачных металаў і металаарганічных злучэнняў (пры ачысці трансфарматарных маслаў, утрымліваючых ПХБ), працэс газафазнай гідрагенізацыі (пры дапамозе вадароду адбываецца аднаўленне арганічных злучэнняў, ступень разбурэння нават самых устойлівых САЗ (напрыклад, ПХБ і дыяксінаў) дасягае практычна 100%).

САЗ: СТРЫМАЦЬ, АБЯСШКОДЗІЦЬ, ЗНІШЧЫЦЬ

Дыэлектрыкі, што нясуць пагрозу

У Беларусі адна з самых сур'ёзных праблем сярод САЗ — поліхлараваныя біфенілы (ПХБ), якія выкарыстоўваліся і працягваюць шырока выкарыстоўвацца ў якасці дыэлектрыкаў і ахалджальнай вадкасці ў сілавым электраабсталяванні ў розных сферах гаспадарчай дзейнасці. Акрамя таго, у Беларусі каля 30 гадоў ПХБ выкарыстоўваліся як сыравінны дадатак пры вытворчасці лакафарбавай прадукцыі. Разам з тым, у адрозненне ад пестыцыдаў, ПХБ, як і ў шматлікіх іншых краінах былога СССР, не разглядаліся ў якасці небяспечных забруджвальнікаў, кантроль за выкарыстаннем ПХБ і ўтрыманнем у прыродных кампанентах не ажыццяўляўся.

Вяўленне крыніц ПХБ, ацэнка іх запасаў, сабраных у абсталяванні, матэрыялах, адходах, а таксама выяўленне тыпаў ПХБ-утрымліваючага абсталявання і адходаў — адна з найважнейшых умоў рашэння праблемы такіх САЗ. Немалаважнай з'яўляецца і інфармацыйная аснова для выканання абавязальстваў па рэалізацыі палажэнняў Стакгольмскай канвенцыі аб САЗ, распрацоўка прыродаахоўных мерапрыемстваў з мэтай папярэджання паступлення САЗ у навакольнае асяроддзе.

За мінулы час на прадпрыемствах краіны выканана маркіроўка выяўленага абсталявання, месцаў яго ўстаноўкі і захоўвання. Таксама ажыццяўляецца вывад ПХБ-утрымліваючага абсталявання з эксплуатацыі, створаны пляцоўкі яго часовага захоўвання.

З 2008 па 2015 год каля 4,5 тыс. кандэнсатараў былі ўпакаваны ў кантэйнеры для папярэджання ўцечак ПХБ. Выведзенае з эксплуатацыі абсталяванне, што змяшчае ПХБ, захоўваецца на тэрыторыі прадпрыемстваў.

Вываз такога абсталявання на КУП «Комплекс па перапрацоўцы і захоўванні таксічных прамысловых адходаў Гомельскай вобласці» пакуль не наладжаны з-за адсутнасці падрыхтаваных пляцовак захоўвання.

Паводле даных за 2015 год, больш за 420 прадпрыемстваў маюць выведзенае з эксплуатацыі ці змешчанае ў рэзерве ПХБ-утрымліваючае абсталяванне і прыблізна на 560 прадпрыемствах яно працягвае эксплуатавацца. У складзе такога абсталявання налічваецца 53,9 тыс. адзінак сілавых ПХБ-утрымліваючых кандэнсатараў і 348 трансфарматараў.

Згодна з ацэнкамі спецыялістаў, выкіды гексахлорбензолу (ГХБ) у атмасфернае паветра ў 2015 годзе склалі каля 0,9 кг на год. Асноўны крыніцы: транспарт (55%), высокатэмпературнае спальванне адходаў (27%), вытворчасць цеплавой і электраэнергіі (18%).

Выкіды поліхлараваных біфенілаў (ПХБ) у атмасфернае паветра ацэньваюцца ў 11,75 кг на год. Для гэтага рэчыва асноўнымі крыніцамі выкіды з'яўляюцца вытворчасць чорных і каляровых металаў, спальванне адходаў, вытворчасць цеплавой і электраэнергіі.

Прадпрыемствы — уласнікі ПХБ-утрымліваючага абсталявання распаўсюджаны па ўсёй тэрыторыі краіны, прычым размеркаванне ПХБ-утрымліваючых сілавых трансфарматараў і кандэнсатараў у межах Беларусі вельмі нераўнамернае. Найбольшыя аб'ёмы ПХБ прыпадаюць на Магілёўскую вобласць — каля 622 тон, г. Мінск (341 тона) і Мінскую вобласць (202 тony). У Гомельскай вобласці выяўлена каля 241 тony ПХБ, у Брэсцкай — 122, у Гродзенскай — 73, у Віцебскай — 101 тона.

У 2012 годзе здзейснены вываз і экалагічна бяспечнае знішчэнне 823 тон ПХБ-утрымліваючых адходаў з 14 прадпрыемстваў краіны ў межах праектаў з удзелам міжнародных арганізацый.

Экспарт ПХБ-утрымліваючага абсталявання за межы Беларусі за 2014–2016 гады не ажыццяўляўся.

Пестыцыды: захаваць ці знішчыць?

Праблема назапашвання старых пестыцыдаў існуе практычна ва ўсіх краінах свету. Забароненыя да выкарыстання ці са скончаным тэрмінам прыдатнасці пестыцыды выклікаюць асаблівую небяспеку і ў Беларусі.

Хлорарганічныя пестыцыды, уключаныя ў Стакгольмскую канвенцыю аб САЗ, у нашай краіне ніколі не вырабляліся, а завозіліся для выкарыстання ў сельскай гаспадарцы да 2005 года. Ужыванне некаторых з іх (ДДТ, гепта-

хлора, альдрына, дэльдрына, мірэкса, эндрына) было забаронена яшчэ ў былым СССР у 1970–1980-х гадах.

Каб пазбегнуць небяспекі, якая зыходзіць ад непрыдатных пестыцыдаў, апошнія павінны размяшчацца на захоўванне ў спецыяльна прызначанай для гэтага тары і ў добра прыстасаваных для гэтай мэты складах.

З 1971 па 1988 год больш за 3700 тон непрыдатных пестыцыдаў было захавана з мэтай аб'ясшкодвання ў сямі магілініках, размешчаных у Брэсцкай (в. Гершоны), Віцебскай (Верхнядзвінскае, Пастаўскае і Гарадоцкае захаванні), Гомельскай (Петрыкаўскае захаванне), Гродзенскай (Слонімскае захаванне) і Магілёўскай (Дрыбінскае захаванне) абласцях. Паколькі гэтыя захаванні ўяўлялі асаблівую небяспеку для навакольнага асяроддзя, у 1988 годзе па ініцыятыве прыродаахоўнага ведамства было прынята рашэнне аб забароне захавання пестыцыдаў.

У межах рэалізацыі палажэнняў Стакгольмскай канвенцыі ў Беларусі пачалася работа па ліквідацыі захаванняў непрыдатных пестыцыдаў.

Так, у 2007 годзе ліквідавана Гершонскае

тэрыі сельскагаспадарчых прадпрыемстваў і райаграсэрвісаў захоўваецца каля 1,9 тыс. тон цалкам перапакаваных непрыдатных пестыцыдаў, на комплексе па перапрацоўцы і пахаванні таксічных прамысловых адходаў Гомельскай вобласці (н.п. Дуброўка, Чачэрска раён) — каля 3,6 тыс. тон. На тэрыторыі краіны сёння застаюцца пяць падземных захаванняў непрыдатных і забароненых да ўжывання пестыцыдаў, дзе знаходзіцца каля 4,4 тыс. тон небяспечных рэчываў, — гэта Гарадоцкае, Верхнядзвінскае, Пастаўскае, Петрыкаўскае і Дрыбінскае захаванні.

Спальваць адходы — выпускаць «на волю» дыяксіны і фураны

У наш час дыяксіны і фураны (агульная назва вялікай групы хімічных злучэнняў, разнастайнасць якіх абумоўлена колькасцю атамаў хлору) стаяць у шэрагу найбольш небяспечных хімічных рэчываў. Паступаючы ў навакольнае асяроддзе, яны ўключаюцца ў біялагічны кру-

захаванне, размешчанае ў капаніры былога ваеннага форта ў наваколях в. Гершоны Брэсцкага раёна. Непрыдатныя пестыцыды былі перапакаваны і вывезены на экалагічна бяспечнае захоўванне.

У 2008 годзе пачаты работы па ліквідацыі Петрыкаўскага захавання. Вынята і вывезена на КУП «Комплекс па перапрацоўцы і пахаванні таксічных прамысловых адходаў Гомельскай вобласці» 452,1 тony непрыдатных пестыцыдаў (380 кантэйнераў). За 2015–2016 гады з гэтага захавання было вывезена 170,4 тony сумесяў шкодных рэчываў.

У 2011–2012 гадах праведзены работы па ліквідацыі Слонімскага захавання непрыдатных пестыцыдаў. За межы тэрыторыі Беларусі на аб'ясшкодванне ў Германію вывезена каля 1,8 тыс. тон непрыдатных пестыцыдаў. Сёлета са Слонімскага раёна (в. Белкаўшчына) у Францыю было вывезена больш за 300 тон перапакаваных непрыдатных пестыцыдаў.

Экстэнсіўнае выкарыстанне пестыцыдаў пагражае асяроддзю пражывання дзікай прыроды.

Шматлікія склады з непрыдатнымі пестыцыдамі (каля 90), выяўленыя ў розных рэгіёнах краіны падчас правядзення маніторынгу і абследаванняў, былі ўзяты пад кантроль прыродаахоўнікаў. Шкодныя рэчывы, якія знаходзіліся там, былі перапакаваныя і пры магчымасці вывезеныя для экалагічна бяспечнага захоўвання.

На канец 2016 года ў Беларусі на тэры-

газварот і назапашваюцца ў жывых арганізмах, у тым ліку ў арганізме чалавека.

Характэрнай асаблівасцю гэтых рэчываў з'яўляецца тое, што такія злучэнні ніколі не вырабляліся і не вырабляюцца наўмысна і паступаюць у навакольнае асяроддзе як пабочны прадукт розных хімічных працэсаў і працэсаў гарэння хлораваных матэрыялаў.

Разам з іншымі выкідамі некаторых прадпрыемстваў у паветра ненаўмысна трапляюць дыяксіны і фураны.

Найбольш небяспечным, з пункту гледжання ўтварэння дыяксінаў і фуранаў, лічыцца спальванне хлорутрымліваючых адходаў вытворчасці. Акрамя таго, крыніцамі ўтварэння поліхлараваных дыбензапарадыяксінаў і дыбензолфуранаў з'яўляюцца:

- цэментавыя печы (як па вытворчасці цэменту, вапны, керамічнай пліткі, шкла, цэгла і інш., так і спецыяльныя цэментавыя печы па спальванні небяспечных адходаў);
 - цэлюлозная вытворчасць з хлорнымі адбывальнікамі;
 - розныя тэхналагічныя працэсы металургічнай вытворчасці;
 - другасная вытворчасць алюмінію, цынку, медзі;
 - агламерацыйныя ўстаноўкі на прадпрыемствах чыгуннай і сталеліцейнай прамысловасці;
 - аўтатранспарт;
 - вугальныя, мазутныя электрастанцыі, а таксама тыя, што працуюць на сырой нафце;
 - розныя хімічныя вытворчасці;
 - стыхійныя пажары на палігонах цвёрдых камунальных адходаў падчас вытворчасці бітуму, асфальту і інш.;
 - вытворчасць пластмас, пластыфікатараў, пеністых матэрыялаў.
- Устаноўлена, што валавое вылучэнне дыя-

Супрацоўнікі атрада спецыяльнага прызначэння МНС вядуць работы на Слонімскай палігоне.

ксінаў/фуранаў у кампаненты навакольнага асяроддзя і прадукты ў 2015 годзе складала 109,06 г ЭТ (грам у эквіваленце таксічнасці). Асноўны аб'ём гэтых рэчываў паступае ў адходы (70,1%) і атмасфернае паветра (28,7%), на іншыя асяроддзі даводзіцца каля 1,0% аб'ёму іх вылучэння. Выкіды дыяксінаў/фуранаў у атмасфернае паветра ацэньваюцца ў 31,30 г ЭТ. Асноўны ўнёсак у выкіды ў атмасферу робяць крыніцы катэгорыі «Высокатэмпературнае спальванне адходаў» (35,5%), «Вытворчасць чорных і каляровых металаў» і «Вытворчасць цеплавой і электраэнергіі» (па 28%).

Новыя пагрозы

У Беларусі праведзена вялікая работа ў адносінах да хімічных рэчываў, дадаткова ўключаных у Стакгольмскую канвенцыю аб стойкіх арганічных забруджвальніках. Распрацаваны навукова-метадычныя дакументы, а таксама тэхнічныя нарматыўныя прававыя акты, накіраваныя на выяўленне і інвентарызацыю «новых» САЗ. У 2013 годзе ў нашай краіне адбылася першая папярэдняя іх інвентарызацыя, у якую было ўцягнута каля 480 прадпрыемстваў — патэнцыйных карыстальнікаў хімічных прэпаратаў на аснове новых САЗ.

- Эксперты высветлілі, што:
- гексабромдыфеніл (ГБД) у нас не вырабляўся і, напэўна, не выкарыстоўваўся. Існуе нізкая магчымасць наяўнасці аўтамабіляў, утрымліваючых ГБД;
 - камерцыйны октабромдыфенілавы эфір (к-октаБДЭ) у Беларусі таксама не вырабляецца, не выяўлена яго выкарыстанне і ў вытворчым працэсе. Гэта рэчыва можа ўтрымлівацца ў пластыку тэлевізараў і манітораў з электронна-прамянёвымі трубкамі (вытворчасці да 2005 года);
 - камерцыйны пентабромдыфенілавы эфір (к-пентаБДЭ) не вырабляецца. Некаторыя транспартныя сродкі з ЗША, вырабленыя да 2005 года, патэнцыйна могуць утрымліваць пластык з к-пентаБДЭ;
 - нягледзячы на тое, што даследаванні не выявілі вытворчасці ПФАС, існуе вытворчасць фторутрымліваючага плёнкаўтваральнага пенаўтваральніка, у якім магчыма ёсць ПФАС. Патрабуюцца дадатковыя даследаванні і вызначэнне саставу.
 - Усяго з 1990 па 2005 год у нашай краіне выкарыстана 63,8 тony хлорарганічных пестыцыдаў, утрымліваючых новыя САЗ, у тым ліку пентахлоран, утрымліваючы пентахлорбензол, фентыурам, утрымліваючы ліндан, аб'ёмы выкарыстання якіх складалі 27,7 і 23,3 тony адпаведна.
- Непрыдатныя пестыцыды, што ў саставе маюць новыя САЗ, размешчаны на складах прадпрыемстваў, на Комплексе па перапрацоўцы і захаванні таксічных прамысловых адходаў Гомельскай вобласці, а таксама ў падземных захаваннях.

Што робяць пестыцыды... у вечнай мерзлаце?

Аднойчы трапіўшы ў навакольнае асяроддзе, хімікаты здольны дасягаць самых аддаленых месцаў планеты. Забруджанне САЗ прымае паўсюдны характар, глеба паражаецца з-за выкарыстання пестыцыдаў, выкіды прамысловых прадпрыемстваў забруджаюць водныя аб'екты, спальванне смецця ўздзейнічае на паветра. Праз глебу, забруджаную ваду і паветра САЗ паглынаюцца раслінамі, воднымі і глебавымі арганізмамі, якія з'яўляюцца ежай для птушак, рыб, млекакормячых. Забруджаная харчовыя прадукты, удыхальнае паветра, пітная вада і нават скураныя покрывы — усё гэта «дапамагае» трапіць шкодным рэчывам у арганізм чалавека.

З больш цёплых рэгіёнаў паветраным шляхам САЗ трапляюць у найбольш халодныя. Дасягнуўшы іх, забруджвальнікі, як правіла, кандэнсуюцца і выпадаюць на паверхню Зямлі ў палярных раёнах, Арктыцы і Антарктыцы. Адлегласці могуць вар'іравацца ў залежнасці ад ступені лятучасці САЗ. Напрыклад, ДДТ валодае меншай лятучасцю, чым гексахлорцыклагексан, адпаведна і арэал распаўсюджвання апошняга больш шырокі.

Вучоным бывае цяжка правесці даследаванні, як асобныя САЗ парушаюць экасістэму, таму што прыроднае асяроддзе часцей за ўсё «атакуецца» некалькімі рэчывамі адначасова.

Для жывых арганізмаў эффект ад уздзеяння САЗ можа працягвацца праз некалькі пакаленняў.

Стойкія арганічныя забруджвальнікі негатыўна ўздзейнічаюць на баланс экасістэм. Выкарыстанне САЗ-пестыцыдаў не толькі знішчае шкоднікаў, але таксама забівае і карысных насякомых, птушак, рыб і іншыя арганізмы. Экстэнсіўнае выкарыстанне пестыцыдаў прыводзіць да змененай экалагічнай раўнавагі і пагражае асяроддзю пражывання дзікай прыроды і выжыванню выміраючых відаў, напрыклад, амфібіяў, ціхаакіянскіх ласосяў, марскіх чарапах і белагаловых арланаў.

Ва ўмовах змянення клімату да гэтай праблемы трэба ставіцца яшчэ больш насцярожана. Пад уздзеяннем засух, што ў апошнія гады ўзнікаюць усё часцей, магчыма павелічэнне ліку шкоднікаў сельскай і лясной гаспадаркі, што прыводзіць да страты ўраджаю. Для барацьбы са шкоднікамі, як правіла, выкарыстоўваюцца пестыцыды, якія з'яўляюцца крыніцамі забруджвання глебы і вады.

На навакольнае асяроддзе можа таксама ўплываць захоўванне САЗ на складах. Напрыклад, на працягу 60-х і аж да 80-х гадоў XX стагоддзя краіны Афрыкі атрымалі тысячы тон САЗ-пестыцыдаў з прамыслова развітага свету для таго, каб кантраляваць шкоднікаў. Завезена колькасць пестыцыдаў была нашмат большай, чым неабходна, і таму яны назапашваліся. Паводле Харчовай і сельскагаспадарчай арганізацыі ААН (ФАО), цяпер у афрыканскіх краінах на складах захоўваецца 50 тыс. тон састарэлых пестыцыдаў і маюцца тысячы тон забруджанай глебы, якія ўяўляюць сабою пагрозу для здароўя і навакольнага асяроддзя. Па ацэнках, трэцяя частка пестыцыдаў, што захоўваюцца на гэтых забароненых складах, з'яўляецца САЗ.

Агульная колькасць запасаў састарэлых пестыцыдаў ва ўсім свеце складае каля 150 тыс. тон.

Канцэнтрацыя ўзрастае з кожным ужываннем

Як было адзначана вышэй, асноўнае адружэнне САЗ ад большасці іншых забруджвальнікаў — іх здольнасць захоўвацца ў навакольным асяроддзі на працягу дзясяткаў гадоў і перадавацца па харчовых ланцугах (вада — водарасці — планктон — рыба — чалавек; глеба — расліна — траваедныя жывёлы — чалавек). Галоўным чынам стойкія арганічныя забруджвальнікі трапляюць у арганізм чалавека разам з ежай, у прыватнасці з мясам, рыбай, курынымі яйкамі і малочнымі прадуктамі. Людзі, якія жывуць ці працуюць недалёка ад крыніц САЗ, могуць атрымаць значную дозу гэтых рэчываў пры іх удыханні. Такім чынам, САЗ назапашваюцца ў тканках млекакормячых, у тым ліку чалавека, дзе іх канчатковая канцэнтрацыя не памяншаецца, а толькі ўзрастае!

Нават у малых дозах САЗ выяўляюць генатаксічны, імунатаксічны і канцэрагенныя эфекты, ствараючы рэальную пагрозу здароўю сучаснага і будучых пакаленняў. Навукоўцы звязваюць пэўныя віды САЗ з утварэннем ракавых і іншых пухлін; неўролага-псіхіятрычнымі расстройтвамі, уключаючы паніжэнне здольнасцяў да вучобы і непажаданыя змены характару; з расстройтвамі імуннай сістэмы; рэпрадуктыўным дэфіцытамі і расстройтвамі палавой функцыі; скарачэннем лактацыйнага перыяду ў кормячых маці, а таксама такімі захворваннямі, як эндаметрыоз, дыябет і інш.

Поліхлараваныя біфенілы (ПХБ) сярод САЗ з'яўляюцца аднымі з самых распаўсюджаных.

У адрозненне ад пестыцыдаў, ПХБ не разглядаліся ў якасці небяспечных забруджвальнікаў, кантроль за іх выкарыстаннем і ўтрыманнем у прыродных кампанентах не ажыццяўляўся.

Яны масава вырабляліся і выкарыстоўваліся пачынаючы з 1929 года. З таго часу і да спынення іх прамысловага выпуску ў 1986 годзе ў свеце было выраблена каля двух мільянаў тон ПХБ.

Паводле звестак Сусветнай арганізацыі аховы здароўя, асноўнымі шляхамі паступлення ПХБ у навакольнае асяроддзе з'яўляюцца выпарэнні з пластыфікатараў, вылучэнне пры спальванні бытавых і прамысловых адходаў, уцечкі з іншымі прамысловымі адходамі, вываз ПХБ на сметнікі і палі аэрацыі.

Яны валодаюць здольнасцю назапашвацца ў арганізме, уздзеянню на эндарынную сістэму, змяняюць сексуальныя паводзіны, выклікаюць адхілены развіццё ў дзяцей, тэрмозьць інтэлектуальнае развіццё. Неспрыяльнае ўздзеянне ПХБ на арганізм жанчыны і плод

Асаблівую занепакоенасць выклікае канцэнтрацыя стойкіх арганічных забруджвальнікаў у тканках чалавечага арганізма і мацярынскім малаці. Яны трапляюць у арганізм плод у стадыі развіцця праз плацэнта, а немаўляці — з грудным малаком. Нават у звышнізкіх канцэнтрацыях (трылённыя часткі) САЗ здольныя нанесці незваротны ўрон галаўному мозгу і рэпрадуктыўным органам дзіцяці.

Пестыцыды (рэчывы, штучна створаныя для барацьбы са шкоднікамі і хваробамі раслін) маюць вялікае значэнне для сельскай гаспадаркі, але ў той жа час яны выклікаюць розныя праблемы са здароўем у залежнасці ад ступені ўздзеяння, з'яўляюцца адной з самых вялікіх пагроз здароўю падростаючаму пакаленню.

Дзеці падвяргаюцца ўздзеянню пестыцыдаў паўсюдна: пры ўжыванні ў дамах бацькамі рэчываў для барацьбы з камарамі, мухамі, прусакамі і грызунамі без належных мер бяспекі; пры захоўванні пестыцыдаў у межах дасягальнасці дзяцей; пры выкарыстанні сродкаў абароны раслін на пляцоўках для гульні і дашкольных устаноў, школах, аздаўленых лагерах і ў парках для барацьбы з пустазеллем.

У папулярных для дзіцячага харчавання агародніне і садавіне тыпу яблыкаў, груш, апельсінаў і морквы рэгулярна знаходзяць «кактэйль» з рэшткаў пестыцыдаў. Напрыклад, такі разбуральны для гармонаў пестыцыд, як ліндан (цяпер забаронены ў Еўропе), усё яшчэ выяўляецца ў шакаладзе ў выніку выкарыстання какава-бабоў, імпартаваных з краін трэцяга свету, дзе ў нядаўнім мінулым для патрэб сельскай гаспадаркі інтэнсіўна выкарыстоўваліся САЗ-утрымліваючыя пестыцыды. Рэшткі ліндану таксама выяўляліся ў апошнія гады ў малаці, ялавічыне, сыры і грыбах.

Асабліва небяспечнае і відавочнае недастатковае вывучэнне ўздзеянне ДДТ (дыхлордыфеніл-трыхлорэтану) на людзей. Аднак адзначана, што толькі за адно дзесяцігоддзе, з 1970 па 1980 год, частата атручванняў пестыцыдамі ў свеце ўзрасла на 250%. Гэты САЗ канцэнтруецца пераважна ў тлушчавых тканках, але здольны вылучацца з грудным малаком і нават праходзіць праз плацэнтарны бар'ер.

Пад уздзеяннем ДДТ у людзей могуць назірацца гарманальныя змены, пашкоджанні нырака, цэнтральнай і перыферычнай нервовай сістэм, цыроз печані і хранічны гепатыт.

пачынаецца яшчэ да фарміравання эмбрыёна і плода, калі шкоднаму ўплыву падвяргаюцца палавыя клеткі.

Дыяксіны вельмі моцна ўздзейнічаюць на імунную і эндарынную сістэмы чалавека. Яны могуць выклікаць другасную імунную недастатковасць, адставанне ў фізічным і разумовым развіцці, правакаваць ганадатаксічны, эмбрыятаксічны і мутагенныя эфекты і нават скарачаць працягласць жыцця.

Асноўнымі захворваннямі, якія выклікаюцца ўздзеяннем дыяксінаў, з'яўляюцца расстройствы печані і хлоракне (цяжкая форма вугроў, што псуе скуру твару, захворванне можа доўжыцца гадамі і практычна не паддаецца лячэнню). Зафіксаваныя выпадкі змянення функцыі шчытападобнай залозы ў немаўлят, якія харчаліся малаком маці, забруджаным гэтым САЗ.

Ацэнка ўздзеяння хлорарганічных пестыцыдаў у Беларусі

Першыя даследаванні па ўстанавленні сутачнай дозы хлорарганічных пестыцыдаў у арганізме чалавека ў нашай краіне былі праведзены спецыялістамі Беларускага навукова-даследчага інстытута санітарыі і гігіены ў 1974—1975 гадах, у выніку якіх было ўстаноўлена, што асноўны ўнёсак у фарміраванне дозы ўносілі малако і малочныя прадукты, мяса і мясныя прадукты. Сутачная доза не перавышала ўстаноўленыя міжнародныя стандарты.

У 2000—2002 гадах спецыялістамі Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру па экспертнай ацэцы якасці і бяспекі прадуктаў харчавання Міністэрства аховы здароўя быў вывучаны рацыён харчавання цяжарных жанчын і кормячых маці і праведзены аналіз утрымання ў спажываных прадуктах хлорарганічных пестыцыдаў для разліку спажыванай у сярэднім з прадуктамі харчавання сутачнай дозы гэтых рэчываў.

Паводле атрыманых даных, утрыманне сумы ДДТ і яго метабалітаў у харчовым рацыёне цяжарных і кормячых жанчын, змешчаных у радзільных аддзяленнях бальніц Мінска і Віцебска, у сярэднім у 100 разоў меншае за ўзровень дапушчальнай сутачнай дозы, якая складае 0,005 мг/кг.

Паколькі пры назапашванні пестыцыдаў у арганізме жанчыны ў перыяд лактацыі адбываецца іх вылучэнне з грудным малаком, што стварае пагрозу паступлення яго ў арганізм дзіцяці пры кармленні, спецыялісты таксама даследавалі і грудное малако на ўтрыманне шкодных рэчываў.

З атрыманых даных па ўтрыманні пестыцыдаў у грудным малаці і масы дзіцяці былі зроблены сутачныя нагрукі на адзін кілаграм масы дзіцяці. Сутачныя нагрукі гексахлорцыклагексану перавышалі дапушчальныя ўзроўні ў Мазыры і Салігорску — у 5% выпадкаў, у Мінску — у 3,2%. Тая ж паказчык для сумы метабалітаў ДДТ былі значна вышэйшымі і склалі 39% у Мазыры, 32% — у Салігорску, 48,2% — у Мінску.

Як жа знізіць негатыўнае ўздзеянне САЗ на здароўе людзей?

З боку дзяржавы для вырашэння гэтага пытання адбываецца кантроль забруджвання САЗ прадуктаў харчавання і харчовай сыравіны, пітной вады, вады вадаёмаў і глебы, а таксама кантроль стану здароўя людзей, якія працуюць у шкодных умовах.

У Беларусі такія даследаванні праводзяцца арганізмам дзяржаўнага санітарнага нагляду, прыродаахоўнымі службамі і службамі кантролю харчовай сыравіны і прадуктаў харчавання. У наш час штогод праводзіцца больш за 5000 аналізаў вырашчаных і вырабленых у краіне і імпартаваных з-за межы прабаву харчовай сыравіны, прадуктаў харчавання і пітной вады на наяўнасць рэшткавых колькасцяў пестыцыдаў. У выпадку выяўлення рэшткаў пестыцыдаў вышэй лімітава дапушчальных канцэнтрацый, забруджаная харчовая сыравіна і прадукты харчавання канфіскуюцца з абароту і ўтылізуюцца. Пры выяўленні ў высокіх канцэнтрацыях САЗ у вадзе абавязкова прымаюцца меры па абароне насельніцтва. Трэба адзначыць, што да цяперашняга часу такія выпадкі ў краіне не рэгістраваліся.

З 2006 года арганізмам дзяржаўнага санітарнага нагляду наладжаны кантроль саставу ПХБ у рыбе і рыбнай прадукцыі, прымаюцца меры па ўкараненні кантролю харчовай сыравіны на ўтрыманне дыяксінаў/фуранаў. Вынікі даследаванняў сведчаць пра тое, што прадукты харчавання ў гандлёвай сетцы і пітная вада з цэнтралізаваных і кантралюемых дэцэнтралізаваных крыніц водазабеспячэння не ўтрымліваюць небяспечнай колькасці САЗ.

Для абароны здароўя людзей, якія працуюць у шкодных умовах, перыядычна праводзяцца медыцынскія агляды, якія дазваляюць выяўляць захворванні, звязаныя з характарам працы.

Вераніка КОЛАСАВА.
Фота Анатоля КЛЕСЧУКА і з архіва БЕЛТА.

УНП 100519825

Правілы бяспекі для кожнага

Прытрымліваючыся гэтых простых правілаў, можна звесці да мінімуму рызыку адмоўнага ўздзеяння стойкіх арганічных забруджвальнікаў на ваша здароўе.

✓ Змяншаіце спажыванне харчовых прадуктаў, якія ў вялікай колькасці ўтрымліваюць тлушч (сала, тлуствае мяса, тлуствыя гатункі рыбы). САЗ з'яўляюцца тлушчарастарвалымі рэчывамі і таму назапашваюцца ў тканках, што змяшчаюць тлушчы ў вялікіх колькасцях, уключаючы асобныя прадукты харчавання. Змяншэнне ўжывання тлустых прадуктаў асабліва рэкамендавана жанчынам, якія плануюць нараджэнне дзіцяці ці з'яўляюцца кормячымі маці — каб знізіць магчымае ўздзеянне САЗ на іх дзяцей.

✓ Не ўжывайце ў ежу рыбу, вылаўленую ў вадаёмах, размешчаных блізка ад сметнікаў, месцаў захавання і трымання пестыцыдаў, у непасрэднай блізкасці ад прамысловых прадпрыемстваў, а таксама не піце ваду з адкрытых вадаёмаў.

✓ Купляйце сродкі абароны раслін і ўгнаенні ў спецыялізаваных магазінах. Нягледзячы на тое, што ўжыванне хлорутрымліваючых пестыцыдаў, аднесеных да стойкіх арганічных забруджвальнікаў, у нашай краіне забаронена больш за 20 гадоў, да гэтага часу такія пестыцыды знаходзяцца на складах і ў прыватных гаспадарках. І некаторыя людзі не ведаюць пра шкоду гэтых рэчываў ці ў мэтах нажывы могуць прадаваць іх як

сродкі для абароны раслін ад насякомых і хвароб. Набываючы пестыцыды ў прыватных асоб, патрабуйце прад'явіць дакумент, які пацвярджае іх бяспеку пры правільным ужыванні і рэгламентуе такія ўмовы.

✓ Небяспечна выкарыстоўваць у хатняй гаспадарцы хімікаты, якія не маюць маркіроўкі, упакаваныя ў негерметычную закрытую тару.

✓ Не захоўвайце прадукты харчавання і пітную ваду ў тары, якая раней выкарыстоўвалася для захоўвання невядомых хімічных рэчываў. Як правіла, такая тара мае яркую (чырвоную, жоўтую, аранжавую) афарбоўку ці палоскі такога колеру. Вядомыя выпадкі масавага паражэння насельніцтва САЗ пры ўжыванні малака, разлітага ў тару, якая раней выкарыстоўвалася для захавання вадкасці, што ўтрымлівае поліхлараваныя біфенілы.

✓ Паколькі дыяксіны/фураны ўтвараюцца пры спальванні, у тым ліку пры спальванні палімерных матэрыялаў, лепш не спальваць палімеры (плёнку, пластыкавыя бутэлькі і інш.) і тым больш не ўжываць у якасці ўгнаення попель, атрыманы пры спальванні палімерных матэрыялаў, а таксама апрацаванай хімічнымі рэчывамі драўніны.

■ Нефармат

Мы выходзім разам у снегапад

Ну вось, як і абяцала, пра снег. І не толькі пра яго. Сёння працулася, глянула ў акно, а снег ідзе, буйныя сняжынкі ляцяць кося, ну, памятаеце, як у «Іроніі лёсу». І ў ранішняй цемры ўсё выглядае незвычайным, казачна-белым, нават людзі, якія крышчу прыгнуаюць галовы і рухаюцца, здаецца, хутчэй, чым заўсёды ў гэты час.

Праўда, не ўсе любяць снег, як я. Не любіць яго наш дворнік, што, удыхаючы, шырокай лапатай зграбае з тратуараў былое снежнае пакрыва. І нават дзяўчына на прыпынку, маладзенькая, прыгожая, незадаволеная моршчыца тварык: «Вой, гэтыя сняжынкі мне нават у рот ляцяць!» На што старэйшая жанчына, відаць маці, толькі ўсміхаецца: «А я пехатой прайду два прыпынкі, каб палюбавацца снегападам». І праўда, у нас ён бывае рэдка. І калі сустракаем Новы год пад дождж альбо жалімся адно аднаму на шэрую, няўтульную зіму, успамінаю сонечную балгарскую Албену, дзе ў гатэлі побач з намі жылі турысты з Сахаліна. Кіраўнік іхняй групы неак спытаў: «Брэст — гэта ж недзе на крайнім захадзе. А ці бачылі вы снег, ці ведаеце, што такое снег?» І нібы сурочыў: прымусіў успамінаць яго дзіўнае пытанне ледзь не чвэрць стагоддзя. Але за апошнюю пяцігодку зімы ўсялякія былі, прырода не раз выпраўляла ўласныя хібы. Яна нібы знарком пазабывае нас на некаторы час магчымасці любавання белай прыгажосцю, каб потым абдарыць ёю.

А можа, і не гэтую прыродную з'яву мы любім, рэч зусім у іншым. Хемінгуэй некалі напісаў: «Кожнаму з нас патрэбна, каб было каму сказаць: «Паглядзі, як падае снег!» І ведаць, што цябе абавязкова зразумеюць».

Хемінгуэя мы згадвалі з шаноўным ветэранам вайны Марыяй Пятроўнай Разанцавай, калі ў сваёй кватэры за кубкам чаю яна расказвала мне амаль неверагодную гісторыю кахання. Ва-сямнаццацігадовай франтавой сястрой Маша Ражнова выратавала жыццё маладому салдаціку. Тым, каго проста выцягнула з поля бою, і лік згубіла. Гэты быў асаблівы. У пекле Арлоўска-Курскай дугі яны, маладыя, нявобпытныя, гінулі дзясяткамі, сотнямі. І ён ляжаў белы, як мел, амаль без прыкмет жыцця. Доктар сказаў, што з такой стратай крыві аперацыю ён не перажыве, і чамусьці пашкадаваў яго. Скажаў: «Ну што, Маша, будзем ратаваць яго, у цябе таксама першая група?» Запасаў крыві даўно не было, заставалася прамое пераліванне. Яна асабліва не рвалася, але і не прырочыла. Колькі ўзялі крыві, не бачыла, пад канец страціла прытомнасць. Потым, калі ачулася, здаецца, ён сказаў колькі слоў, нешта нахшталь падзякі. Яго праапэрыравалі і перавялі ў шпіталь. Маша пайшла з часцю далей.

Яны сустрэліся выпадкова ў Маскве праз 35 гадоў пасля Перамогі. Для яе выпадкова. Ён, аказваецца, усё жыццё шукаў яе. Хоць дакладна не ведаў прозвішча, толькі імя ды нумар часці пятай танкавай арміі. Яна ведала, што завуча Коля, запамніла прозвішча хірурга, які яго апэрыраваў. На сустрэчы ветэранаў ён пазнаў яе адразу, але быў настолькі ўзрушаны, што не змог зрабіць кроку, сказаць слова. Яна ж нічога не заўважыла.

Мікалай Іванавіч вярнуўся дадому ў Краснаарск, адтуль напісаў ёй ліст. Марыя Пятроўна да таго часу пахавала мужа, сын вырас, жыла адна ў Брэсце. Мікалай Разанцаў, таксама ўдавец, пра-

цаваў вядучым інжынерам КБ аднаго з закрытых ваенных заводаў у Краснаарску. Яны перапісваліся некаторы час. Потым ён прыехаў у Брэст і адразу зрабіў ёй прапанову. Пасля гэтага яна паехала ў Краснаарск пагасцяваць. Там і адбылося іх не зусім звычайнае вяселле. У самым прыгожым рэстаране горада сабралася КБ у поўным складзе — 13 чалавек. Усе вельмі любілі Мікалая Разанцава і кожны пастараўся расказаць пра свайго таварыша як ма-га лепей. Словам, зрабілі прэзентацыю для нявесты, нешта нахшталь таго, як на пікніку ў Гошы у фільме «Масква слязам не верыць». Потым Мікалай Іванавіч пераехаў у Брэст, і яны пражылі разам 22 гады.

— Гэтыя гады сталі для мяне самымі шчаслівымі, — расказвала Марыя Пятроўна. — Ён быў вельмі стрыманы, памяркоўны, інтэлігентны чалавек і ўраўнаважваў маю прыродную актыўнасць, энергічнасць. Як цудоўна было адкрываць адно ў адным аднадумцаў! Я вельмі любіла падарожнічаць, абышла Карпаты, Крым, Каўказ, пабывала ў многіх краінах. Для мяне новыя дарогі як жыццё. Ён з-за дрэннага здароўя не мог раздзяліць мае паходы-падарожжы. Але з радасцю адпускаў мяне. Я прывозіла фотаздымкі, і мы перажывалі ўражанні ўжо ўдваіх, разам. Мы гулялі па вуліцах горада, і ён, як ніхто, умеў звярнуць маю ўвагу на прыгажосць жоўтай лістоты, па-радавацца снегападу.

Зусім як у Эльдара Разанава: Мы выходим вместе в снегопад. И четыре оттиска за нами, отпечатанные башмаками, неотвязно следуют...

Святлана ЯСКЕВІЧ.
yackevich@zviazda.by

СЁННЯ

Сонца

	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск —	9.15	16.48	7.33
Віцебск —	9.12	16.30	7.18
Магілёў —	9.05	16.38	7.33
Гомель —	8.53	16.43	7.50
Гродна —	9.29	17.05	7.36
Брэст —	9.21	17.14	7.53

Месяц

Першая квадра
7.12—13.12.
Месяц у сузор'і Авена.

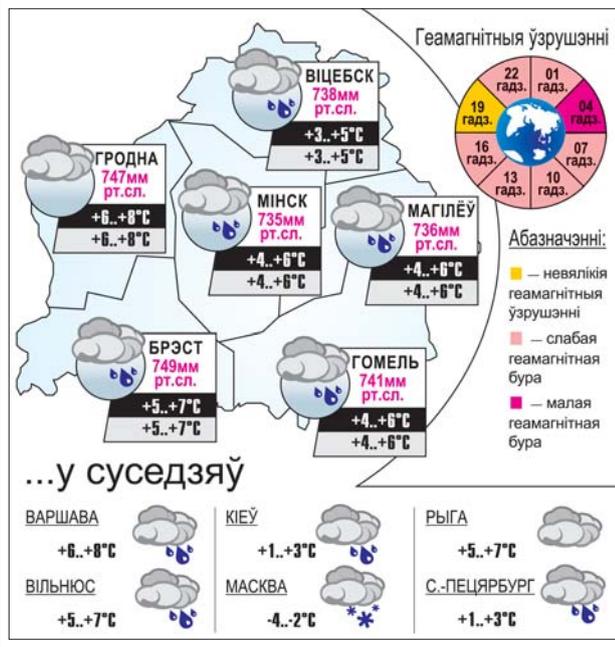
Імяніны

Пр. Аляксандра, Васіля, Івана, Мікалая, Паўла, Пятра, Рыгора, Сямёна. К. Марыі, Вірджыніі.

Фота Ліны МАЛІНІНАЙ.

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Пераехаў у новую кватэру, думаў, што сусед на рэўматызм пакутуе. Як снег ідзе, ён з-за сценкі мацюкаецца. Высветлілася, што ён дворнік.

Жонка тэлефануе мужу з камандзіроўкі:

— Ну, як ты там, дарагі? Добра сябе паводзіш? Мне не здраджваеш?

— Ды што ты?! Купіў нават сабе трусы з надпісам «Я жанаты»!

— І каму гэта ты іх там паказваеш?!

Топ самых агідных і зласлівых істот:

5. Зомбі.
4. Нерон.
3. Люцыпар.
2. Вахцёршы.
1. Дзяўчына адзінага любімага сыночка.

Урач — пацыенты:

— Больш бываеце на свежым паветры і цяплей апранайцеся.

Пацыентка — мужу:

— Урач прапісаў мне адпачынак на моры і норкавае футра!

Малюнак Аляксандра Пятроўна.

Даты

Падзеі

Людзі

8 СНЕЖНЯ

1612 год — быў пасвячоны ў рыцары Мальтыйскага ордэна Жыгімонт Караль Радзівіл, які стаў першым камандорам у ВКЛ.

1800 год — дата нараджэння Дамініка Ходзькі, літаратара, фалькларыста, этнографа. Вучыўся ў Віленскім універсітэце. Член таварыства філарэтаў, член Віленскай археалагічнай камісіі. Настаўнічаў у Вільні, на Случчыне. Апублікаваў успаміны і нарысы пра жыццё і дзейнасць літаратуразнаўца Л. Бароўскага, пісьменніка Ю. Крашэўскага і інш. Збіраў і апрацоўваў беларускую вусную народную творчасць. Аўтар працы пра рэкі Беларусі і Літвы (рукапіс перадаў Віленскай археалагічнай камісіі). Супрацоўнічаў з А. Кіркорам, Я. і К. Тышкевічамі. Памёр у 1863 годзе.

1861 год — дзень нараджэння Жоржа Мельеса, французскага ілюзіяніста і кінаэксперыментара. Мельес, які прысутнічаў у якасці гледача на першых кінасеансах братаў Люм'ер, адразу ўбачыў схаваныя магчымасці новага мастацтва. Стварыўшы адну з першых кінастудый, у перыяд з 1899 па 1912 год ён зняў больш за 400 фільмаў. Мельес здымаў не проста малюнкi з жыцця, а пісаў сцэнарыі, будаваў дэкарацыі і выкарыстоўваў акцёраў. Яму належыць гонар адкрыцця асноўных кінапрыёмаў, якія выкарыстоўваюцца ў кіно і сёння: стоп-кадра, паскоранай і запаволенай кіназдымкі і іншых кінатру-

каў. Аднак кінастудыя Мельеса збанкрутавала, не вытрымаўшы канкурэнцыі са студыямі-гігантамі, якія ў хуткім часе сталі масава ўзнікаць, а сам ён памёр жабраком у рытулку для састарэлых.

1991 год — кіраўнікі трох савецкіх рэспублік,

якія раней аб'явілі аб сваім дзяржаўным суверэнітэце, — Рэспублікі Беларусь, Расійскай Федэрацыі і Украіны — падпісалі пагадненні аб дэнансацыі дамовы аб стварэнні Саюза ССР ад 30 снежня 1922 года і аб стварэнні Садружнасці Незалежных Дзяржаў (пагадненні падпісаны ў рэзідэнцыі Віскулі ў Белаежскай гудчы).

1991 год — 25 гадоў таму ў Мінску адкрыты для наведвальнікаў Літаратурны музей Максіма Багдановіча. Музей з'яўляецца цэнтрам збору, захоўвання, вывучэння, папулярызацыі творчай спадчыны класіка беларускай літаратуры. Экспазіцыя сінтэзуе жыццёвы шлях паэта і яго духоўны свет.

Было сказана

Янка КУПАЛА,
народ паэт Беларусі:
Нараканнем не зможаш бяды.

«Звязда» сто гадоў з вамі!

ЗВЯЗДА 100 гадоў пішам пра тое, што сапраўды важна

Беларуская газета

WWW.ZVIAZDA.BY

2017

СТУДЗЕНЬ	ЛЮТЫ	САКАВІК	КРАСАВІК
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Традыцыі нараджаюцца проста: варта штосьці зрабіць адзін раз, зразумець, што гэта — добра, гэта — тое, што трэба! І потым паўтарыць — і раз, і два, і тры...

У традыцыях «Звязды» ліставанне і сустрэчы з чытачамі, розыгрыш прызоў, сумесныя праекты і святы, узаемныя віншаванні ды падарункі... У прыватнасці, разам з першымі нумарамі ў новым годзе да нашых падпісчыкаў — абсалютна бясплатна — прыйдуць адмысловыя календары: стыльныя насценны, так неабходны ўсім саадаводам-агароднікам месяцавы, канфесійных свят, народны...

Выпісвайце «Звязду»!
Падтрымлівайце нашу мову!

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЯНЫ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.
 РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЫПА, Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВІНАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), В. МЯДЗВЕДЗЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК (намеснік галоўнага рэдактара).
 Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».
 НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
 ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 284 44 04, падпіскі і распаўсюджвання — 284 44 04, бухгалтэрыі: 287 18 81.
 Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца супадзеннем з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадруку матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

http://www.zviazda.by;
e-mail: info@zviazda.by,
(для зваротаў): zvarot@zviazda.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета аддрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў у тыдзень.

Тыраж 20.008. Індэкс 63850. Зак. № 4882. Нумар падпісаны ў 19.30
 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
 7 снежня 2016 года.